

Reformikiri

Talv 2009

ELUST / INIMESTEST / POLIITIKAST

Eestimaa avarustes

Mulgimaa – iidne ja taastärkav kultuuri- ja majanduspiirkond

Huvitav

Seiklussport on superlahe

Kõrgemad Riigikaitsekursused – valgekraede sõjakool

Hobi

Breiktantsu ees on kõik võrdsed

Kuidas tulla toime finantskriisiga – näide 90ndate Rootsist

Euroopa Parlament töötab meie heaks

Rein Lang:
Eesti kõige väärtuslikum ressurss on

mõistus

Mida toob alanud aasta?

Palmse mõis on naise nägu

Majanduskonverents – mida tuleb teha, et Eesti edu jätkuks?

Tule Reformierakonna Üldkogule!

5. aprillil kell 12 Eesti Draamateatris

Selguvad Reformierakonna kandidaadid
Euroopa Parlamenti!

 Reformierakond
Parem Eesti kõigile

*Transpordi küsimustes kontakteeru oma maakonna arendusjuhiga.

Selles Reformikirjas

- 6 **PERSOON**
Justiitsminister REIN LANG
- 14 **MAJANDUSKONVERENTS Restart**
- 21 **MINISTRI KABINETIS**
Peaminister ANDRUS ANSIP
24 Kultuuriminister LAINE JÄNES
26 Sotsiaalminister MARET MARIPUU
28 Välisminister URMAS PAET
30 Keskkonnaminister JAANUS TAMKIVI
- 32 **EESTIMAA AVARUSTES**
Kristel Habakukk Mulgi Kultuuri Instituudist
46 Jüri Kuusk rasketest aegadest
66 Helmer Jõgi jahilkäimisest
- 35 **JÄRJEJUTT**
„Parem tee”
- 40 **HUVITAV**
Meelis Mälberg seiklusspordist
56 Arto Aas valgekraede sõjakoolist
- 69 **REIS**
Peep Lillemägi Kagu-Aasia katuselt
- 52 **EUROOPA LIIT ja EP**
Oleks Igor Gräzin europarlamendis
54 Kristiina Ojuland europarlamendi rollist
- 72 **HOBI**
Silver Pukk breiktantsust
- 60 **SPORT**
Remo Holsmer Kalevi korvpallist
74 Rannar Raantse spordist, poliitikast ja toasoojast
- 38 Jürgen Ligi muutumisest
44 Mati Raidma maailmas toimuvast
50 Kuldoravate jagamisest
58 Hannes Astok innovatsioonist
62 Maie Urbas Palmse mõisast
77 Noorest tegijast Allan Allmerest
80 Andrus Ansip köögis

Ja palju muud...

TOIMETUSE VEERG

Järelekatsumise aasta

Üks asi oli nüüdseks juba mitme nädala taha jäänud aastavahetusel teisiti, kui varasematel vana-aasta-õhtutel. Päris mitu tuttavat saatis telefonile tekstisõnumi sooviga: et see aasta, mis algamas on, ruttu mööda saaks. Kohe imelik tunne tekkis sellest. Kas asjad on tõesti nii hullud, et peaksime pead padja alla peitma ja lootma, et keegi selle jama likvideerimise meie eest ära otsustaks? Ja teeks.

Hulle aegu on maailmas ning Eestis olnud varemgi. Meenutame kas või jaanuari 1991, kui inflatsioon oli mitukümmend protsenti, seepi sai talongiga ning teed Toompeale tõkestasid betoonblokid. Ja praegustel aegadel pole nendega võrreldes viga midagi. Loomulikult ei tea me praegu päris hästi, mis tuleb ja signaalid, mida uudised iga päev meieni toovad, ei ole sugugi rõõmustavad. Eriti murelikuks teeb, et esimest korda üle hulga aja on eestlastel maailma majanduse ja poliitika tõmbetuultes ka päris palju kaotada.

Aga püüame hetkeks kujutleda, mis oleks saanud Eestist siis, kui me poleks viisteist aastat tagasi valinud eesmärgiks Euroopa Liidu ja NATOga liitumist. Ei taha mitte mõeldagi. Aga me valisime. Ja tegime selle nimel tööd. Kui me ei oleks viimase kümne aasta jooksul kogunud reserve ja tuleviku nimel tulnuks riik panti panna. Nagu juhtus Lätis.

Usun, et kümne aasta pärast tagasi vaadates meenutame aastat 2008 kui aastat, mil valisime uued sihid: tööturu vabastamise piirangutest, täiend- ja ümberõppe esiletõstmise, eurole ülemineku. Ja pühendusime nende eesmärkide saavutamisele.

Ettevõtjana omal nahal sotsialismi kapitalismiks muutumist kogunud justiitsminister Rein Lang räägib selles Reformikirja numbris, kuidas tagantjärele meenutades näib uskumatuna omaaegne Tartu levimuisikapäevade korraldamine. Polnud mobiiltelefone ega interneti. Isegi Tartust Tallinnasse helistamisega oli probleeme. Ometi asjad toimusid. Oli usaldus, inimestevaheline side ja tahtmine midagi ära teha. Ning suudeti paljut.

Maailm muutub. On alati muutunud. Muutused on toonud alati kaasa kaotajaid ja võitjaid. Kaotajad on need, kes muutusi ignoreerivad, võitjad aga need, kes muutusteks valmis on ja näevad neis võimalust, mitte ohtu. Me

ei tea, milliseid väljakutseid elu meie pakub. Küll aga saame olla valmis neid väljakutseid vastu võtma. 2009. aasta tuleb järelekatsumise aasta, mil saab selgeks, mida me väärt oleme. Ja seda väärtust ei mõõdetata rahas, vaid hoopis milleski muus...

Reformikirja toimetuse aadress	www.reform.ee/reformikiri
Tönumägi 9 10119 Tallinn telefon 680 8080	Peatoimetaja: Peep Lillemägi peep@reform.ee Vastutav väljaandja: Annika Arras annika@reform.ee reformikiri@reform.ee

Lewis Carrolli raamatus „Alice peeglitagusel maal” kohtub Alice keerulise malemängu käigus Musta Kuningannaga, kes sunnib teda jooksmas kiiremini, kui ta ise kunagi on võimalikuks pidanud. Seejärel hinge tõmmates leiab aset järgnev dialoog. „Noh, kui meie maal,” alustas Alice ikka veel pisut hingeldades, „joosta tükk aega hirmus kiiresti – nii nagu meie tegime – jõuame harilikult teise kohta.” „On teil alles aeglane maa,” märkis Kuninganna. „Kuid siin, kas tead, pead sa jooksmas kõigest väest, kui tahad paigal püsida. Kui sa tahad aga mõnda teise kohta jõuda, siis pead jooksmas veel kaks korda kiiremini.”

2008. aastat kokku võttes tundus ka mulle, et vahest mitte ainult meid Eestis või erakonnas sunniti jooksmas kiiremini kui kunagi varem, vaid et praktiliselt kogu maailm on sattunud uute ja nähtamatute mõjudega maale.

Vaba majandus on sügavas usalduskriisis, kuhu selle on viinud tavaline inimlik ahnus ja lollide koorimine ilma piinlikkust või piire tundmata.

Turud toimivad ka täna (info neile vaksapoolsetele, kes selles kindlat pole) ja toimivad ka 10 või 100 aasta pärast, lihtsalt vaba majandus on sügavas usalduskriisis, kuhu selle on viinud tavaline inimlik ahnus. Ja lollide koorimine ilma piinlikkust või piire tundmata. Kardan, et sellel saab olema ka meie ideoloogia jaoks keerulisi tagajärgi.

Paigalpüsimiseks tuleb hoolega joosta

Ennustan, olemata Mang või Paukson, et sel aastal – jaanuari teisest poolest kuni suve alguseni näeme erinevaid populismimulle, mis ütlevad, et peaksime võtma maksumaksjate käest korjatud raha ja sellega elus hoidma ettevõtteid, kes ise hakkama ei saa. Ja ma ei räägi nende toetamisest, kes loovad uue kvaliteeditasemega tooteid või teenuseid, vaid neid, kellel on parem pääs riigi füüri juurde.

Rääkimata asjaolust, et selline loogika räägib vastu kogu vaba maailma senisele arengule – vabadus ehk riigi vähene sekkumine ning madalad maksud toovad riiki suurema jõukuse, kui teine võimalus.

Järgmine ennustus on spekulatiivne ja ei põhine Merkuuri mõjule Saturni majas, vaid pigem ühele teisele mõjule Tallinna Linnavalitsuse majas. Ma vaatasin huvitunud pilguga küsitlusi, mis tulid ERR ja Postimehe tellimusel ettevõtetelt Emor ja Turu-Uuringud. Nende uuringume-

toodika on erinev ja kummalisel kombel näitas esimene korruptsiooniskandaali lahvatades Keskerakonna kindlate valijate arvu tõusu. Turu-Uuringute küsitlus, milles küsitletakse pigem erakondade üldist kuvandit ja n-ö valijate turuosa suurust, näitas aga teist suunda.

Suure tõenäosusega on asi lihtsalt selles, et Emori küsitlus sattus hetkele, kus korruptsiooniskandaali ulatus ei olnud selge ja sellele hinnangut anda oli raske. Aga mõelgem hetkeks, kui see polnud nii ja asi on hoopis tõsisem. Nimelt kui läheb nagu Keskerakonnale võiks sobida – olla üksi kõigi vastu (ja kas või korruptsioonirindel, millest ka Kapo ja prokuratuuri sõimamine) ning palju pettunud hääletajaid, kes ei tule valima – siis on selge, et Tallinnas ei muutu midagi kuni aastani 2013. Rääkimata sellest, et näiteks venekeelset pressit ei tundunud väärtuste teema suurt huvitavat. Siit minu oletus, et kui kohalikud valimised lähevad Tallinnas valdavalt korruptsiooni arutelu tähe all ja sisulisi küsimusi ei arutata, siis... midagi ei muutu ja para-

Soovin, et aasta 2009 tooks inimesi rohkem kokku ja paneks otsima raskeid lahendusi, mitte ei sunniks oma raskusega minema lihtsate valikute teele.

doksaalselt kaotavad kõik, peale arutelu objekti.

2009 on ka meil tegelikult üks hästi kiiresti jooksmise aasta, et aasta lõpuks kuhugi jõuda. Kevadest ja kindlalt suve algusest saab enamuse tegevusi selge

Euroopa Parlamendi valimiste kampaania värvingu. Olen veendunud, et nii tugeva

kaubamärgiga, nagu on seda meie erakond, saame hea tulemuse. Kindlasti ei sünni see töö ja vaevata ning vaid valimistelt läbi jalutades.

Kohalikeks valimisteks sügisel oleme valmistunud juba suure osa 2008. aastast, ning nüüd, kus hakkab paistma lõpusirge, peaks enamuse meie piirkondi, nende liikmeid ja liidreid selleks valmis ja relvastatud olema. Ma muuseas ei kahtlegi, et meie kohalike piirkondade töö on kordades parem, kui iga võrreldava konkurenti oma. Võin isegi öelda, et mul oli võimalus lugeda ühte sellealast teadustööd ja pilt polnud paha. See kõik on aga meie Liider programmi jutt.

Aga... pühad (mil seda kirjutan) on ilus aeg, paljudel teemadel veel võiks arutleda, peamine on, et aasta 2009 tooks inimesi rohkem kokku ja paneks otsima raskeid lahendusi, mitte ei sunniks oma raskusega minema lihtsate valikute teele.

Soovin kõigile edukat ja huvitavat aastat ja meenutan, et õnn ei ole raske, vaid nagu mu sõber Ott Lumi kirjutas, selles, kui saad minna tööle ja koju.

Mõnusat 2009. aastat kõigile,

K. Lichal

Küsitles Peep Lillemägi

Rein Lang: Eesti kõige väärtuslikum ressurss on mõistus

Foto: Lea Tamnik

Justiitsminister Rein Lang on viimaste aastate jooksul teinud ära suure töö Eesti õigussüsteemi muutmisel ettevõtjasõbralikumaks ja kodanikukessemaks. Ent Rein on ka üks Reformierakonna poliitikutest, keda võib liialdusteta nimetada Eesti ühiskonna arvamusiidriks. Intervjuus Reformikirjale meenutas ta aega, mil oli ise ettevõtja, ning mõtiskles sellegi üle, milline võiks olla Eesti, Euroopa ja kogu maailma tulevik.

Oled sündinud maailma ajaloos olulisel kuupäeval, Ameerika Ühendriikide Iseseisvuspäeval – 4. juulil. Tahaks hakatuseks n-ö soojendusküsimusena pärida, miks on see nii läinud, et Ameerika Ühendriikidest on saanud kogu maailma vabaduse kants?

Ameerika põhiasustus tuli Suurbritanniast ja Prantsusmaalt ning põhilised asustajad olid inimesed, kes Euroopas ei saanud ennast teostada, olid usulisel või mõnel muul põhjusel taga kiusatud, või soovisid paremat elu endale ja oma lastele. Nad olid koostöövalmis, suutsid end kaitsta ja koostööd teha, kogukondi arendada, teha asju, mida Euroopa riikide tolaegne kivinenud monarhia ei võimaldanud.

Kuidas on lood täna?

Täna on asjad keerulisemad. Euroopas tunnistatakse täiesti avalikult, et Lissaboni strateegia, mis nägi ette Ameerika Ühendriikidega majanduse arengus ja innovatiivsuses vähemalt samale tasemele jõudmist, on nurjunud. Euroopa Liidus pole tervikuna võimalik muutunud tingimustele reageerida ega kiiresti otsustada. Tegemist on ikkagi riikide liiduga. Ameerika poliitiline süsteem võimaldab samas aga suuri vigu. Näiteks president Bushi teine ametiaeg ei olnud just kõige õnnestunud. Isikuvabadusi ja õiguskaitset pakub euroopalik õigussüsteem sageli rohkem. Maailma tuleviku jaoks on oluline, et Euroopa ja Ameerika suudaksid olla ühe asja eest väljas – kaitsta lääneliku kultuuriruumi aluseks olevaid väärtusi,

mis tulenevad nii kristlikust kultuurist kui isikukesksest ja üksikisiku vabadusest lähtuvast maailmapildist, millele bütsantslik kultuuriruum vastandab tugeva keskvoimu ja riigi eelistamise üksikisikule.

Ettevõtlusvabadus on Ameerika Ühendriikides kindlasti suurem kui Euroopas ja sestap on ka Ameerika majandus maailma võimsaimaks saanud. Kuidas selle võrdluse taustal paistab Eesti?

Ameerikas on ettevõtjaks hakkamine imelihtne ja võimetekohane igähele, kes vähegi tahab. Eesti omapäraks ja kindlasti ka eeliseks on äärmiselt lihtne maksusüsteem, millest iga ettevõtja aru saab. Ameerikas vajab ettevõtja maksudeklaratsiooni täitmiseks konsultanti. Küll aga on Eesti ettevõtjate elu keerulisemaks tegev häda bürokraatlike lubade ja takistuste süsteem, mis paljudel puhkudel on täiesti ebamõistlik. Olen korduvalt öelnud, et vajame kiiresti piiramise seadust.

Lõpetasid Tartu Ülikooli õigusteaduskonna *cum laude*. Praegune töökoht võiks ehk olla Sinu jaoks unistuste amet?

Pärast ülikooli lõpetamist 1980. aastal töötasin oma erialal kuus aastat. Kui tekkisid esimesed vabamad tuuled ja majanduses hakati lubama väikeettevõtteid, alustasin ettevõtlusega. Õigusharidusest oli loomulikult kasu nii ettevõtluses kui ka hiljem Tallinna linnavalitsuses. Võiksin aga öelda, et lõpuks, 2005. aastal, saadeti mind siis taas erialasele tööle. Kas see on unistuste amet? No ei

julgeks nii öelda. Väljakutseid muidugi pakub, kuid tegelik kirg, kus ma alati põlema lähen, on minu jaoks olnud pigem välispoliitika ja riigiõigus.

Siin on elu samuti toredaid ameteid toonud: olid Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees Riigikogus just Eesti liitumise eel, osalesid Eesti põhiseaduse kirjutamises ja Euroopa Liidu aluslepingu loomisel.

Võimalus oma riigi põhiseaduse sünni juures olla oli loomulikult suur õnn, mida riigiõiguse huvilistel tuleb ette harva. Samuti oli pööraselt huvitav olla Eesti esindajana Euroopa Liidu põhiseadusliku leppe valmimise juures. Euroopa Liidu asjade komisjoni juhtides tuli korraldada Euroopa õiguse ülevõtmine ja Euroopa Liidu õigusloome menetlemine Eestis. Olen veendunud, et see kord sai päris hea, kuigi Lissaboni leppe jõustumise järel oleks sinna kindlasti vaja täiendusi teha. Aga las Lissaboni lepe võetakse esmalt vastu.

Jutusta palun mõni huvitav seik Eesti põhiseaduse loomise aegadest.

Eesti põhiseaduse loomise juurde kutsus mind pärast Moskva putši läbikukkumist kursusevend Jüri Raidla. Olukord oli selline, et Eesti oli iseseisvaks saanud ja riik vajas põhiseadust. Kogunes siis grupp inimesi, kes hakkas seda kirja panema. Intellektuaalselt oli see kindlasti elu tipp hetk. Usun, et toona tehti õige valik, mis on ajaproovile vastu pidanud. Ei jõustatud 1938. aasta põhiseadust,

➤ koos sotsiaalministri nõuniku Kätlin Atoneniga töölepinguseaduse üle aru pidamas.

vaid jõuti järeldusele, et kodanikkonnal on igal ajal õigus põhiseadust muuta. Et Eesti riigi järjepidevuse kandja ei ole mitte niivõrd mingi kirjapandud paber, vaid kodanikkond. Kodanikkond oli meil selleks ajaks olemas ja tänu Eesti Komiteele määratletud. Õigusjärgse kodanikkonna registreerimine oli toona suurepärase näide kodanikualgatusel, mida viiskümmend aastat okupatsiooni ei olnud suutnud lämmatada.

Aga Euroopa Liidu aluslepingu sündinival? Mis sellest ajast meenub?

Euroopa Tuleviku Konvent, mida juhtis Prantsusmaa endine president Valéry Giscard d'Estaing, oli äärmiselt tähele-

panuväärne kogu, mis pidi töötama valla uue aluslepingu laienuv Euroopa jaoks. Hetke ajaloolisus, selle püüdluse ainulaadsus, oli neil aruteludel tunnetatav.

Lisaks muidugi said Eesti esindajad, teiste seas siis mina, esmakordselt praktilist aimu, mis asi see Euroopa Liit tegelikult on, kuidas seal otsustamine toimub. Kui erinevad on kultuurid, kui erinevad on poliitilised lähened. Tuleviku Konvent oli läbilõige Euroopa arusaamadest. Nii nagu Euroopa Parlamendis käivad vaidlused maailmavaate ümber, nii käisid sealgi vaidlused maailmavaate pinnal. Just maailmavaadete erinevused olid need,

millele taha asi takerdus. Hiiglasliku pingutusega sündis siiski kompromiss. See kompromiss aga valijatele Prantsusmaal ja Hollandis ei istunud. Sealsete rahvahääletuste „ei“-otsuse taga olid paljuski muidugi ka sisepoliitilised pinged ja rahulolematuse. Siin on mõtlemise koht: kas rahvahääletused on ikka kõige parem moodus otsuste tegemiseks? Kui 27 liidu liikmesriiki hakkavad kõiki asju kokku leppima igas riigis rahvahääletusi korraldades, ei jõuta kunagi ühegi otsuse tegemiseni. Aja kaotus ja otsustamissüsteemi paindumatus ongi minu hinnangul Euroopa Liidu jaoks kõige suurem risk. Seda eriti praegu, kui kogu maailma tulevikku mõjutavad sündmused toimuvad väga kiiresti.

Foto: Lea Tammik

➤ koos Siim Kallasega erakonna suvepäevadel esinemas.

Mis siis maailmas praegu toimub ja kuhu see välja viib?

Usaldus on kõikuma löönud. Kogu pangandus on läbi aegade põhinenud just usaldusel. Arusaamal, et kui ma inimest usaldan, siis annan tema kätte ka oma vaba raha. Kaasajal on kõik see aga muutunud impersonaalseks. Pankurit isiklikult ei tunta. Asenduseks loodi hulk järelevalveinstrumente, millele turuosalisel lootusid. Selgus, et need ei töötnud. Nägime, et riigi rollile kõige reguleerijana ei saa lõpuni loota. Pigem tuleb selles kahelda. Nägime, et kui üksikisik hakkab oma vastutust üha enam delegerima avalikule võimule,

lõpeb see väga halvasti. Pangad kukuvad kokku. Senised järelevalvajad võivad osutada petisteks.

Milline on avaliku võimu roll tänapäeva maailmas?

Tagada, et inimeste elu, vara, õiguste ja vabaduste kaitse oleks adekvaatne. Olen kodanikuõiguste suur austaja, kuid näiteks sõnavabadus ei saa olla absoluutne. Anonüümsed netikommentaariid võivad küll näida põhiõigusena, kuid ei saa unustada, et nendega on võimalik teha väga palju kurja. Destruktiivsust, mis ühiskonda hävitada püüab, ei saa soosida.

Teisalt tahan vaielda nendega, kes väidavad, et liberalism ideoloogiana on oma aja ära elanud. Otse vastupidi: kui liberaalide ideid oleks järgitud, ei oleks näiteks Ameerika majanduse probleemid praegu Euroopale nii suurt mõju avaldanud. Samuti ei oleks Ameerika majanduses sellises ulatuses finantstulevistel väärtpaberitega spekulatsioonimine või vastutuseta kodulaenuskeemide tekkimine ja kokkukukkumine võimalikuks saanud. Ometi usun, et Ameerika tuleb temale omase isereguleerimisvõimega praegusest kriisist kiiremini välja kui Euroopa.

Foto: Peep Lillemägi

Vahetame teemat. Korraldasid kunagi legendaarseid Tartu levimuusikapäevi, kus vaba looming ja vaba mõte õilmitsesid okupatsiooniaja kiuste. Kuidas see võimalik oli?

Meenutasime seda aega just mõned nädalad tagasi ühe kunagise kolleegiga. Et kuidas me sellega hakkama saime. Ei olnud ju interneti, arvuteid, mobiiltelefone. Isegi tavaline helistamine oli seotud suurte probleemidega. Kuidagi suhtlemine siiski toimus. Helistati, filharmonia valvelauda jäeti sõnumeid. Aga meenutasime ka Tallinna hansalinna sajandeid varem. Kuidagi toimis see, et teati, milliseid kaupu vajatakse, kust neid kaupu on võimalik saada, usaldati tellijate maksujõulisust ja tarnijate toodu kvaliteeti. Äri käis, loodi rikkust. Pööraselt huvitav. Kas täna on meil kommunikatsiooni efektiivsus kõikide digitaalsete abivahenditega samal tasemel? Peame tõdema, et ükski tehnoloogia ei ole imerelv ja iga tehnoloogiaga käib alati kaasas selle negatiivne mõju. Inimfaktor otsustab kõik.

Vanasti käis kaubavahetus nii, et kui minul oli õun ja ma andsin selle sulle, siis oli sinul õun ja mina olin ilma. Tänapäeva maailmas on pigem nii, et kui minul on idee ja jagan seda sinuga, on meil mõlemal idee. See loob uut energiat, uusi võimalusi.

Jaanuaris 2009 on ju samamoodi. Inimfaktor otsustab kõik.

Tänases Eestis ei lähe asjad sugugi hästi. Minu arvamusel on see eeskätt just kommunikatsiooni probleem.

Väärtushinnangud on paigast ära, müra on liiga palju.

Inimesed, kelle teadmisi, kogemusi ja mõtteid vajavad kõik nagu õhku, riik, rahvus, kodanikkond, need inimesed ei hakka oma mõtetega tihti üldse lagedale tulema, sest nad ei soovi muutuda solgipangeks, kuhu grupp teisi inimesi kõike, mis neile hinge kogunenud on, sülitab ja oksendab. See on uskumatult suur mure.

Paljud inimesed, keda oleks poliitikasse, riigi ja ühiskonna juhtimisse väga vaja, ei taha selles kaasa lüüa. Nad ei taha, et neid sõnavabaduse sildi all eksisteerivas meediaruumis tümitama hakataks. See on inimväärikuse küsimus.

Hulk ühiskonna ajupotentsiaali on kasutamata. Seda saab muuta vaid siis, kui tekib vastutus sõnade ja tegude eest. Olemas on kirjutamata reeglid, mille vastu ei eksita. Totaalset vabadust vastutusest ei ole olemas. Kui ma lähen ooperisse, siis ma kuulan seda, mis toimub laval. Ei hakka ise kaasa laulma, ei pane kaasavõetud makki mängima. Nendeks asjadeks on teised kohad.

Kas eesmärk, et Eesti jõuab Euroopa rikkamate riikide sekka, on reaalne?

Eesti majanduslik ja ühiskondlik struktuur on selle saavutamiseks ideaalne. Ei ole ühtegi sektorit, mis omaks

meie majanduses liigset osakaalu, kus kokkukukkumine oleks katastroofiline. Vaatame kas või tekstiilitööstust, kus töötas tuhandeid inimesi, kuid kus ümberstruktureerimine on toimunud suhteliselt valutult. Muidugi ei tohiks tekitada illusiooni, et Eesti helget tulevikku on võimalik rajada blufimajandusele. Seda prooviti näiteks Islandil ja nüüd on seal suured mured. Minu meelest on rikaste riikide hulka jõudmise võti ettevõtlusvabaduse tagamine. Ettevõtjat ei peaks riik ülemäära kiusama, ei peaks nõudma temalt erinevate formularide täitmist, igaks juhuks ja juba ette makustama, vaidluste korral aastate kaupa kohtus vintsutama. Ettevõtja peaks olema ka ühiskonnas väärtustatud kui uue rikkuse looja, temas ei tohiks näha nõukogude ajast pärit mõttemallile tuginedes külakurnajat, petist või spekulanti.

Ei tohi unustada, et Eesti kõige väärtuslikum ressurss on mõistus. Muidugi, et kuhugi välja jõuda, vajame reforme. Reformide tegemise koht on sotsiaalsfääris ja hariduses. Aga see on juba omaette teema ja väga tõsine jutt, mida peaks rääkima eraldi. ✎

Rein Lang

"Tere, ettevõtja!"

Siim Kallas,
Euroopa Komisjoni asepresident:

Rein Lang esindab poliitikute hulgas harva esinevat liiki, improvisatsiooniline poliitik. Keegi peab ju ka improviseerima ning ootamatute ideedega välja tulema. See on omadus, mida hindan ja ka paljud teised

Rein Lang on hea inimene, kellel ka poliitikuna jätkub alati head tuju.

inimesed hindavad. Sellega muidugi kaasneb ka teatud ettearvamatus, mis vahel teeb elu poliitikas pisut keeruliseks.

Tema loomuse lahutamatuks osaks on suur huvi Eesti kõrgkultuuri vastu. Rein Lang on hea inimene, kellel ka poliitikuna jätkub alati head tuju, mis muide pole ju ka väga tavaline.

Jüri Pihl,
siseminister:

Tunnen Rein Langi juba 1990ndate aastate algusest saati ning elu on meid jätkuvalt kokku viinud. Tean Reinu kui Keskpäevatunni terava keelega saatejuhti, head ülemust justiitsministri päevilt, ning nüüd ka kui kolleegi ja konkurenti.

Reinu väljaütlemised on aeg-ajalt kantud emotsioonidest ning ta ütleb arvamuse ka siis, kui teised sellest pigem hoiduksid. Samas osutab

väljaõeldu teravatele puudustele, mis nõuavad tähelepanu ja tegutsemist. Seda Reinule iseloomulikku joont tuleb hinnata.

Rein oskab samaaegselt ja tasakaalukalt hoolitseda erakonna vaadete ja edu ning riigi hea käekäigu eest.

Justiitsministeeriumi kantslerina töötades nägin tema tööd ministri ja juhina. Pean tunnustama, et Rein oskab samaaegselt ja tasakaalukalt hoolitseda erakonna vaadete ja edu ning riigi hea käekäigu eest. Tema valikud on toonud kasu Eesti riigile ja õigusüsteemile.

Ministritena hindan meie koostöö heaks – töötame mõlemad turvalisema Eesti nimel.

veenmisvõime ja kiiduväärt oskus probleemist välja tuua peamine ka pealiskaudse tutvumise järel. Kui sellele lisada sädelev

Rein on särav isiksus, kellele on jumalast antud anne väga hea poliitik.

kõneand, ironiline naljasoon ja alatine tuhin midagi ära korraldada, saamegi kokku Molekuli nagu teda juba ülikooli-aastatel õigupoolest kutsuti.

Väino Linde,
Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees:

Rein on särav isiksus, kellele on jumalast antud anne väga hea poliitik. Alati ei saa ega peagi me kõiges temaga ühel meeleolema, kuid Reinust lihtsalt üle astuda ei saa kunagi. Tal on harukordne

Ettevõtlusele tee vabaks

Eesti jõuab Euroopa viie rikkama riigi hulka ainult siis, kui rohkem inimesi hakkab ettevõtlusega tegelema. Selleks omakorda on vaja võimalikult vaba majanduskeskkonda, sest võrdsete võimaluste turul tegutsevad ettevõtjad loovad rahvuslikku rikkust kõige efektiivsemalt. Vaba konkurents tuleb rakendada riiklike poliitikatega, aga siin on vaja ühiskonna mandaati. Reformierakond on välja töötanud tegevuskava „7 sammu uue majanduskasvuni”, mille eesmärk on muuta Eesti ettevõtluskeskuseks.

Rein Lang

Ettevõtjaid motiveerivateks teguriteks on eelkõige lihtne ja soodus maksusüsteem ning ettevõtlust toetavad seadused. Reformierakonna tegevuskava näeb ette, et pidevalt tuleks vähendada töötajate ja tööandjate maksukohustusi riigi ees, samuti ei tohiks ettevõtlust uute seadustega liigselt koormata. Riigi ja valitsuse ülesanne on vaadata läbi maksuseadused ja täiendada neid uuele majandussituatsioonile vastavaks.

Meil on sadu ja tuhandeid kehtivaid õigusakte, mis – kui neid analüüsida – arvatavasti mõjuvad ettevõtlusele pärssivalt.

Detsembris võeti vastu uus töölepinguseadus, mis jõustub 1. juulil. See peaks Eesti majandusarengule seni pidurdavalt mõjunud töösuhete jäikusesse tooma värskendavat paindlikkust. Samuti on justiitsministeerium ette valmistamas „piiramise” ehk majandushaldusõiguse üldosa seadust, mis paneb paika, kuidas ja millal üldse võib ettevõtjaid ning inimesi uute reeglitega lüüa.

Minu hinnangul pidurdab Eesti arengut ka kehv olukord konkurentsiga. Eesti tänast majanduskeskkonda analüüsides on vaba konkurentsi vajaduse tajumine meie ühiskonnas tervikuna siiski küsitav. Samuti on vajadus kehtestada mõistuspärane piir, kust alates algab registreeritud ettevõtlus. Selleks, et kergendada ettevõtete loomist, peaks

võimaldama piiratud vastutusega ühenduste asutamist ilma omakapitalita. Ka üks kroon võib siin olla liiga palju.

Vaadates tänase päeva valguses tulevikku on Maastrichti kriteeriumite täitmine ja euro kasutuselevõtt ülioluline, kuid eurost ainuüksi ei piisa. Uuele majandustõusule aluse panemiseks ja Eesti muutmiseks ettevõtluskeskuseks peame viivitamatult ellu viima sammud, mis suurendavad pikaajaliseks kasvuks vajalike peamiste ressursside – kapitali, oskustööjõu ja energia – pakkumist Eestis.

Vaata ka veebilehelt 7sammu.reform.ee

Eestis ei tajuta vaba konkurentsi vajadust piisava selgusega.

Foto: Lea Tammik

Majanduskonverents RESTART – sild minevikust tulevikku

Tekst: Peep Lillemägi

Novembris Reformierakonna ja Liberalismi Akadeemia korraldusel toimunud majanduskonverentsil Restart kõlanud mõtted ja ideed võivad rakendumisel anda Eesti majandusele uue hoo ja viia meie riigi uuele arengutasemele.

1994. aastal asutatud Reformierakonna üheks alusdokumendiks, millega oma plaanidest teada anti, oli Siim Kallase kirjutatud Kodanike Riigi Manifest. „Kodanike riigis peab kodanik saama ise otsustada, mida ta on nõus ühiskondliku kokkuleppe alusel riigi kaudu finantseerima ning mille finantseerimisega saab ta ise ning riigist targemini hakkama.

On aeg üheskoos mõelda, kuidas langetada tänases olukorras Eesti jaoks parimad otsused.

Turumajandus algab eraomanikust. Sõnades oleme teinud häälekalt valiku turumajanduse kasuks. Tegelikuses on selle valiku realiseerimine olnud märksa valulisem,” kirjutas Siim Kallas toona.

Maaailma ja Eesti majanduses on kätte jõudnud murranguline aeg. On aeg üheskoos mõelda, kuidas langetada tänases olukorras Eesti jaoks parimad otsused. Selleks

vajame oma tegevuse ja sihtide korrastamist, et saaksime parema hooga edasi liikuda.

Novembris, oma 14. sünnipäeva nädalal, korraldas Reformierakond suure majanduskonverentsi Restart, kuhu olid esinema kutsunud Eesti majanduse suurkujud ja ülemaailmselt nõutud finantsspetsialistid, kes jagasid oma hinnatud visiooni, et aidata mõista muutunud maailmajanduse väljakutseid.

Sten Tamkivi (vasakul), Rein Raud ja Pekka Roine vestlusringis.

Konverentsi Restart peasinejateks olid üks noorema põlvkonna aktiivsemaid liberaalse majanduspoliitika eestkõnelejaid Johnny Munkhammar, iga-aastase majandusvabaduse indeksi koostamise eest vastutav. Rahvusvahelise Kaubanduse- ja Õkonoomikakeskuse (CITE) juht Terry Miller, Roots Riigikassa peadirektor Bo Lundgren ja Euroopa Komisjoni asepresident Siim Kallas.

Kõnelesid ka Tallinna Ülikooli rektor Rein Raud, Eesti Panga asepresident Andres Sutt, investeerimispankur Rain Tamm, Skype Eesti tegevjuht Sten Tamkivi ning pikaajaliste kogemustega tippjuht ja riskiinvesteeringute spetsialist Pekka Roine. Konverentsil esines lõppsõnaga peaminister Andrus Ansip, kes märkis muuhulgas, et üks asi, mis Eesti edukat tulevikku mõjutab, on tööturu liberaliseerimine, valdkond, kus Eesti on maailmas viimaste hulgas. Töölepinguseadus on tänaseks vastu võetud.

Konverentsi peakorraldaja Annika Arrase sõnul tuli idee selliseks konverentsiks

aastaid tagasi: „Liberalismi Akadeemia eestvedajad rääkisid juba mõnda aega, et vaba turu põhimõtetest tuleks rääkida suuremalt ja välismaiste ekspertide abil. Reformierakond omakorda pidas tänaseid majandusolusid arvestades vajalikuks arutada riigi ja maailma majanduse olukorrast. Koondasime mõtted, nõu ja toetust küsisime ka Euroopa Liberaalselt Foorumilt ja nii me lõpuks restartisimegi.”

On väga oluline, et Restardil väljaöeldud mõtted saaksid põhjalikult läbi analüüsitud ja parimal moel ellu viidud.

Konverentsil osalejad olid valdavalt rahulolevad. Kriitilisemaid noote tuli Arrase sõnul ühekülgsuse aadressil, ehk sisu oli üdini liberaalne ja ühtegi sotsialistlikku nooti ei kõlanudki. „Sotsid võivad alati oma konverentsi teha, meie räägime ikka sellest, millesse meie usume,” lõpetab Arras selle teema kiiresti.

Arrase sõnul oli Restardi eesmärgiks koondada võimalikult palju Eesti mõtlevald kodanikke erinevatest eluvaldkondadest ja läbi ühise diskussiooni leida ideid, mis aitaksid Eestil suure väikeriigina jätkata: „Nii et positiivseimaks tulemiks minu hinnangul oli see,

et ühes saalis oli koos märgatav hulk teadusringkonna, riigi-, ettevõtlus- ja meediasektori esindajaid. Ning et Restardi järgselt koondasid reformierakondlased oma ideed plaani „7 sammu uue majanduskasvuni” ja et konverentsil väljaöeldud mõtete edasiarendust olen lugenud nii mõnegi ühiskonnategelase, kas või konverentsil osalenud Rein Raua ja Sten Tamkivi, arvamused.”

„On väga oluline, et Restardil väljaöeldud mõtted ei jääks ajukäärusesse tolmukoguma, vaid saaksid põhjalikult läbi analüüsitud ja parimal moel ellu viidud. Ma loodan, et eestlastel on piisavalt pealehakkamist, et vaadata silmapiirist kaugemale nagu Pekka Roine Restardil soovitas,” lõpetab Arras ja lubab, et kui aeg küps, tuleb Restarte veel.

Lõpetuseks olgu veelkord tsiteeritud Siim Kallase poolt kirja pandu: „Meie võimalus on radikaalses edasiliikumises. Meie peame astuma samme ja tegema tegusid, mis „valmis” ühiskondades on kas võimatud või väga rasked. Samme, mis on ajendatud mitte piiratud ja tihedusest, vaid julgest uuenduslikkusest. Ja mida kiiremini, seda parem.”

Mõttevahetuses selgus, et vabale turumajandusele ei ole alternatiivi.

Majandusvabadus – kas jätkuvalt lahendus?

Terry Miller,
The Heritage Foundation

Eesti on teinud viimase 20 aastaga märgatava arengu ja teil on maailmale palju õpetada, sealhulgas USAle. Täna on kriisid mõjutavad valitsusi reageerima. Kinisvaramull, liiga madalad intressid, keeruliste finantskeemide taga peidus olevad riskid – kõik need on mõjutanud tänast olukorda ja tekitanud inimestes segaduse asjade tõelises hinnas. Vaba turg on ainus, mis aitab selgitada kaupade ja teenuste õiget ning täpset hinda. Seda on vaja mees pidada.

Tänane ja homme kriis

Tulevikus saabub uus kriis, mille põhjustavad valitsuste tegevused globaalse soojenemisega toimetulemiseks. Sümptomid saavad olema vähenev energiakasutus ning madal majanduskasv või isegi kümnendeid kestev depressioon. Kliimamuutused mõjutavad meie majandusi. Nii tänast maailma majanduskriisi kui tulevikus kliimamuutustest tulenevat kriisi ei süvenda aga mitte see, et meie valitsused teevad liiga vähe, vaid see, et nad teevad liiga palju. Kui on räägitud sellest, et tänases kriisisituatsioonis peavad just valitsused käituma otsustavalt, kuigi üldiselt on hoiakud vaba turgu pooldavad, siis mina ütlen, et sellised riigi poolt eraettevõtlusesse

sekkumised teevad kriisi just hullemaks. Mida suurem on n-ö riigi abistav käsi, seda kauem ei saada selgust tõelistes turuväärtustes ning seda kauem kriis kestab. Kriisist saame välja siis, kui me teame ükskõik mille väärtust, olgu selleks Lehman Brothers või mõni teine ettevõtte. Alles siis tuleb tagasi julgus uuesti investeerida.

Majandusvabaduse indeks

Majandusvabadust mõõdetakse kümne näitaja põhjal: ettevõtlusvabadus, turuvabadus, fiskaalvabadus, valitsuse suurus, rahandusvabadus, omandiõigused, korruptsioon ja tööturuvabadus. Eesti on majandusvabaduselt maailmas 12., Euroopas 5. kohal. The Heritage Foundationis, kus koostatakse majandusvabaduse indeksit, on Eesti tuntud kui

Mida vabam on majandus, seda rohkem on jõukust.

„Superstaar” ja „Vabaduse majakas”. Tõus on olnud lihtsalt niivõrd kiire. Eesti on kõigi näitajate osas tublisti üle keskmise, välja arvatud ühes asjas, milles ollakse isegi maailma keskmisest kaugel, see on tööjõu ja tööturu vabadus (ettekanne on tehtud enne uue töölepinguseaduse vastuvõtmist ja kehtima hakkamist).

Lisades võrdlusesse maailma riikide vabaduseindeksid ja nende sisemajanduse kogutoodangu, võib täheldada, et nende kahe vahel on tugev seos. Mida vabam on majandus, seda rohkem jõukust on selles keskkonnas. Ja kui esialgu on vaja suuri samme vabama keskkonna poole, et jõukus kasvaks, siis juba väga vabades ühiskondades kasvab üldine jõukus hüppeliselt ainult väikeste turgu veelgi vabamaks muutvate sammudega.

Vabadus = heaolu

Tihti arvatakse, et majandusvabadus annab jõukust juurde just rikastele. Numbrid räägivad aga teist keelt. Suurema majandusvabadusega ühiskondades läheb paremini kõigil ja eelkõige väheneb just vaeste hulk.

Lihtne on anda järele kiusatusele teha väike parandus siit ja väike parandus seal, suurema riikliku reguleerimise suunas. Ja veel enne, kui arugi saadakse, juhib riik tervet majandust, vabadus ongi kadunud. Seega: eelkõige kriisi ajal vajame riike nagu Eesti, kus vabadus on hinnas, et meelde tuletada, millel meie heaolu tegelikult põhineb.

Mida suurem on riigi abistav käsi, seda kauem ei saada selgust tõelistes turuväärtustes.

Terry Miller on pikaajalise kogemusega karjääridiplomaat, kelle kompetentsi majandusspetsialistina iseloomustavad ametikohad USA asevälisministrina majandus- ja globaalküsimustes ning USA esindajana ÜRO majandus- ja sotsiaalnõukogus. Samuti on ta olnud USA delegatsiooni juht rahvusvahelistel kaubanduse ja majanduse teemalistel tippkohtumistel.

2007. aastast Heritage Foundationis tööle asunud Terry Miller vastutab Rahvusvahelise Kaubanduse- ja Ökonoomikakeskuse (CITE) juhina otseselt iga-aastase majandusvabaduse indeksi koostamise eest. Oma ettekandes konverentsil Restart tutvustas ta indeksi koostamise põhimõtteid ja protseduuri ning analüüsis laiemalt olukorda USA majanduses ja selle mõju Euroopale.

Terry Miller on Eesti kohta öelnud: „Eesti on omamoodi kangeline meie jaoks, kelle töö on seotud majandusliku vabaduse indeksiga, ning ma olen väga õnnelik, et saan teiega ühineda tähistamaks majanduslikku ja sotsiaalset progressi, mida te olete saavutanud, ning aidata ergutada veelgi suuremat liberaliseerimist tulevikus.”

Andrus Ansip ja Terry Miller on ühel nõul: Eesti jaoks on tööturu liberaliseerimine ülioluline.

Turumajandus – tulevik või minevik?

Siim Kallas

On palju arutelusid, kus osalejad jõuavad lõpuks lihtsale ja selgele järeldusele – keegi peab midagi tegema. Tavaliselt peab midagi valitsus midagi tegema. Pärast sellist järeldust inimesed rahunevad ja lähevad oma igapäevaste toimetuste juurde tagasi. Mõnikord tuleb ka väga häid ideid. Näiteks mõned aastad tagasi kritiseeris üks asjatundja, et valitsus (kes siis muu) ei tee midagi selleks, et Eestist kujuneks rahvusvaheline rahanduskeskus, mis osutaks finantsteenuseid kogu maailmale. Nagu Island...

Selleks, et vaadata tulevikku, ei saa kuidagi mööda olevikust, mõnikord ka minevikust. Selleks, et teha tegusaid majanduspoliitilisi kavu tulevikuks, peab meil olema mingi ülevaade sellest, milline on olukord täna.

Langus oli ootamatu

Õeldakse, et ökonomistid suudavad suurepäraselt kirjeldada, mis tulevikus majanduses juhtub ja hiljem suudavad suurepäraselt seletada, miks nii ei läinud. Vaatasin üle oma tekstid, mida kasutasin esinemistel Eestis kõigest mõned kuud tagasi ja imestasin, kui võrdäkilised, ettearvamatud ja ootamatud on olnud sündmused maailmamajanduses.

Iseenesest pole mõneprotsendiline majanduslangus ju nii kohutav. Kui igaüks meist kujutaks ette mõneprotsendilist sissetulekute langust, küllap tuleksime toime. Samas on ajaleheuudistes palju fakte, mis näitavad olukorda palju halvemas valguses.

Maa ilma börsidel noteeritud ettevõtete turuväärtus on selle aasta jooksul langenud poole võrra ja langus jätkub. Oli osalus pangas, nüüd enam polegi, või on alles väga vähe. Aga kunagi oli see reaalne teenitud raha.

Keegi pole koostanud maailma kapitalismi varade bilanssi ja ega seda polegi tehniliselt võimalik teha. Ettevõtte jaoks on selline bilanss olemas, riigi jaoks on ka midagi taolist võimalik ette kujutada. Ja loomulikult on bilanss lahutamatu kulude ja tulude ülevaatest. Miks see kasulik võiks olla? Bilanss on tasakaal.

Mõtteliselt võime varade ja kohustuste bilanssi ette kujutada. Isegi, kui meil ei ole piisavalt arvandmeid, võime ette kujutada muutusi varades ja kohustustes ja arutleda nende muutuste võimalike tagajärgede üle.

Oma käitumisega peab eliit, ka ärieliit jagama nii rahva muresid kui rõõme.

Eliidi otsustav roll

Vastutus riigi ja rahva oleviku ja tuleviku ees lasub eliidil. Sinna kuulub ka ärieliit. Eliit tegutseb kõik sarnasel eetikaväljal, mille üheks põhiliseks nimetajaks on vastutustunne. Eetikaväli kujuneb hoiakute, kasvatus, teadmiste baasil. Iga tahes politsei abil pole suurt midagi võimalik saavutada. Teatud põhimõtted on juba Vanas Testamendis kirja pandud. Nii Vana Testament kui ka Koraan mõistavad hukka spekulatsioonidega. Ka Meyer Amschel Rotschild rõhutas 17. sajandi lõpus, et pangad ei tohi rikastuda spekulatsioonidega rahaturul, vaid nende kasumid peavad tulema reaalse majandustegevuse soodustamisest.

Oma käitumisega peab eliit, ka ärieliit jagama nii rahva muresid kui rõõme. Kui ärieliit peab võimalikuks tasku pista boonuseid, mis ei kaasne eduka majandustegevusega, siis pole see kindlasti mitte keelatud, aga see on ebaeetiline. Ebaeetiline käitumine äratav viha. Viha aga on halb keskkond eduka majanduse toimimisele, kus vajatakse kõikide pingutusi ja motiveeritust, nii kapitalistide kui töötajate oma.

Foto: Reformierakond

Eesti võimalus

Lõpetan kahe märkusega, mida minu kolleegid Euroopa Komisjonis on viimastel aegadel, käsitledes maailmamajanduses toimuvat, teinud. Üks küsis – kas me mõistame, missugune kullasoon on praegu toimuv kommunistidele? Teine rõhutas – me võime kaotada kõik, mida me oleme aastakümnete jooksul ehitanud.

Kuidas vaadelda ja hinnata võimalike ümberkorraldusi erinevate riikide

majanduses? Üks võimalus on olemas. See on – jälgida, kuhu lähevad investeringud. Raha pole maailmast kadunud. Suured investeeringud ootavad. Riik, kes suudab otsestele investeerijatele nii kodumaal, Euroopas kui ka maailmas pakkuda atraktiivset majanduspoliitikat, loob aluse uuele kasvule ja uutele töökohtadele. Eesti oli taasiseseisvumise algaastail sellel alal ju võrdlemisi edukas. ✓

Majanduskonverents Restart korraldati Liberalismi Akadeemia ja Euroopa Liberaalse Foorumi abiga Friedrich Neumanni Fondi ja Euroopa Parlamendi toetusel.

Kõne tuli ettekandmisele majanduskonverentsil Restart Tallinnas 15. novembril 2008. Avaldatakse tublisti lühendatult. Kõne tekst Reformierakonna koduleheküljel www.reform.ee

Kuidas tulla toime finantskriisiga – näide 1990ndate Rootsist

Bo Lundgren,
Rootsi Riigikassa peadirektor

Foto: Reformierakond

mõju kogu ühiskonnale. Olukorra haldamiseks ja parandamiseks otsustas Rootsi riik 1993. aasta sügisel vastu võtta seaduse, mis sisaldas finantsüsteemi tugevdavaid meetmeid. Seadusega garanteeris riik selle, et pangad ja muud krediidiasutused oleksid võimelised oma kohustusi õigeaegselt täitma, pakkudes konkreetsetel tingimustel omapoolset tuge elujõuliste asutuste tegevuse jätkamiseks.

Samuti pakkus riik toetust selliste asutuste restruktureerimiseks ja jalu-leaitamiseks, millelt ei olnud pikemas perspektiivis oodata kasumlikuks muutumist. Samas oli toetussüsteemi eesmärgiks vähendada riigi pikaajalisi kulutusi ja toetada turu mitmekesisust. Toetussüsteemi toimimist jõustasid ja jälgisid Rootsi parlament, valitsus ja Keskpank koostöös Rootsi Riigikassa ja finantsjärelevalve ametiga. Riigi tegutsemisstrateegiateks oli avatud ja läbi-paistev kommunikatsioon, raskustesse sattunud pankadele ajutiste garantiide pakkumine taastamaks usaldusvärsust ning likviidsuse eesmärgil krediidiasutuste ühendamine. Kokkuvõttena võib öelda, et Rootsi 1990ndate finantskriisi edukal lahendamisel mängisid võtmerolli laial poliitilisel konsensusel põhinev riigi õigeaegne ja otsustav sekkumine, avatud ja selge kommunikatsioon ning likviidsuse säilitamine. ✎

Üheksakümnendate alguse Rootsi majandust iseloomustasid kaks kriisi. Esiteks, finantssektoris tekkisid liigse laenamisega kaasnenud kinnisvaramulli tõttu suured kaotused ning siseriiklik nõudlus näitas samuti vähenemise tendentsi

– sisemajanduse kogutoodang langes aastatel 1991–1993 kuus protsenti.

Üheksakümnendate Rootsi finantstustrust ligi 90% moodustanud suured ja keskmise suurusega pangad hakkasid järjest raskustesse sattuma, mis avaldas

Mida toob alanud aasta?

Andrus Ansip

Andrus Ansip Reformierakonna juhatus juhtimas.

Foto: Lea Tammik

Kõige olulisemad on lapsed. Möödunud aastal sündis Eestis lapsi rõõmustavalt palju. Suure sündide arvuga paistis Eesti silma kogu Euroopa Liidus. Kuid iive jäi möödunud aastal veel negatiivseks. Viimati oli iive Eestis positiivne 1990. aastal. Alanud aastast ootame, et iive muutuks Eestis jälle üle pikkade aastate positiivseks. Küllap on sündimuse suures kasvus osa ka meie vanemahüvitusel, mis on andnud kindlustunde noortele peredele.

Libe positiivseks pööramiseks on vaja nii sündide arvu jätkuvat kasvu kui suurem olulist vähenemist. Õnnetuste läbi hukkunute arv vähenes möödu-

nud aastal märgatavalt, kuid ikka veel hukkub töö-, liiklus- ja tuleõnnetustes arutult palju meie kaaslasi. Alanud aastalt ootame õnnetusjuhtumite olulist vähenemist.

Reformierakonna kohustus on seista vaba turumajanduse ja demokraatia eest.

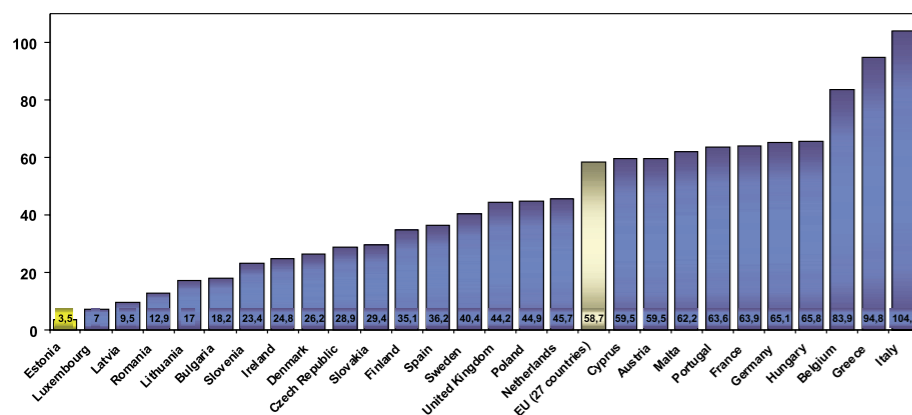
Ülemaailmne finantskriis algas küll möödunud aastal, kuid ka alanud aasta saab olema ülemaailmse finantskriisi aasta. Kriisis vahetavad omanikku tohutud varad ja üle maailma muutuvad ka poliitilised jõujooned. Rasketel aegadel on alati olnud hea pinnas populistlike ja totalitaarsete ideede levikuks. Oht populistlike ja protektionistlike ideede levikuks on suur ka Eestis. Reformierakonna kohustus on seista vaba turumajanduse ja demokraatia eest.

Eesti on halvadeks aegadeks valmis

Eesti on halvemateks aegadeks valmistunud. Rahvusvaheline Valuutafond, Maailemapank, Euroopa Komisjon ja rahvusvahelised reitinguagentuurid kiidavad Eesti valitsussektori tugevat finantspositsiooni ning meie kõige pisemat valitsussektori võlakoormust Euroopa Liidus. Headel aegadel kogusime ka valitsussektori reservid. 2007. aastal oli eelarve ülejääk meie riigi ajaloo suurim, 6,5 miljardit krooni. 2006. aastal oli ülejääk kuus miljardit krooni ja kolmel eelneval aastal igaühel 2,5 miljardit krooni. Tänu ettevaatavusele ning reservide kogumisele on meil täna võimalik täita meie ja selle koalitsiooni

VALITSUSSEKTORI VÕLATASE 2007 (% SKP-st; Eurostati andmed)

üks suuremaid valimislubadusi – viia pensionid kahekordseks.

Enesetäiendamine on hädavajalik

Majanduse uuele tõusule pöördumiseks on tingimata vajalikud struktuursed muutused meie majanduses. Kinnisvarabuum, mis turumajanduse tingimustes lõppeb ikka suurema või väiksema kriisiga, kasvatas ehitustöölise arvu Eestis viimase kolme aastaga peaaegu kahekordseks. Kinnisvarabuum on läbi, paljud praegusest 82 tuhandest ehitustöolisest peavad leidma omale uue töö. Riigi huvides on, et nad suunduksid eelkõige ettevõtetesse, mis tegelevad ekspordiga. Tööpuudus alanud aastal kindlasti kasvab, kuid parim ravim selle vastu on igapäevaseks täiendõpe.

Möödunud aastal võtsime vastu uue töölepinguseaduse, mis muudab meie tööjõuturgu paindlikumaks. Kuid paraku oleme uue seaduse rakendamisega jäänud jalgu tööpuuduse kasvule. Vaatamata Eesti konkurentsivõimet kirjeldanud rahvusvaheliste organisatsioonide korduvatele ülikriitilistele hinnangutele meie järgale

Tööturureformide kiire rakendamine toetab heaolu kasvu.

tööturule ei suutnud me veenda avalikkust õigeaegselt muutuste vajalikkuses. Nüüd on tööturureformide kiire rakendamine raskem, kuid Eesti konkurentsivõime tõstmiseks on see hädavajalik.

Eesti rahasüsteem on stabiilne. Kuid alanud aastal on meie üheks suuremaks ülesandeks Eesti ettevalmistamine liitumiseks eurotsooniga. Valitsus tegutseb selle nimel, et Eesti võiks liituda eurotsooniga 1. jaanuarist 2011.

Euro ei ole Eesti jaoks lihtsalt käibel olev rahaühik. Eurotsooniga liitumine toob siia uusi investeeringuid ja annab jõudu majanduskasvule, läbi mille tõusevad omakorda palgad, pensionid ja kõigi eestlaste heaolu.

Ei vasta tõele arusaam, et oleme kaotanud oma eelise odava tööjõu maa. Meie keskmine ühe töötunni palk on maksudega 8 eurot, Soomes, Rootsis või Saksamaal aga 40 eurot. See viiekordne vahe tähendab, et Eesti on investoritele väga atraktiivne riik ning jälle võib tulla aeg, mil Soomest-Rootsist kolivad ettevõtted

Eestisse. Aga seekord enam mitte nii primitiivse tehnoloogiaga nagu nad tulid siia 1990ndate aastate alguses. Selle uue raha ja uute töökohtade siivooluks on oluline meie kuulumine eurotsoonis.

Me peaksime alanud aastal elama nii, et mitte ühtegi täna mitte kokku lepitud hinnatõusu sel aastal ei tuleks. Ma ei näe ka mingit põhjust, miks peaksid hinnad tõusma. Energiahinnad maailmaturul on langenud, toiduainete hinnad maailmaturul on langenud, tohutut survet palgatõusuks ei ole. Kui hinnad ei tõuse, siis on meil võimalik täita Maastrichti inflatsioonikriteerium juba aasta lõpuks. Ja see tähendab siis juba kindlalt seda, et me suudaksime liituda eurotsooniga 1. jaanuarist 2011. Minu meelest on see eesmärk ja saadav kasu pingutust väärt. Kõik eraettevõtjad, riigile kuuluvad äriühingud, valitsus, kõik me peaksime pingutama käesoleval aastal selle nimel, et hinnad enam Eestis ei tõuseks ja inflatsioon alaneks otsustavalt.

Lisaks inflatsioonikriteeriumile on oluline ka eelarvekriteerium. Kui inflatsioon sõltub otseselt näiteks nafta- ja energiahindadest ehk muust maailmast, siis eelarve on täielikult meie oma valitsuse ja parlamendi teha.

Ma olen kindel, et alanud aasta toob Eestile palju head. Me oleme rasketeks aegadeks hästi ette valmistunud, paljud riigid kadestavad meie olukorda. Kui meil on eneseusku, ettevõtlikkust ja pisut õnne, siis toob see aasta meile lähemale ka euro.

Hoidkem uuel aastal üksteist, olgu alanud aasta meie kokku hoidmise aasta. ▀

Peaminister Andrus Ansip esinemas majanduskonverentsil Restart.

Kultuurisuhted arenevad ida poole stabiilselt

Laine Jänes

Eesti kultuuri tutvustamine raja taga on üks kultuuriministeriumi olulisematest eesmärkidest. Vähem tähtsaks ei saa pidada ka väliskultuuri tutvustamist Eestis elavatele inimestele. Väikese riigi stabiilsuse märgiks, tegelikult julgen öelda, et isegi iseolemise märgiks, saab olla vaid tema kultuur, mida on kantud läbi erinevate režiimide ning ajastute. Et meile nii südame lähedane vaim leiaks mõistmist ja armastust ka välismaalaste seas, peame riigina tagama mitmekesise ja avatud kultuurielu ning selle sisuka arengu.

Eesti riigil on hetkeseisuga sõlmitud kultuurikoostöölepped 44 riigiga, mis on päris hea saavutus. Taasiseseisvunud Eestis alustati kultuurilepete sõlmimisega juba 1991. aastal, esimesena allkirjastati see Ungariga. Juba 1992. aastal taas jõustati 1937. a alla kirjutatud Eesti-Soome vaimse koostöö konventsioon. Sama, 1992. aasta mais leiti ühine keel Venemaaga. Kultuurisuhted Venemaaga, koostöölepped ja -programmid on püsinud läbi möödunud aastate stabiilsetena. Olulist rolli mängivad seejuures nii naabrussuhted riikide vahel kui ka tükike ühist ajalugu.

Kultuuriprogramm Venemaaga

Selle aasta olulisemaks kultuurialaseks lepinguks võib pidada järjekordse kultuuriprogrammi sõlmimist Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel, mille allkirjastajateks on Eesti kultuuriminis-

ter Laine Jänes ning Venemaa kultuuriminister Aleksander Avdejev. Sarnaseid koostöölepeid on viimase kümne aasta jooksul sõlminud ka toonased kultuuriministrid Signe Kivi, Margus Allikmaa ja Urmas Paet.

Kindlasti annab uut energiat meie riikide omavahelistele kultuurisuhetele ka uue kultuuriesindaja, Helene Tedre määramine Moskvasse, kelle lähiülesandeks jääbki olulisel määral eespool nimetatud programmi elluviimine. Kolme aasta pikkuse lähetuse jooksul on kultuuridiplomaadi peamine ülesanne eesti kultuuri tutvustamine Venemaal ning kahe maa vaheliste kultuurisuhete edendamine ja hoidmine.

Kultuurisuhted igas valdkonnas

Kultuurisuhete loomisel ja püsijäämisel mängib olulist rolli riik. Tähtsaks peab aga pidama eelkõige neid suhteid, mis saavad alguse kolmanda sektori ning indiviidide initsiatiivist. Riigil on kohustus, pigem privileeg, olla toetavaks lülis selles protsessis. Kultuur on laiahaardeline mõiste, ka kultuurisuhted puudutavad väga paljusid erinevaid alavaldkondi.

Kultuurisuhted Venemaaga varieeruvad muusikast, teatrist ja kinost piiriülese koostöö ja soome-ugri rahvasteni. Amp-luua on lai ja valik koostöö osas kõrge-

tasemeline. Suurimaks festivaliks saab kindlasti pidada „Kuldse Maski” festivali Moskvas ja Eestis ning ka J. Mravinski mälestusfestivali Narvas. Ei möödu pea ainsatki kultuurfestivali Eestis, kus ei oleks külalisi Peterburist või mujalt Venemaalt.

Venemaal toimuvatest festivalidest, kus on esindatud ka Eesti kollektiivid, on mainimist väärt Peterburi „Valgete ööde festival” ja Moskva Lihavõttefestival.

Koostööd tehakse nii filmifestivali „PÖFF” ja kirjandusfestivalide raames kui ka muuseumite koostööprogrammides. Näiteks võib Šotsi taliolümpiamängude ajal eksponeerida Šotsi muuseumis näitusi Eestist ja Eesti sportlastest.

Piiriülese koostöö puhul on oluliseks nii seto kultuurisidemed kui ka vanausuliste põliskultuuri uurimine. Mitte vähem tähtsad on ka sidemed Venemaa soome-ugri rahvastega, mis annavad tugeva aluse soome-ugri keelte ja kultuuri väärtustamiseks.

Pilt on kirev ja pilk tulevikku näitab, et veel põnevamaks ta muutub. Kultuurisuhted ja kultuurielu ei peaks laskma end häirida poliitikast, vaid toimima sillana rahvaste vahel. Niimoodi luuakse eeldusi riikidevaheliseks heaks koostööks kõigis valdkondades – olgu need välis- või majandussuhted.

Eesti ja Venemaa kultuurisuhted ei lase end poliitikast häirida.

Kultuuriminister Laine Jänesel põhinevad head kultuurisuhted Venemaaga inimeste omavahelisel läbikäimisel.

Foto: Lea Tammik

Maret Maripuu hinnangul kinnitab sündide arvu suurenemine, et Eesti perepoliitika on tehtud õigeid otsuseid.

Foto: TYYP

Perest algab Eesti tulevik

Maret Maripuu

Alanud on aasta, mis saab olema majanduslikult tunduvalt keerulisem, kui taasiseseisvumise ajal pideva tõusutempo juures harjunud oleme. Viimastel aastatel on Eesti saanud osa kiirest majanduskasvust. See on lubanud meil tunda ennast kindlalt, algatada uusi ettevõtmisi, sisse viia toetusi, mis omased rikkale ja arenenud riigile. Nüüd peame aga hõlmad koomale tõmbama ning kriitilise pilguga üle vaatama, kuidas edasi minna. Selge on see, et Euroopa Liidu liikmesriigina oleme ise väljendanud veendumust, et nõrgemate ühiskonnaliikmete eest hoolitsemine, hätta sattunud kaasinimese jalule aitamine on meie riigi üks olulisi põhimõtteid.

Oskused, kuidas hoolida iseendast ja teistest, kuidas elus toime tulla, saame kaasa oma kodust. Möödunud aastal keskendusimegi sotsiaalministeeriumis ühe olulise töösuunana meie peredele ja

lastele. Perepoliitika on ministeeriumi vallata olnud suhteliselt lühikest aega. Oleme aga juba sõnastamas Eesti perepoliitika aluseid, välja arendamas vanemahariduse programmi jne. Eesti pere on Eesti riigi selgroog. Kindel ja tugev pere, kus on ema ja isa, kus esimese lapse kõrval kasvavad teine ja kolmaski, kus hoolitakse endast ja oma lähedastest, on meie suurim soov.

Eestis on juba kaks aastat järjest sündinud üle 15

000 lapse. See on väga suur samm paremuse poole. Järelkult oleme varasemalt teinud õigeid otsuseid, pean siinkohal silmas vanemahariduse sisseadmist. Noorte perede kindlustunne on kasvanud, et lapse sündides ei satu nad hätta, vaid riik aitab esimesed poolteist aastat olla koos oma uue pereliikmaga. Vanemahariduse kõrval on oluline roll ka sellel, et riik toetab suures mahus kunstlikku viljastamist. Need lapsed on peredes üliväga oodatud. Toetused jätkuvad ka alanud aastal.

Eesti pere on Eesti riigi selgroog.

Tegelikult sünnib aga koos lapsega ka lapsevanem. Lastevanematega rääkides ja ka ise olen kogenud seda, et tihti jääb vajaka nõust ja oskustest, kuidas lapsele üht või teist asja seletada, kuidas keerulistes situatsioonides toime tulla. Aruteludes on selgelt välja koorunud vajadus pakkuda vanematele tuge, et nad oskaksid olla oma lapsele heaks eeskujuks, aitaks välja kujunda õigeid harjumusi, olla maailma parim ema või isa. Kodust saavad lapsed

kaasa kogemusi kogu eluks – igapäevane tervisesõbralik toidulaud aitab püsida terve, liikumine hoiab kehakaalu kontrolli all, hoolimine oma perest ja lähedastest hoiab südame korras, kindel ja rahuldust pakkuv töö toob leiva lauale ja annab kindlustunde homse päeva ees. Vanema eeskujuga väärtushinnangute seadmisel on määrav, et Eesti pealekasvatav põlvkond kasvaks hoolivaks, endaga toimetulevaks ning elaks kaua, tervelt ja õnnelikult. See on Eesti jätkuva arengu jaoks üks võtmeküsimusi. Sellel aastal on valmimas perepoliitika arengukava, mis nendele muredele ka rohtu leiab. ✓

SÜNNID, SURMAD JA LOOMULIK IIVE

	Elussünnid	Surmad	Loomulik iive
2002	13 001	18 355	-5 354
2003	13 036	18 152	-5 116
2004	13 992	17 685	-3 693
2005	14 350	17 316	-2 966
2006	14 877	17 316	-2 439
2007	15 775	17 409	-1 634

2008. aastal sündis Eestis esialgsetel andmetel üle 16 000 lapse. Nagu tabelist näha, on suremus Eestis viimastel aastatel kiiresti vähenenud.

Foto: TYYP

Rohkem sallivust suurendab ka julgeolekut

Urmas Paet

Teated Ukrainasse suunduva gaasitoru kinnikeeramisest Gazpromi poolt, hoogustuvast Iisraeli vägede pealetungist Gaza sektorile ja enesetapu pommirünnakust Iraagi kohalike juhtide nõupidamisel olid esimesed, mis sel aastal rahvusvahelisse meediasse jõudsid.

Kõik need kolm negatiivset sündmust väljendavad paraku juba aastaid kestnud muresid, hõõrumist ja konflikte.

Mida saab rahvusvaheline elu oodata 2009. aastalt? Lähis-Ida konflikti leevendumist ja Palestiina riigi teket? Suuremat stabiilsust ja oma valitsuse suurenevat kontrolli arengute üle Iraagis? Julgeolekuolukorra paranemist Afganistanis? Piraatluse piiramist Somaalia rannikul? Venemaa ja läänemaailma suhete paranemist? Iraani avanemist muule maailmale? Põhja-Korea tuumaambitsioonide kahanemist? Serbia ja Kosovo leppimist? See on vaid osa neist muredest, mis praegu maailma vaevavad ning kui kas või mõni neist eeloleval aastal positiivse lahenduse leiaks, oleks suur eeldus aastat kordaläinuks lugeda.

Sallimatus õõnestab julgeolekut

Praegu arvan, et põhjust pole ei eriliseks optimismiks ega ka pessimismiks. Küll tuleb maailmast sel aastal häid teateid, aga ilmselt paraku ka halbu. Ja Eestit puudutavad nad otsesemalt või kaudsemalt kõik. Ma loodan, et see arusaam juur-

dub järjest rohkem ka Eesti ühiskonnas ning me oskame järjest paremini hinnata maailmas toimuvate erinevate protsesside mõju Eestile.

Ja kindlasti rohkem sallivust on Eestisse vaja. Et netiportaalist kaoksid sellised röökimised ja räuskamised, mida lugesin Gaza konflikti puudutavate uudiste järel. Neist kumas liiga palju vihkamist teistsuguste suhtes ja inimlikkust peaaegu polnudki.

Kui me räägime Eesti julgeolekust tänases maailmas, siis ka meie endi seas olev sallimatus ja vihkamine on selle julgeoleku üks peamiseid õõnestajaid.

Euroopal on sel aastal ees valimised europarlamenti ja Euroopa Komisjoni uue koosseisu koostamine, aga ka NATO uue peasekretäri nimetamine. Need on otsused, mis määravad oluliselt nii julgeolekukeskkonda kui meie igapäevast heaolu. Euroopal on ees jätkuv majanduskriisi mõjude leevendamine, energiapuudulikkus reaalsete sammude astumine, Lissaboni lepingu eluvõimeli-

suse väljaselgitamine, Lääne-Balkani riikide edasine Euroopa Liidule lähemale toomine ning stabiilsuse suurendamine Ukrainas, Moldovas ja Lõuna-Kaukaasias, aga loodetavasti ka Valgevene kiirem avanemine.

Väärtused ühendavad

Ja muidugi tuleb kokku hoida nendega, kes hindavad samu väärtusi ja vabadusi, mida meiegi. Jaanuari lõpust on ametis USA uus president ja valitsus ning on ainuvõimalik, et USA ja Euroopa teevad igakülgset koostööd nii omavahelistes suhetes kui maailma muredest ülesaamisel.

Ma loodan väga, et selle jutu trükkimise ajaks on gaasikraanid Ukrainasse jälle lahti ja sõjategevus Gazas lõppenud. Ja et need arengud omakorda viivad vastavalt poliitika ja majanduse suuremale lahtihaakimisele ning rahuprotsessi taastumisele Lähis-Idas. Ja et me ise siin Eestis oleksime pisutki mõistlikumad ja sallivamad ning seda väljendaks vähemalt moslemilapse raketitules hukkumist parastavate kommentaaride puudumine ka anonüümsetes internetiportaalistes.

Eestil tuleb kokku hoida nendega, kes hindavad samu väärtusi kui meie.

Maailmas on uuel aastal ees seisvas hulk olulisi muutusi.

Keskkonnaminister Jaanus Tamkivi
Reformierakonna juhatuse koosolekul.

Foto: Lea Tamnik

Loodushoid ja ettevõtluse areng ei välista üksteist

Tekst: Evelin Oras/Silver Pukk

Aasta algus kulgeb keskkonnaministeeriumis Keskkonnaameti loomise tähe all. Seadus on vastu võetud ja 1. veebruarist hakkab uus amet tööle. Peamine eesmärk on muuta looduskaitse- ja keskkonnakorraldus senisest lihtsamaks ning hoida kokku kulusid. Praegu lahendavad keskkonnaküsimusi igas maakonnas Riiklik Looduskaitsekeskus, keskkonnateenistus ja Keskkonnainspeksioon. Aga kes, kus ja mida ikkagi täpselt teeb? Näiteks, kui keegi peaks kaitsealal tööde tegemiseks vajama arvamusi-lube-kooskõlastusi, siis ei ole välistatud, et ta jääb hätta, sest tal on kooskõlastusi vaja nii keskkonnateenistusest kui ka looduskaitsekeskusest, lisaks veel ministeeriumi looduskaitseosakonnast. Seejuures võib üks ametnik anda asjadele sellise tõlgenduse, mis on risti vastupidine teise ametniku tõlgendusele. Võib juhtuda ka seda, et ühte küsimust lahendatakse maakonniti vägagi erinevalt. Segadust võib selle tõttu tekkida päris palju.

Kodanikul läheb lihtsamaks

Uue Keskkonnaametiga on sellise segaduse tekkimine välistatud, sest ühest ja samast kohast saab taotleda kõiki keskkonnaga seonduvaid lube ja litsentse ning küsida arvamusi ja hinnanguid. Nagu eespool mainitud, alustab uus

amet tööd 1. veebruarist ehk sellest päevast alates ei ole enam keskkonnateenistus, Riiklikku Looduskaitsekeskust ega selle regioone. Nende asemel on Keskkonnaamet, mille koosseisu kuulub kuus regiooni: Harju-Järva-Rapla, Viru, Jõgeva-Tartu, Hiiu-Lääne-Saare, Pärnu-Viljandi ja Põlva-Valga-Võru regioon. Lisaks keskkonnaga seonduvate lubade väljastamisele korraldab uus amet ka keskkonna- ja looduskasutuse andmete kogumist, aruandlust ja nende edastamist, osaleb maad ja metsa, õhku ja vett puudutavate õigusaktide koostamisel ja rakendamisel ning korraldab keskkonnakahju vältimist ja heastamist. Samuti valitseb amet kaitstavaid loodusobjekte ja korraldab keskkonnahariduse ja -teavitamise alast tegevust.

Kindel on aga see, et avatuks jäävad kõik seni keskkonnaküsimusi lahendanud maakondlikud kontorid (nii keskkonnateenistuste kui ka looduskaitsekeskuse omad). See tähendab, et aadressid ja telefoninumbrid jäävad samaks, suures osas jäävad samaks ka praegused ametnikud. Selleks, et kõigil spetsialistidel oleks samaväärne koormus, suureneb nende tööpiirkond senise maakonna asemel üle-regiooniliseks. Kasvab ka vastutus, sest just Keskkonnaametis

töötavad ametnikud hakkavad andma looduskaitsele sisu ja juhivad selleks vajalike tööde tegemist.

Et teed saaks ehitatud ja loodus kaitstud

Teine tähtis asi, mille keskkonnaministeerium sel aastal ette võtab, on ehitusmaavarade arengukava. Teema on ülioluline ja annab võimaluse kaa-

Alates veebruarist saab ühest ja samast kohast taotleda kõiki keskkonnaga seonduvaid lube ja litsentse ning küsida arvamusi ja hinnanguid.

sa rääkida nii neil, kes maapõuest midagi kätte tahavad saada, kui neil, kes loodust kaitsevad. Vaja on saavutada tasakaal olukorras, kus teede ehituseks on vaja liiva ja kruusa, samas peab olema tagatud elamisväärne

keskkond. Kaevanduste teema tõusetub järjest teravamalt. Kui kohalikud omavalitsused veel mõnel pool Eestis on valmis uut kaevandust avama, eks laeku sealt ju ka lisa eelarvele, siis kohalikud elanikud pole sellise väljavaate üle sugugi õnnelikud. Tähelepanuta ei saa aga jätta ka sotsiaalseid aspekte, sest selles valdkonnas on nii otseselt kui kaudselt tööalaselt hõivatud päris suur hulk inimesi. ➤

Mulgimaa – iidne ja taastärkav kultuuri- ja majanduspiirkond

Säärane mulk – arvatavasti igale eestlasele tuttav sõnapaar. Aga selle tagamaid ning olemust siiski väga paljud ei tea. Levinud on ka üsna palju müüte, mis parasjagu segadust tekitavad – Mulgimaa asukohta, ajaloo ja mulkide rikastumiskeemide osas. Aga tõsi ta on, et 19. sajandil Eesti maamajanduse lipulaevaks tõusnud Mulgimaa pole oma tähendust siiani minetanud. Just Mulgimaal osteti pärisomandisse esimene talu Eesti- ja Liivimaal ning ka esimene mõis. Ameerika kodusõja tõttu puuvillast ilma jäänud Euroopa kangavabrikud vajasid uut toorainet ja selleks sai lina. Mulgid tabasid selle suhteliselt ruttu ära ja nii hakati talusid suurendama ning tööjõudu palkama. Siiani räägitakse, et kui mulk ületanud Väikest Emajõe ja ta uppunud, olnud see õnnetus, kui aga üle jõudnud, olnud see katastroof – sest ta ostnud seal kõik maad endale ja külvanud sinna lina. Edasi ju oli majandust ja eluolu tunduvalt lihtsam arendada, kui algkapital käes.

Kerkisid uhked kahe korstnaga häärberid ja pererahvas hakkas teenijarahvast eraldi elama ja sööma. Saadeti aina rohkem perepoegi kõrgetesse koolidesse. Talutööde tehnika uuenes ja täiustus. Kõrgel majanduslikul järjel olev piirkond aga sai korraliku hävitustöö osaliseks ajaloo hammasrataste vahel. Küüditamistega ja pagemistega jäi Mulgimaa ärksamatest mulkidest ilma. Talud ja häärberid hävisid uusmaasaajate ja hoolimatute rändeluvuvisidega inimeste käe läbi. Mulgimaast jäi järele vaid uhke ja ülbe „säärase mulgi“ müüt. Praegu võib ühe inimese sõrmedel üles lugeda säilinud mulgi suurtalud ja mulgi keeltki oskab vaid 2000 inimese ümber.

Mulgimaa tõusis 19. sajandi teisel poolel Eesti juhtivaks majanduspiirkonnaks.

Mittetulundusühingu Mulgi Kultuuri Instituut juhatuse esimees **Kristel Habakukk** kirjutab Eesti kunagise kõige jõukama piirkonna – Mulgimaa taassünnist.

Mulgi kultuuri taassünd

Mulgi Kultuuri Instituut (edaspidi MKI) on tegutsenud üle 12 aasta. Meie eesmärk on säilitada ja arendada kultuuriloolisel Mulgimaal kõike, mis elu edasi viib: majandust, infrastruktuure, identiteeti, murdekeelt, kultuurilugu ja elukeskkonda. MKI osanikeks on 11 kultuuriloolise Mulgimaa omavalitsust: Halliste, Helme, Karksi, Tarvastu ja Paistu kihelkondade territooriumile jäävad vallad ja linnad. Need on Abja, Halliste, Helme, Karksi, Tarvastu, Paistu, Põdrala, Hummuli, Pärsti vald ning Tõrva ja Mõisaküla linn. Viimastel aastatel on omavalitsusjuhid aktiivsemalt ja jõulisemalt sekkunud MKI tegevusse, mis on kaasa toonud suurema kolapinna ja rahastuse, kuna poole organisatsiooni eelarvest moodustavad

osanike liikmemaksud. Kindlat riigieelarvelist rahastust meie organisatsioonil veel ei ole, on mittetulundusühingutele mõeldud tegevustoetus.

Suuremate ideede ja projektide elluviimiseks kasutame, nagu iga teinegi, fonde ja programme. MKI-l on aga olemas oma esimulk/patroon – vabariigi president Toomas Hendrik Ilves, kes huvitub väga meie tegevusest ja lööb võimaluse korral alati meie ettevõtmistele kaasa.

Foto: erakogu

Uhkus elada Mulgimaal

MKI-l on valminud arengukava põhikirjaliste ideede elluviimiseks. Igale kogukonnale on tähtis, et teda märgataks, austataks ja antaks võimalus edasi areneda. Kuigi Mulgimaa jääb kahe erineva omavalitsuspiirkonna – Viljandimaa ja Valgamaa territooriumile, tunnevad meie osanikud end ühtse tervikuna. Eesmärk pole ühise omavalitsusruumi tekitamine, vaid rohkem ühise identiteedi ja oluliste lisaväärtuste tekkimisega seotud elu edasimineku. Mis on need olulised lisaväärtused? Omavahel arutades oleme nendeks pidanud huvitava ja areneva elukeskkonna olemasolu,

Jõukusele pani aluse linakasvatus.

ajaloolise mälu säilitamist ning uue põlvkonna mulgimeelsuse arendamist. Arusaadavas keeles öelduna: huvitavate sündmuste ja ettevõtmiste korraldamine, võimaluste loomine aktiivsete inimeste tegutsemiseks, mulgi murdekeele säilitamine ja levitamine, ajaloo selgitamine ning praegu Mulgimaal elavate inimeste aktiivne kaasamine kodukandi arendamisse. Loomulikult on esmatähtis, et inimesel oleks tööd, võimalus kodu rajada, lapsi kasvatada ja kõige tähtsam on, et turvatunne seda kõike kaitseks. Kuid samas ei ole vähem tähtis ka see, kas inimese silm lööb särama, kui ta ütleb: „Ma elan Mulgimaal,“ ja selle kuulaja saab aru, miks see ütlejale nii tähtis on.

Mulgimaa piirid paigas

Mida siis MKI on teinud selleks, et neid eesmarke ellu viia? Läbi aastate on korraldatud lastele ja peredele suunatud

Mulgimaa

ettevõtmisi laagrite, õppepäevade ja sündmuste näol, mis kannavad endas mulgi keele ja kultuuri levitamise ideed. Välja on antud trükiseid ja võimaluste piires toetatud teisi ettevõtmisi, mis mulgimeelsust arendavad. Traditsioonilisi ettevõtmisi on mitu: konverentsid, Mulke Suvekuulid, kingitus Mulgimaal esimesse klassi minevatele lastele, omakultuuripäevad lastele ja noortele. Seda kõike on plaanis jätkata ja juurde on liitunud veel palju uut ning suurejoonelist. Hetkel on koostamisel mulgi-estil praktiline murdesõnastik, mis annab kasutajale esmakordselt võimaluse mulgimurdelise sõna tähendusi leida. Samuti on plaanis kõikidesse Mulgimaa koolidesse pakkuda võimalust valikaine tunnina alustada mulgi kultuuri ja keele õpet. See on samuti pikk protsess. Tuleb koostada ainekavad, õppematerjalid ja koolitada välja õpetajad.

Mulgimaa asub looduslikult väga kaunis piirkonnas ja ka ajalugu on jätnud siia ohtralt jalajälgi – seda kõike on aga turismialaselt vähe märgatud ning selle suunaga tegelemine on samuti üks meie prioriteete. Mulgi identiteedi arendamisel on omavalitsused juba iseseisvalt palju ära teinud – Abjas, Helmes ja Paistus on püstitatud uhked ja ilmekad mulgi kujud. Juba pea aasta seisavad ka suuremate teede ääres sildid, mis annavad läbisõitjale teada: siit algas Mulgimaa. Selle ettevõtmisega pole me soovinud Viljandimaad või Valgamaad ümber jagada ja omamoodi piirkonda tekitada, vaid ikka teadvustada Mulgimaa tõelist asukohta. On seegi läbi aegade üks laialivalguvaid müüte olnud. Oleme välja andma hakanud ka mulgimurdelist ajalehte „Üitsainus Mulgimaa”, mis

kajastab MKI, Mulgimaa ja kõikide sõnasoojiate mõtteid ja tegevusi.

Loomisel Mulgi Külustuskeskus

Kõige suurem ja tõeline väljakutse ootab meid aga ees. Aastase otsingu tulemuseks on leitud koht, kuhu rajada Mulgi Külustuskeskus. See on üks tõeline mulgi suurtalu, kus ei puudu ka kahe korstnaga häärber ja maakividest tall-laut. Ka teised lisahooned on olemas. Lisaks kena tükk maadki, et tutvustada huvilistele selle piirkonna rikkuse allikat – lina. Selle talu kingib MKI-le Taagepera lossis tegutsev osaihing Faasan. Selline suurepärase kingitus on hea näide majanduse ja kultuurivaldkonna koostöövõimalustest ja soovist ka äärealadel elu üheskoos edasi viia. Loomulikult on sellise talu-külustuskeskuse väljaehitamine väga suur ja aeganõudev töö, aga meie lootused ja ind seda teostada on raugematud. Kindlasti leiame lahendused ja

➤ Mulgimaa piiride tähistamisel oli kohal ka president Toomas Hendrik Ilves.

võimalused, et see idee seisma ei jääks ja Mulgimaal oleks üks kindel märk – käega katsutav ja silmaga nähtav.

Milliseks võiks pidada MKI töö põhijooni ja eesmärke üldiselt? Ma arvan, et kõige paremini võiks selle kohta öelda nii: Mulgimaa on olnud väga tähtsal kohal Eestimaa ajaloos – miks ei võiks ta seda jälle kunagi olla?! Samuti on minult küsitud, kas me pole oma tegutsemise alustamisega veidi hilja peale jäänud, keel on kadumas, ajalooline mälu tuhmumas, ääremaa ju ka... Aga ma ütlen alati selliste skeptiliste mõtteavalduste peale mulgi keeles:

**ILDÄS EI JÄÄ KENNIGI, KEN TIIP
VÕ ALUSTAP – ILDAS JÄÄP SII,
KES KUNNIGI EI ALUSTE!** 🇺🇸

Parema tee

Eelmises osas tutvusime 2001. aastal toimunud presidendivalimistega. Nüüd on järg peaminister Siim Kallase, 20% tulumaksu lubaduse käes. Ajaloolised sündmused on talletanud Kalev Kallemets.

Järjeutu eelmiseid peatükke saad lugeda www.reform.ee/reformikiri

20% tulumaks

Peatselt peale Riigikogu valimisi ja kindlust, et ettevõtte tulumaks saab reaalseks, tõusis küsimus Reformierakonna järgmise suure eesmärgi suhtes. Erakonna liikmed suhtlesid omavahel ning üks teema, mida meilistides põgusalt puudutati, oli üksikisiku tulumaks. Kuid sellega olid suured kahtlused. Kas kodanikud tunnevad ikka selle vastu huvi, kas ei lähe see liiga kaugemale, kas selleks leiab eelarvest ikka katte? Huvitavate sündmuste ajal leidsid need kõhklused aga vähemalt osalise vastuse.

2000. aasta detsembris toimus Eesti Eduka Arengu Foorum, kus ühe peamise sõnavõtu pidas rahandusminister Siim Kallas: „Eestis on maksukoormus kiiresti alanenud, aga maksukoormuse alandamine iseenesest pole meie eesmärk, pigem on eesmärk, et maksukoormus ei tohi tõusta. ... Ma ei näe põhjust, miks peaks maksukoormus veelgi langema, langeamise piir on käes. 2001. aasta maksukoormuseks on arvestatud 34,4% SKTst, mis on väga madal võrreldes Euroopa riikidega.”

Juhtus aga nii, et samal ajal töötas ajalehes Äripäev reporterina erakondliku kuuluvuse peatanud noor liberaal Kalev Kallemets, kes sellist uudist lugedes pöördus arvamustoimetuse juhi Aivar Hundimäe poole mõttega, et kui enam makse pole võimalik langetada ja reforme teha, kas siis on ka Reformierakonnal suurt mõtet. Idee oli intrigeeriv ning nii ilmuski 19. detsembri Äripäeva juhtkiri pealkirjaga „Oravaparteid pole vaja”:

Reedel Eesti Eduka Arengu Foorumil esinenud Reformierakonna esimees ja rahandusminister Siim Kallas üllatas Äripäeva oma ettekandega. Tä teatas, et meie maksukoormus

on väga madal ja pole põhjust, miks peaks see veelgi langema. Äripäeva arvates on Siim Kallas muutunud mõõdukalt konservatiivseks poliitikuks, kes kardab riigi arengu kiirendamiseks pakkuda radikaalseid ideid. /.../ Maksukoormuse alandamiseks on veel rida võimalusi, mis pärinevad tegelikult Kallase enda sulest ja seisavad kuus aastat tagasi valminud dokumendis „Kodanike Riigi Manifest”.

„Olemasolevat ravikindlustussüsteemi pole raske erakindlustuseks ümber profileerida /.../ Tervishoid on teenus, mida osutavad vastavad asutused ning mille eest nii või teisiti tuleb maksta. Valik on jällegi selles, kuidas ja kes maksab,” väitis Kallas kuus aastat tagasi. Maksukoormust saab täna vähendada ravikindlustuse vabatahtlikuks muutes.

„Ma olen seda meelt, et kõrgharidus peab olema maksuline /.../ Riigi osa kõrghariduse finantseerimisel piirdub stipendiumi ja õppelaenufondide loomise ning toetamisega,” kirjutas Kallas kuus aastat tagasi.

Samal päeval ütles Siim Kallas Äripäev Online'le, et tänane Äripäeva juhtkiri on poliitiline provokatsioon, mis peaks ergutama radikaalsemale mõtlemisele. „Võrdlus on tegelikult õige,” tunnistas Kallas. „Samas oleme ka ühtteist teinud, kuidas suhtuda siis ettevõtte tulumaksu kaotamisse?”

Äripäeva jõulisest sekkumisest sai innustust Reformierakonna nooruslikum ja radikaalsem osa ning 2001. aasta algul Türi lähedal Veskisillal toimunud aruteludel sai selgeks, et tulumaksu alandamine peaks olema tee edasi, mäletab Jürgen Ligi.

Lõplik vastus tuli 10. jaanuaril pressiteatena, peale seda kui Keit Pentus oli noorte poolt esitanud erakonna juhatusel ettepaneku alandada üksikisiku tulumaks 20%ni ning see oli üksmeelselt heaks kiidetud. 11. jaanuaril ilmuski Äripäevas uudis: „Reformierakond seab eesmärgiks ka üksikisiku tulumaksu alandamise 20 protsendi peale. Selle saavutamiseks soovib Reformierakond muu hulgas tänavu ellu viia avaliku teenistuse reformi, kõrvaldades topeltkompensatsioonid, vähendades ametnikele makstavaid hüvitisi ning muutes töösuhted avalikus sektoris paindlikumaks.”

Äripäeva karikatuur peale Reformierakonna otsust.

Veel 2002. aasta alguses koalitsiooniläbirääkimiste ajal Keskerakonnaga mainis politoloog Rein Toomla raadiokommentaris, et Reformierakonnal pole mingi raskus loobuda aastaks enda 20% tulumaksu ideest, sest see polevat niikuinii reaalne vastukaaluks Keskerakonna astmelisele tulumaksule. Täna on aga 20% tulumaksu mõnevõrra käegakatsutavam kui astmeline tulumaks.

Peaminister Kallas

Juhtus nii, et Reformierakond läks püüdma presidendi kohta ja asjade lõpuks langes tema osaks hoopis peaministri ametiposti. Isamaaliit oli terve 2001. aasta sügise väga pahane Reformierakonna peale Tallinna koalitsiooni lagunemise ja presidendivalimiste pärast. Mõõdukad oli püsivalt rahulolematud tugeva ja liberaalse Reformierakonnaga. Mart Laar astus peale riigieelarve vastuvõtmist tagasi ning olukord tundus Eesti NATOsse ja Euroopa Liitu viimisega kaunis

nukker. Kuna mõlemad olid Reformierakonna euroopaliku Eesti nägemuse suhtes üliolulised, siis peale Isamaaliidu ja Mõõdukate loobumist võimust tundus ainus võimalus ja ehk ka missioon olevat koalitsioon Keskerakonnaga, kellega juba Tallinnas ja Tartus koalitsioonis oldi. Sisuliselt võimaldas koalitsiooni luua maksude küsimuse külmutamine koalitsioonilepingus, sest Keskerakonna programmis oli astmeline tulumaks ja Reformierakonnal 20% tulumaks. Reformierakond sai lisaks senistele ministriportfellidele välisministri, kelleks erakonna juhatus esitas pikaajase erakonna välissekretäri Kristiina Ojulandi.

Peaministriks 2002. aasta 22. jaanuaril ütles Kallas Euroopa Liitu astumise kohta: „Läbirääkimiste edukust mõõdetakse suletud peatükkide arvuga. Meie oleme kandidaatriikide seas selles osas keskel või pigem tagapool. Tegelikult on see, et paljud valusad otsused on edasi lükatud ja need otsused tuleb langetada sellel valitsusel.” Põhjalikult käsitles Kallas hiljem seoses liitumisprotsessiga põllumajandust, energeetikat, ettevõtte tulumaksu ja laevaliikluse maksustamist.

Koostöö valitsuses laabus vaatamata algsetele kartustele kaunis hästi. Keskerakonna ministrid olid pragmaatilised inimesed ja Siim Kallas kogunud poliitikuna ei hakanud mingeid intriige punuma, vaid lasi igal ministril oma tööd teha. Ka Riigikogus oli hea olla. „Valitsus koos Keskerakonnaga oli väga rahulik,” mäletab Meelis Atonen.

Siim Kallas koondas enda ümber juba rahandusministeeriumis kokkutöötanud meeskonna – Rain Rosimannus, Madis Müller, Daniel Vaarik ja Hanna Hinrikus, kellele lisandus Kristen Michal. Siim Kallas muutus küll enam riigimeheks, kuid ei eemaldunud hetkekski erakonnast, mida ta juhtis. Kuna peaministriks oleku aega eriti ei olnud, siis nagu Kallas ütles: „Peaministrina sai teadlikult hoitud madalat profiili ja seatud teostatavad eesmärgid.”

Maikuu Paremates Uudistes kirjutab toimetaja Peep Lillemägi: „28. aprill. Heade mõtete ja noorus linnas Tartus on kevade hõngu. Toomemägi on rohelises udus. Vanemuise teatrilehvivad kollased lipud. Plakat „Reformierakond – Tegija nagu Sinagi” kutsus Eesti kõige rõõmsameelsema erakonna liikmeid kongressile Vanemuise kontserdimajja. Erakonna esimees, peaminister Siim Kallas ütleb kõnepuldist maha, et

Reformierakond läheb valimistel küsima valija mandaati üksikisiku tulumaksu langetamisele.”

Terve kevad olid Eesti meedias kahtlused, kas Brüssel lepib Eesti omapärase ettevõtte tulude maksustamisega. Juunis oli peaminister Siim Kallasel põhjust teatada, et Eestil õnnestus sulgeda Euroopa Liiduga peetavatel kõnelustel maksustamise peatükk, säilitades samas erandliku ettevõtete reinvesteeringud kasumi maksuvabastuse. See peatükk fikseerib selgelt, et EL ei nõua Eestilt ettevõtete reinvesteeringud kasumi tulumaksuvabastuse kaotamist, ütles Kallas ajakirjanikele.

2002. aasta novembris ja detsembris sai Eesti kutse liituda Euroopa Liidu ja NATOga. Suure panuse liitumisläbirääkimiste edukaks lõppemiseks andsid Eesti delegatsiooni juhtinud peaminister Siim Kallas ja välisminister Kristiina Ojuland, kes esindasid Eestit ka novembris Prahast NATO tippkohtumisel, kui Eesti sai kutse alliansiga liitumiseks. Reformierakond oli alati olnud väga tugevalt Euroopa Liiduga ja NATOga liitumise protsessi toetaja. Enda 2001. aasta kongressil võttis erakond vastu isegi avalduse: „Reformierakond toetab jätkuvalt Eesti liitumist Euroopa Liiduga, mis annab parema võimaluse poliitiliseks, majanduslikuks ja sotsiaalseks stabiilsuseks, suurendab julgeolekut ja soodustab elatustaseme tõusu. Liitumisel Euroopa Liiduga säilitab Eesti iseseisvuse.”

Reformierakonna algatatud ja kaitstud majanduslikud reformid, mis tagasid selge liitumise tingimusteks olnud Kopenhaageni majanduslike kriteeriumite täitmise, võimaldas Eestil olla 1997. aastal esimeste seas, kellega alustati liitumisläbirääkimisi. Samal ajal oli erakonnas ka euroskeptikuid või realiste nagu Igor Gräzin, kes kirjutas Paremates Uudistes: „Euroopa Liidu majanduspoliitika põhisisuks praegusel ajal ju ongi piiride panemine vabale majandusele – kvootide, sõrmeotsast välja imetud kvaliteedinõuete, majandusvõimalusi mitteametavate „sotsiaalprogrammide”, surmava maksusüsteemi ja muu sellise kaudu.”

Siim Kallase suurim saavutus oli aga eestlaste usu taastamine oma riiki ja usalduse tekitamine valitsuse vastu. Sellele pühendas Kallas arvestatavalt tähelepanu. Vabariigi aastapäeva kõnes 23. veebruaril Tartus ütles Kallas: „Ma tahaksin, et kõik kaaskodanikud usuksid, et Eesti Vabariik kestab veel 85 aastat ja sealt edasi ka. Et kõik usuksid, et Eesti Vabariik

pole ajutine nähtus. Selle tõestamine näib olevat sugugi mitte lihtne asi. Ma märkan meis, eestlastes mingit rahvuslikku ebakindlust, mis mõnel puhul väljendub lausa alaväärsustundena.” Kuid peaminister kinnitas eestlaste omapära ka uuel ajal: „Me võitsime vabadussõja, me olime esirinnas Nõukogude Liidu lagunemisel. Me oleme suutnud saatusekaaslaste seas kõige kiiremini tuua ühiskond nõukogude korrast tagasi õigusriiki ja turumajandusse, ehk nagu öeldakse, me oleme suutnud kalasupist uuesti akvaariumi teha.” Enda kõne lõpetas Kallas optimistlikult nagu ikka: „Usun Eesti Vabariigi tulevikku!”

Seega võttis Siim Kallas nagu sageli varem ja hiljem selgeid üldiseid ellusuhtumuslikke seisukohti. Aga kas oli tema ja Reformierakond ka usukuulutajad? Selle kohta arvab Kallas ise järgmist: „Teadlikult pole Reformierakond Eesti ühiskonnas hoiakuid kujundanud. Kui vaja seisukoht võtta, siis tuleb seda teha. Küsimus on olnud praktilistes valikutes, milleni üks või teine otsus viib. Väärad otsused viivad meid mingi teise lahenduse korral ummikusse.”

Siim Kallase riigimehelikud sõnavõtted ning tasakaalukas käitumine kriisides nagu siseminister Ain Sepiku tagasiastumine ja sotsiaalminister Siiri Oviiri initsiatiiv jagada reservfondi ressursse pensionitõusuks, tagasid peaministrile kõrge usaldusväärsuse ja reitingu rahva seas. Kutsudes kõikide erakondade esimehed enda juurde arutelule seisukohavõtuks Iraagi sõja suhtes tagas peaminister Kallas tõsiseltvõetavate pingete puudumise ühiskonnas selles küsimuses ning hiljem, kui Eestilt paluti, oli võimalik avalikkuse mõistmisel täita Iraagi missiooniga Eesti liitlaskohust NATO. 2002 oli ka Eurovisiooni ja „Nimed marmortahvlil” aasta ning hea aasta Eesti spordile, mis alati teeb rahval meele paremaks. Veebruaris 2003 oli Siim Kallase reiting 5,1 ja erakonna toetus 20%. ➤

Change...

Riigikogu rahanduskomisjoni juht ja „eelarvekärbete esikrokoill“, Reformierakonna aseesimees ja liberaalne südametunnistus, Jürgen Ligi mõtiskleb selle üle, mida alanud aastalt oodata.

Uus aasta algas seekord augustis. Selle märksõnaks sai *change*, muutus – nähtus, mis alati ja kõikjal on, mida otsida tuleb aga vaataja silmadest.

Ut aastat alustas meie silmis Gruusia sõda. Et riigipiire muudetakse relva jõuga, on ilmasõjajärgses Euroopas pretседent. Vene riigi kõlvatus ja agressiivsus siiski uus ei ole ega tohiks olla uudis ka ta sõjaline üleolek väikeriikidest. Et vana tank pihtasaamisel põleb, oli teada varemgi. Siiski tungis Eesti meediasse ja riigikaitseretoorikasse jõuliselt tank, iseseisev kaitse ja loomulikult, ikka ning jälle ajateenistus.

Reaalsus on, et Gruusias sõdisid vaid elukutselised, reservistid olid abitud. Ajateenistus on seal värskest kaotatud ja selle taastamine annaks Gruusiale sõjaks ülekaaluka vaenlase vastu vaid ohvreid. Neil oli küll pisut rohkemgi tanke kui on meie militaristide unistustes, kuid 50 jääb väiksemaks kui 3000. Luure, side, lennuvägi, õhu- ja tankitõrje, mille puudujäägid tehniliselt tähelepanu pälvisid, on professionaalsed tegevused.

Ka pärast seda psühholoogilist muutust on kollektiivkaitse asi, mis väikese jaoks maksab.

Sõjaliselt sai nähtavamaks Venemaa relvastuse ja taktika nõrkus, aga spetsialistid uskusid seda ennegi. Poliitiliselt sai Venemaale osaks hiiglaslik pettumus – ta käitumist ei aktsepteerita kusagil peale Somaalia, Nikaraagua ja Palestiina.

Ajateenistus andnuks Gruusiale sõjas ülekaaluka vaenlase vastu vaid ohvreid.

Sisepoliitiline heakskiit oli ootuspärane, aga jõu kasutamise armsaks ja austatuks tegev mõju ei ületanud loodetult rahvuse piire. Lääne reaktsiooni teravust võib pidada oodatust suuremaks, aga ei saa olla üllatus, et kahepoolselt ja EL tasemel püütakse vanaviisi jätkata.

Oktoobris saabus ootamatult teravalt ja üleilmselt finantskriis, mis oli mõneti oodatud. Ootuste kohaselt järgneb sellele langus reaalmajanduses ja tööturul, meie mull lõhkes küll varem. Langus saab olema raske, ent reaktsioonid on ülepingutatud. Turumajandus ei ole tegelikult lõppenud. Ponnistused meeldida valijatele riikliku majandusse sek-

Langus saab olema raske, ent reaktsioonid on ülepingutatud.

keskkonna loomine on riigi kohus, kuid majanduse tõstab põhjast endiselt ettevõtja. Jooksvates hädalahendustes

kumisega saavad kainestatud, selles pole kahtlust. Kui valitsuste võlakooramad on kerkinud taevasse, tajutakse ühel hetkel, et majandused ei kasva endiselt riigi jõul, too pealegi on otsas ja nõuab pikki aastaid taastumist. Juba praegu esialgseid plaane korrigeeritakse ning sekkumise täpsus on taas peaküsimus. Õppetunni tegelik sisu on, et headel aegadel peab säästma ja kulusid ohjama oluliselt rohkem.

On sümptomaatiline, et sekkumise viisid on vastandlikud. IMFi soovitatud käibemaksutõusu kõrval Lätis ja Leedus trikitab Suurbritannia käibemaksu alandamisega, suurendades riigi tulu vähendamise samaaegselt tema kulusid ja võlgu. Ehkki turud ja tasakaalud on erinevad, ei saa brittide sammu, iseäranis naela langemise oludes, pidada muuks kui populismiks. Iseasi oleks majandusele oluline tulumaksukergendus, millega tegelevad lõunanaabrid, aga kahjuks mitte meie.

Pangandus nõuab usalduse taastamist, seal on süsteemne risk selge. Eesti majandusele tähendab näiteks 1 protsendipunkt Euribori ligi 3 miljardit krooni. Riigieelarvele poleks sellinegi panus võimalik, rääkimata kaks suurusjärku suuremast laenude põhisummast. Energeetika peab toimima. Aga üksikud tööstusharud, olgu või hiiud nagu USA autotööstus, peavad päeva lõpuks lahendused ikka ise leidma.

Keskonna loomine on riigi kohus, kuid majanduse tõstab põhjast endiselt ettevõtja. Jooksvates hädalahendustes

ei ole tegelikult paradigma muutust, sotsiaaldemokraatlik unelemine suudab piinu vaid süvendada ja pikendada. Reguleerimises tasub suuri muutusi oodata finantssektoris.

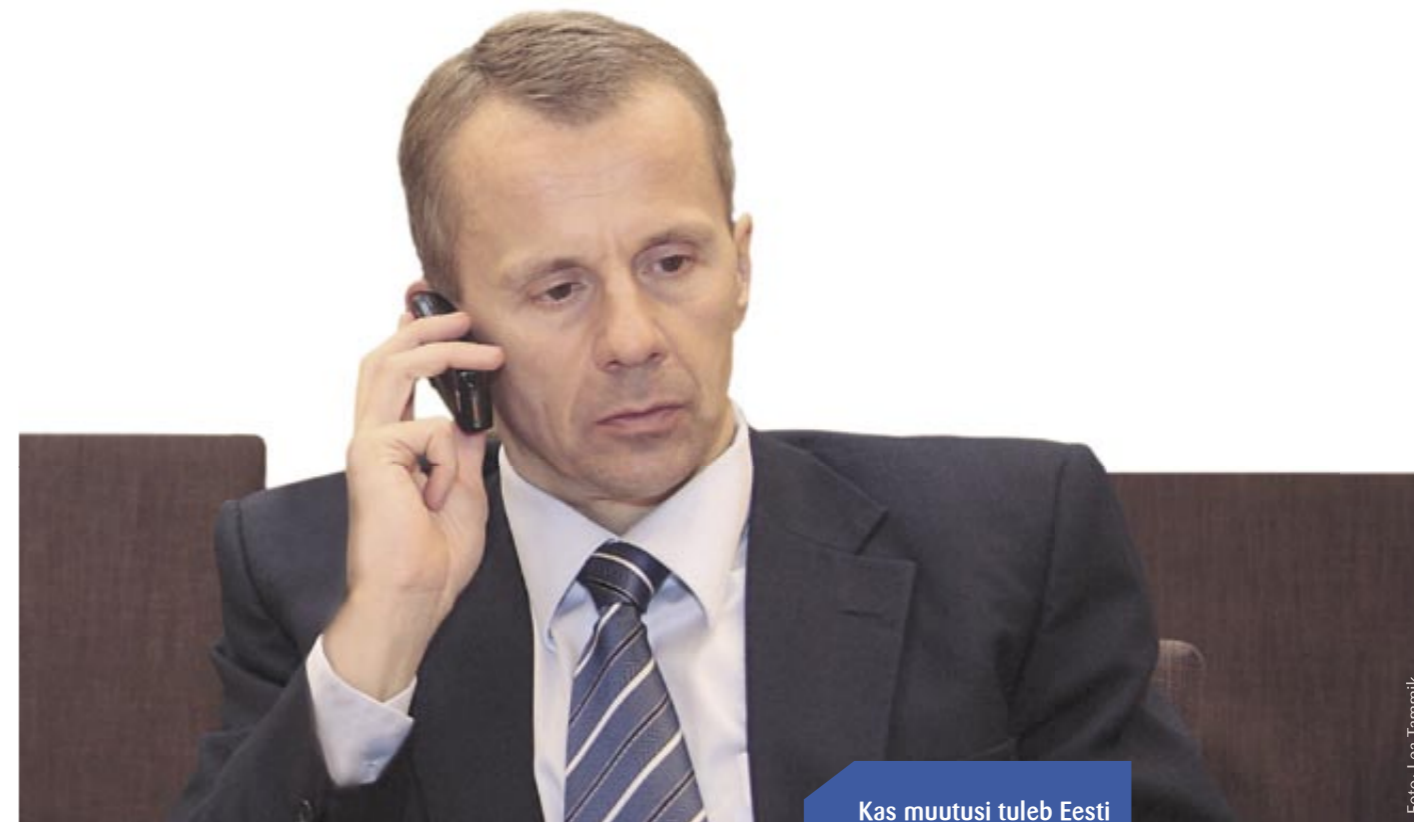

Foto: Lea Tammik

Kas muutusi tuleb Eesti poliitikas, on suuresti Reformierakonna teha.

ei ole tegelikult paradigma muutust, sotsiaaldemokraatlik unelemine suudab piinu vaid süvendada ja pikendada. Reguleerimises tasub suuri muutusi oodata finantssektoris.

Change valimisloosungina realiseerus novembris, kui presidendiks valiti muustanahaline. Rohkem eurooplaste kui ameeriklaste presidendiks. Obama tuli võimule suure raha ja tehnilise masinavärgiga, ta eelisteks peetakse enamasti esinemissarmi, nahavärvi ja noorust. Selle peale kiusab küsimus, kas need on tõesti need olemuslikud väärtused, milleks muutust taheti? McCainist oluliselt erinevaid ideid presidendidebatis ju ei selgunud.

USA domineerimise loodetud vähendamise ei saa olla presidendi eesmärk. On muidugi Iraak, aga siin ei näi olevat

tulemas midagi põhimõtteliselt teistsugust, ideaalide asemel dikteerib otsuseid olukord. Venemaa suunas pole märgata ei ületähtsustamist ega järeleandlikkust. Euroopal oma laialivalguses võib minna hoopis raskemaks, sest enesemääratlus Ameerikale vastandumise kaudu ei ole enam nii korrektne ega usutav. USA valitsuse võlakoores vä-

USA domineerimise loodetud vähendamine ei saa olla presidendi eesmärk.

listab aga demokraatide drastilise eristumise näiteks majanduse riiklikul upitamisel. Vahest tuleb muutus Kyoto (kliimaleppe *toim.*) suunal.

Kas muutusi tuleb Eesti poliitikas, on suuresti Reformierakonna teha. Meeletu vihkamine, mis vaatab meile vastu meediast, näitab vägisi muutmise soovi. See ei ole põhjendatav ei meie konkreetsete vigade ega pelgalt ajakirjanduse võimuhnuse ja tüdimusega võimalolijatest.

Valitsuse tõsine mõdalask on taas eelarve, selle eest vastutav minister kiidetakse aga kõige populaarsemaks. Keegi ei pea teda asjatundjaks, keegi ei ole kiitnud ka euronahadekasutamistegaministeeriumi arenguid. Aga muhe eimidagiütlemine toob ajakirjanduse sõbra tiitli, paljuütlemine vaenlase oma.

Kulupoliitika kõrval vajame just siin suurimat muutust. Meie majanduse elavdamise sammud ei huvita kedagi, meid ei kuulata, kui keskendume mineviku ja oleviku kirjeldamisele. Vastupidi, see pannakse ikka ja jälle lihtsalt kirja ja trükitakse ära muutunud olukorras ja teistsuguse kontekstis. Ja taas järgneb pealesurutud õigustamine. Kas keegi on kunagi uskunud, et poliitika ja meedia on õiglasel? Õeldud on hoopis, et näilisus on olemusest olulisem. ✎

Seiklussport on superlahe

xdream 29. juuni 2008 finiš, peale 10-tunnist metsas müttamist. Vasakult: Janis Kukkk, Meelis Mälberg ja Aigar Ojaots.

Fotod: erakogu

Otepää vallavanemale Meelis Mälbergile meeldib lõõgastuseks end proovile panna võistlustel, mis testivad sportlike võimete piire.

Aastavahetusel sõbra pool istudes läks hooplemiseks, et kes on kõvem spordimees ning kellel paremad saavutused. Oma sportliku vormi kinnituseks otsustasime kokku panna võistkonna osalemiseks Hansapanga Xdream seiklusspordi 4etapilises sarjas.

Nendest neljast osavõistlusest üks on sprint (võitjaajaga lühemal rajal 2,5 tundi) ja üks pikk öine võistlus (võitjaajaga ligi 7 tundi). Ala suurt populaarsust näitab see, et Hansapanga Xdream

pikemale A- ja lühemale B-rajale lastakse kummalegi 170 kolmeliikmelist võistkonda ja need kohad täideti loetud tundidega.

Lõbusas seltskonnas kemplemisest võistkonna registreerimise- ni möödus mitu kuud ning ideest sai reaalsus.

Tahtmata oma võimeid üle hinnata otsustasime osaleda lühemal B-rajal. Võistkonna nimeks sai „Võsaliikur”.

Mida raskem on olnud katsumus, seda suurem on pärast rahuldustunne saavutatust.

Läbi võistlussarja kogetud adrenaliini, valutavat keha ning siirast rõõmu pea ees rabalaukasse sukeldumisest on võimatu siinkohal kirjeldada. Et seda

mõista, tuleb see enesel läbi teha.

Eredamaks mälestuseks pean öist etappi Viljandimaal.

Katsumused algasid juba enne võistlust, kui viimasel hetkel haigestus üks võsaliikuritest. Õnneks leidsime kiiresti Kanepist pärit Janis Kuke, kes meie hul-

Mis on seiklussport?

Hansapank Xdream ametlik kodulehekülg www.xdream.ee kirjeldab seiklussporti järgmiselt:

Seiklussport on vastupidavusala, kus ühe võistluse jooksul võisteldakse mitmel spordialal. Võistlused toimuvad tavaliselt 2-4liikmeliste võistkondade vahel ja võivad kesta paar tundi kuni kümme päeva.

Valdav osa võistlusi peetakse loodusmaastikul, mis nõuab võistkondadelt suurt vastupidavust, head orienteerumisoskust ja võimet kiirelt muutuvate oludega kohaneda. Hea tulemuse kõige olulisemaks eelduseks on siiski sujuv meeskonnatöö. Hansapank Xdream 2008 on neljast osavõistlusest koosnev seiklusspordi sari, kus kolmeliikmelised võistkonnad, liikudes jalgsi, jalgrattaga ja kanuuga, läbivad kontrollpunktidega maastikule tähistatud raja ning sooritavad ettenähtud lisaülesandeid.

@@@@@@@@@@@@@@@@@@

Sõbralik puhkehetk peale finišit: Meelis, Janis ja Aigar.

xdream öise võistluse start, vasakult Janis Kukkk ja Meelis Mälberg.

lusega oli nõus ühinema, päästes meie võistkonna. Kümne metsas veedetud tunni jooksul kogesime öist külma, seljas ujumisel läbimärjaks saanud riided, mis vihma käes kuidagi kuivemaks ei muutunud, ning konti murdvat väsimust. Meenub hommikutundidel kogetud rõõm esimestest soojendavatest päikesekiirtest. Mida raskem on olnud

katsumus, seda enam tunded rõõmu finišijoonest ning rammus supp tundub tõelise gurmee roana ning lihtne saun kõige peenema spaana.

Tekib küsimus, miks ma seda teen. Lihtne vastus – miks mitte. Mulle meeldib minu meeskond, kellega suutsime ka kõige raskematel hetkedel ühtseks jääda

ning teineteist toetada. Meeskonnatöö, kiire taip ning teineteise mõistmine on siin olulisem kui mis iganes sportlik vorm!

„Võsaliikur” liigub seiklusspordiradadel kindlasti ka alanud aastal. 🏊

Reformierakonnal on oma tegevuskava Eesti muutmiseks ettevõtluskeskuseks! Uuele majandustõusule aluse panemiseks soovib Reformierakond koos partneritega viivitamatult ellu viia järgmised sammud, mis suurendavad pikaajaliseks kasvuks vajalike peamiste ressursside – **kapitali, oskustööjõu ja energia** – pakkumist Eestis.

7 sammu uue majanduskasvuni

Parem keskkond kapitalile

1. Seada euro kiire kasutuselevõtt prioriteediks

- Allutada sellele eesmärgile riigi eelarvepoliitika ning rakendada koheselt peaministri juures tööle nn eurogrupp, kes koordineerib Maastrichti kriteeriumite täitmiseks vajalikke ettevalmistusi ning tagab laiapõhjalise koostöö erakondade ning valitsuse ja sotsiaalpartnerite vahel.
- Eelarve tasakaalu kriteeriumi täitmiseks algatada koheselt seadusemuudatused eelarve paindlikkuse suurendamiseks, sh siduda konkreetsetest kuluartiklitest lahti kütuseaktsiis, alkoholi- ja tubakaaktsiis.
- Eelarve tasakaalu kriteeriumi täitmiseks esitada kuue kuu jooksul valitsuskabinetile seadustepakett laussotsiaaltoetuste reformimiseks vajaduspõhiseks.
- Inflatsioonikriteeriumi täitmiseks välistada avaliku sektori palgatõus, mis ületab tootlikkuse kasvu erasektoris.
- Inflatsioonikriteeriumi täitmiseks külmutada keskkonnamaksud kaheks aastaks 2009. aasta tasemel.

Andrus Ansip
Peaminister

2. Jätkata tööjõu maksustamise vähendamise ja üldise maksukeskkonna parandamisega

- Jätkata sarnaselt Põhjamaadega tulumaksureformi ning vähendada aastaks 2011 tulumaksu määrat praeguselt 21%lt 18%le.
- Anda ettevõtjatele kindlustunne ja jätkata seni hästi töötanud ettevõtete investeringute maksuvabastuse süsteemiga.
- Võtta kiirelt vastu eraisikute väärtpaberinvesteeringute maksuvabastuse seadus.
- Tarkade töökohtade Eestisse meelitamiseks ja Eestis hoidmiseks leppida valitsuspartneritega kokku sotsiaalmaksu ülempiiri

rakendamises juba aastast 2010 ning algatada viivitamatult vastav eelnõu.

Keit Pentus
Riigikogu liige, Reformierakonna fraktsiooni esimees

3. Viia viivitamatult ellu Eesti õigust ja haldust kaasajastav, bürokraatiat vähendav ning kapitali ligitõmbavust suurendav reformipakett „Eesti ettevõtluskeskuseks!“

- Ettevõtjatele töhuse kaitse tagamiseks võeti eelmise aasta lõpu vastu saneerimise seadus. Lisaks tuleb tõsta pankrotihaldurite taset.
- Muuta äriseadustikku, et võimaldada piiratud vastutusega ühingute asutamist ilma osakapitalita ning täisühingute asutamist ka ühe liikmaga.
- Töhuse õiguskaitse tagamiseks korraldada kohtusüsteem selliselt, et üheski astmes ei menetletaks asja keskmiselt kauem kui 100 päeva.
- Võtta 2009. aastal vastu majandushaldusõiguse üldosa (piiramise piiramise seadus), et ettevõtlusele ei seataks arusaamatuid ega põhjendamatuid takistusi.
- Töhuse halduse tagamiseks võtta 2009. aastal vastu uus avaliku teenistuse seadus, hiljemalt aastal 2010 uus keskkonnaseadustik ning ehitus- ja planeerimise seadustik.
- Õiguse kättesaadavuse suurendamiseks luua lähiajal õigusinfoportaal ning rakendada riigiga suhtlusel võimalikult palju e-teenuseid.
- Rakendada tulemuslikult tööle konkurentsijärelevalve.

Rein Lang
Justiitsminister

Sinu arvamus loeb!

Kutsume Sind kaasa mõtlema ja meie ettepanekuid kommenteerima kodulehel **7sammu.reform.ee**

4. Koondada riigi toetus järgmise kolme aasta jooksul põhiliselt kolmele valdkonnale

- Transpordi infrastruktuuri arendamisele (eurovahendid).
- Toetava infrastruktuuri rajamisele innovatsiooni- ja teadmismahuka eksporditööstuse tekke tarbeks (arengufond, teaduskorraldus).
- Eesti tuntuse ja mainekapitali tõstmisele siinsete investeerimisvõimaluste ja eksporditööride jõulise tutvustamise kaudu piiratud arvul eelistatud välisturgudel (riigi ühtse välismajandusstrateegia kujundamine).

Urmas Paet
Välisminister

Parem keskkond targale tööjõule

5. Vähendada viivitamatult ja radikaalselt Eesti mahajäämust tööturu arengus ning rakendada riiklik tegevuskava Eesti tööturu kindlustamiseks piisava hulga targa tööjõuga

- Elmisel aastal võeti vastu uus töölepinguseadus.
- Vabastada põhitöö või töökoha vahetusega otseselt seotud koolituskulud erisoodustusmaksust.
- Targa majanduse edendamise eesmärgist lähtuvalt vaadata üle tänane töölubade süsteem.
- Haridus- ja teadusministeeriumil esitada septembriks 2009 valitsuskabinetile arutamiseks terviklik tegevuskava hariduskorralduse kiireks kaasajastamiseks, sh ettevõtlusõppe laiendamiseks koolides.
- Jätkata teadus- ja arendustegevuse rahastamist pikaajaliselt kavandatud mahus.

Taavi Rõivas
Riigikogu liige

Energiajulgeolek

6. Rajada Eestisse aastaks 2020 oma tuumajaam ning kiirendada teiste energia julgeolekut suurendavate ja kodanikele ning ettevõtlusele hinnasurvet vähendavate projektide elluviimist

- Seada majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile eesmärgiks esitada Eesti oma tuumajaama rajamiseks vajalik seadusandlus valitsusele hiljemalt 2010. aasta kevadel ning alustada koos Eesti Energiaga viivitamatult vajalikke ettevalmistusi ja eeluuringuid.
- Seista järjekindlalt Põhjala ühtse energiaturu kujunemise ja Estlink 2 rajamise eest ning ühendada Eesti elektriturg Kesk-Euroopa energiavõrguga.
- Kiirendada suurte tuuleenergia arenduste eelduseks oleva seadusandluse valmistamist (merealuse maa omandiküsimused) ning jätkuvalt soodustada teiste alternatiivenergia allikate ja lahenduste kasutuselevõttu.
- Tõsta energia säästmine tootmistes ja kodumajapidamistes riikliku poliitika prioriteediks.

Jürgen Ligi
Riigikogu liige, rahanduskomisjoni esimees

Vaba turg ja vaba kodanik

7. Laiendada kodanike vabadusi ja vaba turgu, kaitsta järjekindlalt ja järeleandmatult eraomandit, ettevõtlusvabadust, liberaalset majanduspoliitikat ning astuda vastu riigi igasugusele ülemäärasele sekkumisele

- Valitsusel ei ole midagi anda, kui ta ei ole seda enne kelleltki ära võtnud. Ja valitsus, mis on piisavalt suur, et anda sulle kõik, mida sa soovid, on piisavalt suur, et ära võtta kõik, mis sul on.

Kristiina Ojuland
Riigikogu aseesimees

Maailmas toimuv puudutab meid lähedalt

Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees **Mati Raidma** mõtiskleb, kas Riigikogu liikme ülesannete piirid jooksevad mööda Eesti piiri ja piki Riigi Teatajas ilmunud seadusemuudatusi või järsku on „raamid” laiemad kuid „kasum” tööst tuleb ikkagi Eestisse.

Reaalsuses ei käi asjad alati nii nagu paberil planeeritud.

✦ Mati Raidma arvamusel ei ole meil mõtet loota, et maailmas meie vastu probleemide korral huvi tuntakse, kui me ise maailmas toimuvast ei hooli.

Kust siis selline teema? Olen kohanud paljusid küsijaid, kes ei mõista – miks Raidma mässab Gruusias, Afganistanis, Iraagis,

miks Meikar toimetab Valgevenes ja Birmas, miks Astok Kosovos ning Makedoonias jne? Kas Eestis on probleeme vahe?

Miks Sa Eesti asjadega ei tegele, oled ju siinse rahva poolt valitud Riigikokku Eesti asja ajama? Mu vastusel on kaks poolt. Esiteks ei saa olla nii väiklane, et teiste mured korda ei lähe. Siit algab ka inimlikkuse mõiste. Ja loomuliku jätkuna tekib vastuküsimus, miks me arvame enesestmõistetavalt, et meie mured mujal maailmas kellelegi korda lähevad, kui ise mujal toimuvast ei hooli?

Maailm puutub meisse

Teiseks on tegelikult Eestis lahendamist vajavate küsimuste (minu puhul siis julgeoleku ja riigikaitse vallas) võimalikud vastused just peidus erinevates kriisikolletes. Just ja vaid seal, kus probleemid on plahvatanud ja pöördumatult kriisiks muutunud, on koht, kus olla ja õppida. Leida need arvestamata jäetud seosed, vaelevarvestused ja tehtud vead, millest järeldusi tehes kohendada nii Eesti seadusandlust kui riigi võimekust. Näiteks valmisolek erinevateks kriisiolukordadeks.

Kõigile tuntud Peeter Volkonski on asja kokku võtnud järgmiselt: „Maailm meie ümber muutub, kui me teda puutume. Ja me ise muutume, kui see maailm meisse puutub.” Mida ma mujal nähtu ja kogetuga peale hakkam? Võiks tekkida näiteks ahvatlus meedias oma tähelepanekute põhjal „õitseda”. Oleks põnev ju teada anda, mida valesi tehti, sedagi, et meie küll oleksime paremini teinud jne. Siin on kriisindusel omad seosed arstide filosoofiaga. Arst ei kirjelda oma patsiendi probleeme avalikkuse

ees ega lõika sellelt profiiti. Ta püüab koos patsiendiga mured lahendada. Nii käituvad ka kriisireguleerijad. Olen seisukohal, et ka riigimehelikkus omab sarnast tunnusjoont.

Iga uus juhtum on aga materjal õppetunniks. Näited? Vaadates tagasi Gruusia sündmustele ning mõeldes Eestile, leiame ühe kindla ühisosa – riigi nõrkus reageerida kriitilistes situatsioonides tuleneb tegelikult asjaolust, et keegi ei usu taolise juhtumi tõenäosusesse. Või kas ma eksin?

Plaanid, kavad ja tegelikkus

Samuti võib riigikaitsest rääkides selgelt väita, et sõjaline agressioon teise riigi vastu algab tänapäeval, vähemalt meie geograafilises regioonis, rünnatavas riigis provotseeritavatest sisejulgeoleku probleemidest. Mida puudulikud on eelnev planeerimise ja koordineerimise

vallas tehtu, seda suurema tõenäosusega tekivad ka probleemid. Tasub küsida, kas riigikaitse ja sisejulgeoleku vaheline „hall tsoon” on Eestile probleemiks?

Laua taga istudes ja teoreetiliselt Eesti julgeolekut üles ehitades paljudele „aga”dele vastuseid ei leia. Ja kui leiabki, siis reaalsuses (loodame loomulikult, et seda ei juhtu) avastame, et asjad ei käi alati nii, nagu paberil planeeritud. Saame tunnistajateks olukorrale, kus targad paberid muutuvad makulatuuriks. Olen seda erinevates riikides piisavalt näinud.

Kogemustest õpitakse

Kui küsimused ja kogutud reaalsed kogemused on laual, tekib materjal ning võimalus seadusandlust korrastades vältida Eesti valmisolekus ning reagee-

rimisvõimes lünki ja vastuolusid. See ongi ju üks tulemustest, mida valitsuselt ja Riigikogult oodatakse.

Loomulikult ei ole võimalik kõike teha üksi ja iseenese tarkusest. Selleks on vaja meeskonda ja üksteisemõistmist, samuti tegemisjulgust ning riigimehelikkust. Seda kõike on tänases Reformierakonnas piisavalt. Olen selles täiesti veendunud.

Artikli lõpetaksin uue aasta sooviga. Alanud aasta tuleb keeruline ja paljudele pingeline, seega võivad mõtlematud väljütlemised tekitada asjatuid konflikte. Püüdkem leida sobiv koht ja viis, kuidas sisepingetest vabaneda ja hoidkem inimsuhteid sel aastal erilise hoolega. See on väärtus, milleta raskuste ületamine on mõeldamatu. Või, olles veel täpsem – mõttetu. ✦

Inimsuhted on väärtus, milleta raskuste ületamine on mõeldamatu.

✦ Mati Raidma lennukikandjal USS Enterprise.

Jüri Kuusk: rasked ajad näitavad ära, kes me tegelikult oleme

Tekst: Peep Lillemägi

Reformierakonna Saaremaa maakonnajuht Jüri Kuusk pälvis detsembris erakonna jõuluballil teist aastat järjest parima maakonnaorganisatsiooni arendaja Kuldorava. Reformikiri uuris, mis mees Jüri Kuusk on ja mida ta elust arvab.

☛ Kõigi eestlaste juured on Jüri arvates tegelikult maal.

Fotod: Peep Lillemägi

Kohtusime teisel jõulupühäl Saaremaal Kärla vallas, hobusekopli ääres. „Jõulude ajal peab ikka hobusele leiba andma,”

räägib Jüri, kelle isa on Eesti hobust kasvatanud aastast 1970. „Eesti hobune on väiksemat kasvu ja lapsele ratsahobuseks väga sobiv. Lisaks on tal

väga hea iseloom,” lausub Saaremaa reformikate juht kopliaia juurde tulnud ratsusid tutvustades.

☛ Jüri Kuusk Kuressaare piiskopilinnuse taustal.

Jüri on oma sõnul läbi ja lõhki ettevõtja. Hooajaliselt annab ta tööd kuni 25 inimesele, majandab muude tegemiste seas Karujärve kämpingut ja Kuressaare kesklinnas väikest publi. „Turismiettevõtja elu Eestis on hooajaline. Suvel on tohutult tööd ja tegevust. Muul ajal on vaiksem. Ja muidugi sõltub äri- edu paljuski ilmast. Kui ikka sooja päikesepaistest on suvel kümnekond päeva nagu tänavu, siis on asi keeruline. Osalt nende riskide tõttu on siseturism Eestis päris kalliks läinud ja lennukiga päikese alla sõita vaat et juba odavamgi kui perega turismitalus nädalavahetust veeta.”

Arenguruumi on

Eestlased ei ole Jüri meelest ka väga head teenindajad. „Eks meie geenides istub see mõisaaja orjavärk ikka sees, millele nõukogude võim veel oma hoogu juurde andis. Sellest tuleks üritada kiiresti üle saada, selg sirgu ajada, ennast peremehena tunda,” lausub ta. Ta arvab, et praegune majanduskriis võib selles osas isegi head teha. „Need väärtused, mis

„Reformierakond koondab kogu Eestis neid inimesi, kes oskavad, tahavad ja viitsivad midagi teha.”

tegelikult on olulisemad, tõusevad jälle au sisse. Üks Rootsi pankur ütles samas, et kui eestlane teeks tööd sama efektiivselt kui rootslane, poleks viie rikkama riigi hulka jõudmine mingi küsimus.

Ega mõned asjad, mis Andrus Kivirähk Rehepapi-raamatus eestlaste kohta kirjutas, väga valed polegi,” arutleb Jüri. „Tihti ollakse kurjad ja väärtustatakse valesid asju. Eks majanduslikult rasked ajad too välja, mis keegi tegelikult väärt on ja millised on elus tegelikud väärtused. Oleme ära unustanud sõbrad, vaatame kurja näoga lapsi ja arvame, et me kõik oleme hirmus suured ärimehed. Kooliharidust, teadmisi ja kogemusi on ikka ka vaja ja hoolida tuleb lähedastest.”

Juurte jõud

Ise on Jüri Kuusk lõpetanud Eesti Riigikaitse Akadeemia teise lennu.

Jätukub lk 48 ▶

„Militaarkarjääri ma kooli lõpetamise järel ei valinud, hakkasin hoopis ettevõtjaks,” lausub ta. „Sõjakooli haridusest on aga ettevõtjanagi palju kasu olnud. Militaarkool annab lisaks praktilisele haridusele sellegi oskuse, kuidas õigel ajal olla virk ja tabada ära need hetked, kui võib veidi laisem olla. Kogu aeg ju ühtemoodi ei jõua.

Aga sõjakoolis saab ka oskuse vaistlikult ära tunda, mis inimesega tegu. Sõnadel, et mõne inimesega võib luurele

„Eestlastel tuleks sagedamini selg sirgu ajada, ennast peremehena tunda.”

minna ja mõnega mitte, on töepõhi all,” räägib mees. Parimad sõbrad on Jüril enda sõnul kindlasti just sõjakooliajast. „Vahel ei näegi mõnda meest sagedamini kui korra aastas, aga rõõm kohtudes on siis seda suurem,” ütleb ta. Oma kahest pojast loodab Jüri samuti mehed kasvatada. „Soorollid on meil paigast ära läinud. Selle vastu aitab, kui juurtest kõvasti kinni hoida ja juured on eestlasel ikka maal. Õiged soorollid tähendavad muuhulgas sedagi, et seatapu ajal on poiss abiks, mitte toas pea padja all, arvates, et kotletid tulevadki poest. Elu on selline.”

Jaanus Tamkivi jälgedes

Saaremaa reformikaid juhtima sattus Jüri oma sõnul sedasi, et ühel ilusal päeval tuli talle külla kavala näoga Andrus Kandimaa, kes korraldab legendaarset Saaremaa Õlletöõbri festivali. „Rääkisime siis hea mitu tundi juttu.

Ja kui jutud räägitud said, oli minust saanud Reformierakonna liige. Edasi läks asi nii, et Kärla piirkonna esindajana kuulusin maakondlikku juhatusse ja ühel hetkel tõsteti laua peale Jaanus Tamkivi suured saapad ja mantel ning kästi need enesele parajaks käia,” seletab Jüri saarlasele omase huumorivirvega silmis.

Saaremaal on Reformierakonnal varsti 350 liiget. Eeskätt nooremaid inimesi soovitakse lähiajal jõudsalt veelgi liita. „Meeskond on meil hea ja usun, et valimistel läheb hästi. Reformierakond koondab minu meelest kogu Eestis neid inimesi, kes oskavad, tahavad ja viitsivad midagi teha. Minu meelest on see meie kõige suurem väärtus, mida teistel

erakondadel ei ole,” lausub Jüri lõpetuseks hobust silitades. ✓

Kuressaare linnapea Urve Tiidus Jüri Kuusest:

Jüri Kuuse puhul meenub mulle üks prantsuse laulja, kes sai hüüdnime „musjöö sada tuhat volti”. Jüri pakatab ka energiast ja rõõmsameelsusest, mis on lausa nakkav. Teda on võimatu ette kujutada mossitamas või hädaldamas ja ega ma pole näinud ka. Tore mees, kellel on jumalast antud suurepärane suhtlemisoskus.

Uue aasta peaeesmärk – võit kohalikel valimistel

Tekst: Peep Lillemägi

Reformierakonna piirkondade divisjon näeb selle aasta kõige olulisema eesmärgina sügisel toimuvate kohalike volikogude valimiste võitmist.

✓ Kalev Lillo ja Reimo Nebokati meeskond lumehangest läbi murdmas.

„Oleme erakonna piirkonnaorganisatsioonide arendanud juba kümme aastat. Võib öelda, et tegemist on olnud n-ö loomuliku arenguga. Ega inimeste maailmavaate kujunemist ja organiseerumist kodupaiga tuleviku nimel kusagilt ülaltpoolt väga suunata saagi,” räägib Reformierakonna piirkondade divisjoni juht Kalev Lillo.

Küll aga on Lillo sõnutsi võimalik Eesti erinevates piirkondades toimetavaid inimesi ühiselt koolitada ja selgitada neile, kuidas oma eesmärgi selgemini sõnastada ja liigseid ressursse raiskamata saavutada.

„Valimiskampaaniate ajal on piirkondade inimesed kontoris sagedased külalised. Oma kampaaniaideede elluviimiseks esitatakse projekte, millest paremad saavad alati rahastatud,” lisab ta. Üheks oluliseks inimeseks, kes korraldab suhtlemist erakonna piirkondade ja kohalike organisatsioonide vahel, on maakondlik arendusjuht. „Arendusjuhi töö on vastutusrikas ja on väga hea meel, et aastatepikkuse arengu

tulemusena võib öelda: peaaegu kõikides maakondades üle Eesti teevad seda tööd pühendunud inimesed, kes on leidnud ameti, mis just neile sobib ja kuhu sobivad ka nemad,” kiidab Kalev Lillo.

Reformierakonna piirkondade nõunik Reimo Nebokat kinnitab, et parim võimalus kohalikeks valimisteks valimisnimekirja moodustada ongi just piirkonnaorganisatsiooni baasil. „Siht on ikka selge: et võimalikult paljudes omavalitsustes oleks piirkonnaorganisatsioon olemas. Pärts mitmes maakonnas oleme jõudmas selleni, et kohalik organisatsioon on igas linnas ja vallas,” selgitab ta.

Reformierakonnal on üle Eesti praegu 163 piirkonda. Erakond on seadnud eesmärgiks võita kohalikud valimised Tallinnas, jääda või tulla võimule suuremates Eesti linnades ja paljudes valdades. ✓

Kuldoravad – kellele ja miks

Alates aastast 2000 annab Reformierakond aasta ühel tippsündmusel, aastavahetuse ballil, välja Kuldorava rinnamärki ja diplomit inimestele, keda sellel aastal või pikemal perioodil tahetakse erakonna arendamisel ja erakonna ideede elluviimisel tunnustada. Reformikiri avaldab nimekirja inimestest, kes Kuldorava saanud.

2000

- Meelis Atonen
erakonna häälatoru

- Rannar Raba
erakonna kasvataja
- Ilmar Sild
erakonna kasvataja
- Kaido Naarits
erakonna kasvataja
- Priit Palmet
erakonna kasvataja

2001

- Urmas Paet
- Meelis Mälberg
- Sergei Ivanov
- Meelis Atonen
- Eero Tohver
- Andres Taimla

2002

- Aila Kais
staažikaim manager
- Heiki Kranich
erakonna kasvataja
- Signe Salvet
erakonna kasvataja
- Ruslan Furman
erakonna kasvataja
- Merle Koik
erakonna kasvataja
- Toomas Savi
tubli presidendikandidaat
- Veigo Gutmann
erakonna kasvataja

2003

- Paul-Eerik Rummo
meie ideede elluvijja

- Kristjan Kõljalg
erakonna kasvataja

- Võrumaa MKO / erakonna kasvataja
- Saaremaa MKO
Suvepäevade korraldamise eest
- Viljandi MKO / erakonna kasvataja

2004

- Margot Fjuk
NaiRe edukas juhtimine
- Jaanus Mark
erakonna kasvataja
- Aivar Saarela
erakonna kasvataja
- Aire Mäesalu
erakonna kasvataja

2005

- Terje Trei
parim piirkonna arendaja

- Jaanus Ilusk
erakonna kasvataja
- Peep Lillemägi
parim piirkonna arendaja

- Jürgen Ligi
liberaalne südametunnistus
- Erki Saarman
parim kampaaniaorav
- Paavo Pärn
parim noororav
- Uno Õunapuu
parim piirkondade ehitaja

2006

- Rein Lang
liberaalne südametunnistus
- Meelis Mälberg
parim MKO arendaja
- Janis Kukk
parim MKO arendaja
- Kalev Lillo
parim kampaaniaorav
- Rain Rosimannus
parim kampaaniaorav

- Helen Tammesalu
erakonna kasvataja

2007

- Ly Kallas
parim NaiRe eestvedaja

- Kalev Kallamets
liberaalne südametunnistus
- Urmas Klaas
parim piirkonna / MKO arendaja

- Jüri Kuusk
erakonna kasvataja
- Arto Aas
parim kampaaniaorav
- Kalev Lillo
parim kampaaniaorav
- Rain Rosimannus
parim kampaaniaorav

- Gerli Nurms
parim noororav

2008

- Valentina Lunina
parim NaiRe eestvedaja
- Jürgen Ligi
liberaalne südametunnistus
- Heiki Hansen
parim piirkonna arendaja
- Jüri Kuusk
erakonna kasvataja
- Getter Martins
parim noororav
- Uno Mereste
ideoloogia / elutöö preemia

Foto: Peep Lillemägi

Andrus Ansip andis adadeemik Uno Merestele 2008. aasta detsembris üle elutöö Kuldorava.

Oleksin ma europarlamentis...

...tegeleksin ma Euroopa Liidu asjadega kogu oma aja, mis jääb mul üle sellest ajast, mil tegelen eeskätt Eesti jaoks oluliste probleemidega Euroopa Liidus, arutleb **Igor Gräzin**.

Foto: Lea Tammik

Muidugi on Euroopa Liit täna omamoodi kriisis – ta ei tea isegi, mida ta tahab ja kui tahab, siis võimatuid asju. Aga vaadates väga sügavale oma südamesse, ei näe ma seal rohkem kui tilgakest huvi ja muret selle vastu, mis Euroopa Liidust kui sellisest edasi saab. Võib-olla sellepoolest ma erinengi meie euro-veteran-poliitikutest, et see, misugune baasleping seal kehtima jääb ja kas direktiivid XYZ on olemas või saavad tulema, ei tundu mulle olevat ei eriti huvitav ega isegi oluline.

Arvan, et pärast seda, kui europarlamenti katus Strasbourg'is sisse kukkus, seal enam midagi palju huvitavamast sündida ei saa.

Vastuseis euro-ülbusele

Poliitilise programmina on mul asja kahe probleemiga: ühe negatiivse ja teise positiivsega. Negatiivne on vastuseis euro-ülbusele selle mistahes vormis ja mulle kättesaadava silmaringi ulatuses. Meenutan, et EL välispoliitika Prantsusmaa presidendi Szarkozy juhitud Venemaa-Gruusia sõjas mitte ainult ei äpardunud (vene väed on rahulikult okupeeritud territooriumil edasi ja EL ainus mõte on see, kuidas vene-suhteid soojana hoida), vaid seda ei suudetud isegi korralikult täide viia (Szarkozy andis konfliktipooltele Gruusiale ja Venemaale vaherahuleppe kaks erinevat varianti! – seega probleemid algavad juba koopiomasina tasemel). Samas jätkus aga europarlamenti esimehel (ja tema tagant Szarkozy'il) jultumust aasta

est sõna otseses mõttes läbi söimata Tšehhi president tolle enese kodus ainult sellepärast, et professor Klaus on endisaegne euroskeptik. Klaus tunnistas: niimoodi ei ole temaga räägitud algkooli esimestest klassidest saati... Ometigi tuldi Prahasse ette valmistama EL eesistumise tšehhidele üleandmist... Aga see on tühiasi: tähtsam on, et seesugust suhtumist liikmetesse (eeskätt muidugi Eestisse!) peab püüdma pärssida seadusandluse ja rutiinsete Eesti jaoks oluliste küsimuste menetlemisel.

Ühtse energiapoliitika poolt

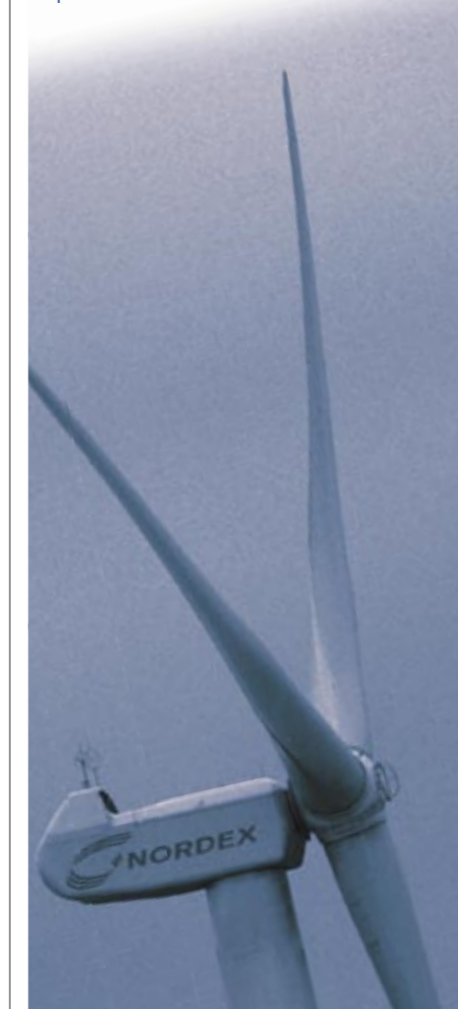
Aga teine asi, millega europarlamentis tegeleda tahan, on positiivne: Eesti huvides on ühtne EL energiapoliitika Venemaa suhtes ja seda ühtset poliitikat praegu ei ole. Paradoks on selles, et energiaala eurokomissar on hetkel lätlane, kes peaks teemat tunnetama, aga ei tunnetata. („Eestlane võib mõelda, aga lätlane peab ütleva. Sest muidu ei saa inimesed lätlasest aru,” ütles juba härra Maurus, „sest niisugune on lätlane.”) Eesti huvides on kaks asja: nn kolmas energiadirektiiv, mis murraks maha Gazpromi monopoolsed hinnad (mis tähendavad Tabivere kandis ligi 3000-krooniseid toasooja kuuhindu). Ja teiseks: ühtne Euroopa Energialiidu loomine Euroopa Liidu sisse. Muu kõik võib olla, aga vaata – see peab olema ja see energialiit – olles kindlasti ka Euroopa Liidu huvi – on Eesti huvi – eluliselt. Venemaaga rääkimise hulka kuulub ka ühtne poliitika energiatransiidi osas läbi Soome lahe (gaasitorud ja naftatankerid,

millist viimased saavad keskkonnale olla väga ohtlikud).

Paljust muust ei jõuagi kirjutada, aga need kaks: ohjata euroülbust seadusandlusest käitumiseni ja kaasa aidata euroenergeetika vabastamisele vene diktaadi alt – on esmatähtsad.

Vene teatrigeenius Konstantin Stanislavski armastas korrata: „Armastage kunsti eneses, mitte endid kunstis.” Mina tegin selle oma jaoks veidi ringi: „Armastage Eestit Euroopas, aga mitte Euroopa Liitu Eestis.”

✦ Energeetika on üks valdkond, kus Euroopa riikide ühistegevus peaks olema tõhusam.

Euroopa Parlament töötab meie heaks

Enne Euroopa Parlamendi valimisi on tõenäoliselt üheks põhiküsimuseks, mida saavad meie saadikud Euroopas Eesti heaks teha, arutleb Riigikogu aseesimees ja Euroopa Liberaalide, Demokraatide ja Reformistide Partei asepresident **Kristiina Ojuland**.

Kristiina Ojuland koos Nobeli rahupreemia pälvinud Martti Ahtisaariga.

Foto: Riigikogu aseesimehe büroo

Siim Kallas on öelnud, et valimistel tuleb lähtuda üleeuroopalistest ideedest, seisukohtadest ja lahendustest, mitte ainuüksi rahvuslikest huvidest ning seda mõista on ülioluline. Olen temaga nõus.

Üsna tihti kuulen inimesi rääkimas Euroopa Liidust kui millestki kõrvalseisvast, justnagu paikneks ühendus üksnes Brüsselis või Strasbourgis.

Tähtis on aeg-ajalt meelde tuletada, et Euroopa Liit on ka siinsamas, Eestis, sest me oleme selle struktuuri üks osa. Euroopa poliitikas on meil võimalus ja kohustus kaasa rääkida paljudes küsimustes ning otsustes, mis muudavad laiemalt paremaks Euroopa elu, seega ka meie elu.

Noored või vanad, õpilased või töötajad, riigiametnikud või ärimehed – kõiki

Aastate jooksul on europarlamenti roll ja volitused märkimisväärselt suurenenud.

meid puudutavad Euroopa õigusaktid, ehkki me ei pruugi sellest alati teadlikud olla. Aastate jooksul on europarlamenti roll ja volitused märkimisväärselt suurenenud.

Europarlamendi roll

Euroopa õigusakti kohaldamiseks kõigis liikmesriikides on vaja, et parlament ja nõukogu jõuaksid selle sisu osas kokkuleppele. Seda protsessi nimetatakse kaasotsustamismenetluseks.

Kaasotsustamismenetlust kohaldatakse praegu suurema osa Euroopa õigusaktide suhtes. See puudutab eelkõige kaupade, teenuste, kapitali ja isikute vaba liikumist Euroopa ühisturu piires, aga ka keskkonnakaitset, tarbijate õigusi ja transpordi turvalisust käsitlevaid õigusakte.

Euroopa Liit rajaneb peamiselt majanduslikul koostööl, kuid Euroopa Parlamendil on oluline roll väga erinevates valdkondades. Kas või näiteks regionaalarengupoliitika arengus, teadusuuringutes, hariduse ja kultuuri toetusprogrammide määramisel ning rahvatervise edendamisel.

Minu arvates on hea, et liikmesriigid on säilitanud oma suveräänsuse olulistes poliitilistes küsimustes nagu näiteks maksupoliitika. Eesti rahvuslik huvi on kahtlemata sõltumatu maksupoliitika säilitamine, mis aitab meil hoida konkurentsivõimet. Samal ajal on suur Euroopa turg Eesti toodetele avatud ja eksport on alati olnud meie majanduselus väga tähtsal positsioonil.

Üha enam kostab sotsialistide ja konservatiivide leerist hääli toetamaks ühtse maksupoliitika juurutamist, mis hõlmaks kogu Euroopa Liitu. See tähendab mitte midagi muud, kui tuntavat maksukoormuse tõusu igale Eestis elavale inimesele ja ettevõtjale. Reformierakond seisab Euroopa Liidus

konkurentsivõime tõstmise eest, seda ka maksupoliitika kaudu. Kindlasti on see üks tähtsamaid asju, mille eest peab Eesti rahvuslikest huvidest lähtudes võitlema.

Vabadused jäävad esiplaanile

Euroopa ühed põhiväärtused, vabadus ja demokraatia, annavad meile võimalused ja vastutuse oma elu juhtida. Samal ajal tuleb mees pidada, et ajalooliselt oleme kujunenud rahvusriigid oma keele, kultuuri ja traditsioonidega ning on hetki, mil peame ka nende väärtuste eest seisma.

Eesti Reformierakond on Allianssi Liberaalid ja Demokraadid Euroopa Eest ehk ALDE liige. ALDE on europarlamenti suuruselt kolmas fraktsioon. Parlamendi töö efektiivsus sõltub paljus ka iga parlamendiliikme isiklikust tööpanusest ning loomulikult koostööst teiste saadikutega. Olen Euroopa Liberaalide, Demokraatide ja Reformistide Partei

(ELDR) liikmena ja praeguse asepresidendina juba aastaid olnud kursis Euroopa Parlamendi töö ja arenguga.

Kindlasti on tulevaste saadikute jaoks väga olulisel kohal nende isiklik tunnus, välispoliitiline kogemus ja mõjuvõim Euroopa Parlamendi otsustajate hulgas.

Eestil ei ole mõtetas saata Euroopa Parlamenti inimesi, kes võivad küll olla populaarsed ja austatud kodumaa sisepoliitikas, kuid kellel puudub välispoliitiline kogemus. Selline valik oleks Eesti esindatuse ebaefektiivne kasutamine. Kui valimised aga peaksid nii minema, siis ei jää meil kõigil midagi muud teha, kui üksteisele viie aasta pärast otsa vaadata ja küsida: aga mida need Eesti rahvaesindajad seal õieti tegid? Euroopa Parlamendis läbilöömiseks peab olema otsustajate hulgas, mitte tundma uhkust selle üle, et oled suurima fraktsiooni lihtliige.

Juunis toimuvatel valimistel on Reformierakonna eesmärk saada kolm kohta Euroopa Parlamendis. Reformierakonnal on minu arvates suur eelis esindada tulemuslikult Eesti liberaalide häält – meil on tugev toetusvõrgustik Euroopa poliitikas, mis tugineb vastastikusele järjepidevale koostööle ning usaldusele.

Euroopa Parlamendis läbilöömiseks peab olema otsustajate hulgas, mitte tundma uhkust selle üle, et oled suurima fraktsiooni lihtliige.

Kõrgemad Riigikaitsekursused – valgekraede sõjakool

Arto Aas,
XIX Kõrgemate Riigikaitsekursuste vilistlane,
peaministri büroo juhataja

Foto: Lea Tammik

Juba kümme aastat korraldab kaitseministeerium koos teiste riigiasutustega Kõrgemaid Riigikaitsekursusi. Selle aja jooksul on legendaarseteks kujunenud kursustelt läbi käinud ligi tuhatkond Eesti riigi kõrgemat ametnikku, poliitikut, ettevõtjat ja ajakirjanikku.

Kursuste eesmärk on anda teraviklik ülevaade Eesti riigikaitse olulistest tahkudest alates kaitseväge struktuurist ja relvastusest, lõpetades seadusandluse ning välispoliitikaga. Kui tavaarusaama kohaselt tähendab üks sõjaline õppus eelkõige metsas ööbimist ja mudas roomamist, siis Kõrgematel Riigikaitsekursustel füüsiline pingutus üldse puudub – kogu töö tehakse ära ajudega.

Poliitika kujundajatele ja arvamusiidritele suunatud kursuse lektorite tase on kahtlemata aukartust ärata. Traditsiooniliselt peab kursuste avaloengu peaminister. Järgnevate päevade jooksul käivad kursantide eest läbi Eesti Vabariigi president, välis- ja kaitseminister, Kapo ja Teabeameti juhid, siseministeeriumi juhtkond ja loomulikult enamik Eesti kaitsejõudude kõrgematest ametimeestest eesotsas kaitseväge juhatajaga. Vaevalt suudab mõni teine kursus pakkuda kõrgemat taset.

Ligi nädal aega kestva koolituse käigus tutvutakse lähemalt ka Eesti kaitsejõudude kolme väeliigi – õhu-, maa- ja mereväega. Koos väeliikide juhtidega väisati sel korralgi äsja rekonstrueerimisele läinud Ämari õhuväebaasi, Paldiskis asuvat Rahuoperatsioonide Keskust ning meie laevastikku Miinisadamas. Vabatahtlikku kaitsetahet edendava

Eesti taevast kaitsevad F-16 tüüpi NATO sõjalennukid.

Illustratsioon: Lea Tammik

Kaitseliidu tegemistega tehti tutvust Kaitsealiidu koolis maalilises Alu mõisas. Väeosades nähtu põhjal võib rahumeelselt kinnitada, et Eesti riigi heidutusvõime ja meie sõjaväelaste professionaalsus tagavad rahuliku une ka närvilistel aegadel. Aga mõistagi ei anna Eesti riigi geopoliitiline asukoht meile hetkekski võimalust riigikaitstes lödvaks lasta, isegi mitte majanduslanguse aegadel.

Loomulikult oli loengutes palju juttu viimase aja kuumadel teemadel – küberjulgeolek, aprillirahutused

ja Gruusia sündmused. Riigi kaitsmine ei seisne pelgalt lennukites, tankides ja kaevikutes. Tänapäeval on riigikaitse ja julgeoleku mõiste palju laiapõhjalisem. See hõlmab lisaks militaarsele poolele ka siseriiklikku julgeolekut, diplomaatiat, majandussuhteid (nt energiavarustus), strateegilist inf-

Ligi nädal aega kestva koolituse käigus tutvutakse lähemalt ka Eesti kaitsejõudude kolme väeliigi – õhu-, maa- ja mereväega.

rastruktuuri ja isegi keskkonnaküsimusi. Riigi julgeolek on teravik, mis ei saa endale lubada ühtegi puudu-

likku lüli.

Kõrgemad Riigikaitsekursused on väärtuslik õppeprogramm igale Eesti riigi julgeolekust huvitatud inimesele, kel ei ole igapäevaselt militaar- ja jõustruktuuridega tihedat kokkupuudet. Info ja kursustele registreerumine on kaitseministeeriumi kodulehel <http://www.mod.gov.ee/>

Eesti sõjaväelaste professionaalsus tagab rahuliku une ka närvilistel aegadel.

Moodne porgandikülv käib lahtirullitava lindiga

Foto: Reformierakond

Et kõik ausalt ära rääkida, pean alustama sellest, et tahtsin sedakorda kirjutada põnevatest talvistest asjadest, lumelabidatest ja reejalastest.

Aga siis tuli Riigikogu kõnetooli peaminister Andrus, kes ütles, et ilma porgandeid külvamata porgandisaaki pole oodata. Ja kuna ma teda usaldan (ta on ju agronoomiatki tudeerinud), siis seekord räägime porgandikülvist.

Porgandiseemnete parem idanevus lubab harvemat külvi.

Esimese hooga ei tundu porgandikülv olevat mingi raketiteadus ning uuendustest ja innovatsioonist rääkimine võib tunduda selge liialdusena. Teed peenra, pu distad seemet sõrmede vahelt mulda ja varsti on esimesed võrsed näha.

Riigikogu liige Hannes Astok kirjutab seekord, kuidas innovatsioon isegi aiapidajate tegemised teistsuguseks muudab.

Selline lihtne külvimeetod oli kahtlemata õigustatud siis, kui seemnete idanevus oli 30% juures. Siis tuligi tihedalt külvata, et midagi ikka üles tuleks.

Ajad aga muutuvad ja seeme läheb aina paremaks. Porgandiseemne tootjaid on maailmas küll sadu ja sadu, aga konkurents, eriti Euroopa turul, on kõva. Eriti karm on see hobiaednikele ja väiketaldude sektoris, sest seemneostjaid ja porgandikasvatatajaid jääb aina vähemaks. Mis teha, kui poes on värsked kraam aastaringelt müügis ja kus sa linnakorteris ikka porgandeid üle talve säilitad.

Aga seemnetootjad pole meelt heitnud. Seeme läheb aina paremaks, seda kontrollitakse enne müüki panekut põhjalikult, et tagada hea idanevus ja sortida välja mitteidanevad seemned. Kuidas seda tehakse, väärrib omaette pikemat lugu.

Tänapäeval on saavutatud porgandiseemne idanevuseks kuni 90% – vähemalt selline on lubadus seemnepakil.

Seemned lindil

Sellise idanevusega seemet tavapärasel moel tihedalt külvates on tulemus ootamatu. Porgand võrsub tohtu tihedusega, juurikas juurika kõrval. Nii ei jätku noorporganditele kasvuruumi ning me peame 2/3 taimedest lihtsalt ära harvendama! Kahju on nii raisatud seemnetest kui kenadest noortest taimedest. Kas püüan järgmisel aastal teha hõredat külvi, püüdes üksikuid seemneid kindla vahemaa tagant peenrassa puistata? Või jätkan seemneraisamisega?

Seemnetootjatel on mulle vastus olemas. Väga lihtne, tõhus ja nutikas.

Taibukad seemnetootjad ei müü teile mitte lahtist seemet, vaid seemnelinti. Seemned on kleebitud paberlindile parajate, sentimeetriste vahedega. Aiapidajast rohenäpül pole vaja teha muud kui lint sirgelt peenrassa õigele sügavusele panna. Õhuke paber laguneb kiiresti

ning ei takista kuidagi taimede kasvu. Ei mingit ükshaaval seemnete mulda puistmist! Seeme on tänu lindile peenras parajate vahedega ning porgandid kasvavad ühtlase rivina, ilma suurema vajaduseta harvendamiseks.

Aiapidaja pääseb tüütust harvendamisest ja raiskamise tundeist, seemnetootja on aga saavutanud tänu oma uuendusele tõsise konkurentsieelse teiste seemnetootjate ees.

Igapäevane leidlikkus

Tegelikult rääkis peaminister Riigikogus ikka teadusest ja arendustegevusest ning porgandid olid vaid näide sellest, et teadus- ja arendustegevust tuleb tõhusalt toetada, et me mõne aja pärast ka vilju suudaksime maitsta.

President Ilves kuulutas äsja välja innovatsiooniaasta. Majandussurutis sunnib meid ümber hindama oma senist tegevust nii äris kui eraelus. Samas ei ole põhjust paanikaks – kui visioon on selge, ideed head ning kohanemisoskus alles, saab surutisest väljuda võitjana.

Kes siis veel kui mitte reformierakondlased peaksid olema kõige nutikamad, leidlikumad ja osavamad inimesed Eestis.

Innovatsiooniaastakutsus üles mõtestama uuenduste olulisust nii oma igapäevases töös kui koduses elus. Innovatsiooniaasta kutsub meid märkama ja toetama

uudseid, julgeid ja erilisi tegusid ning teistmoodi tegijaid. Igaüks meist võiks vähemalt korra päevas hüüata: ahhaa, nii saan ka mina teha midagi paremini!

Uuenduslikkus ja uuendusmeelsus on väljakutse meile kõigile. Kes siis veel kui mitte reformierakondlased peaks olema kõige nutikamad, leidlikumad ja osavamad inimesed Eestis.

Kuid tulgem lõpetuseks tagasi porgandite juurde. Minu kodus elab orav, võõtorav nimega Skratt. Ja tema armastab väga porgandit näksida. Ehk peaks isegi kevadel porgandid seemnelindiga maha panema?

Innovatsiooniaasta kodulehekülj on www.in.ee

IN
Innovatsiooniaasta

Foto: TYYP

Remo Holsmer – mees Kalevi pingi taga

Küsis Peep Lillemägi

Kuidas juhtus nii, et Sinust sai Kalevi korvpalliklubi manager?

Läksin korvpallitreeni 11aastaselt ja mängisin ka kümme aastat tagasi noortevõistkonnas Ehitustööriist. Sellest ajast peale tunnen praeguse Kalevi klubi eestvedajaid ASist Cramo (endine Ehitustööriist) ning nemad kutsusid neli aastat tagasi klubisse. Kuna armastan korvpalli, siis otsustasin pakkumise vastu võtta.

Milline on täpselt manageri roll?

Eks ta ole igas klubis natuke erinev, kuid minu roll on otsida toetajaid, sõlmida lepinguid ja toimetada igapäevaste jooksvate küsimustega. Lühidalt öeldes on minu vastutada kõik see, mis jääb väljapoole korvpalliväljakut. Vaadata, et mängijad saaks keskenduda mängule ning ei peaks muretsema pisidetailide pärast.

Milliseks hindad korvpalli taset Eestis? Milline on Tallinna Kalevi koht selles?

Klubikorvpalli tase on kõvasti tõusnud. Sellele on kindlasti kaasa aidanud kolm aastat tagasi käivitatud Balti liiga ja osalemine eurosarjades. Oleme Balti

Detsembris Reformierakonna Tallinna piirkonnajuhiks valitud Remo Holsmer on tööelus Kalevi korvpalliklubi manager. Reformikiri uuris, mida ta täpselt teeb.

Foto: Lea Tammik

Remo Holsmer varasemal töökohal peaministri büroos koos Liina Vahtrasega peaminister Andrus Ansipile nõu andmas.

liigas hetkel esikolmikus (detsembri lõpu seis) ja mängime võrdselt Leedu ning Läti klubidega. Kui kaks aastat tagasi oli eesmärk Kaunase Zhalgirise või Lyetuvos Rytasega võrdselt mängida, siis nüüd oleme pettunud, kui kaotame. Suurimaks probleemiks Eesti korvpallis on uute noorte mängijate pealekasv.

Millist saavutust Kalevi korvpalliklubi ajaloos sellest ajast, kui oled olnud klubiga seotud, loed kõige väärtuslikumaks?

Emotsionaalselt oli kindlasti kõige väärtuslikum Eesti meistritiitli võitmine kolm aastat tagasi Saku Suurhallis viimases, seitsmendas mängus Tartu Rocki

üle. Eurosarjast on vast meeldejäävaim kaks aastat tagasi BC Kiievi alistamine.

Kuidas leitakse Kalevisse välismängijaid?

See käib kahte pidi. Kõigepealt paneme treeneriga paika, keda me täienduseks juurde vajame, seejärel vaatame üle rahalised võimalused ning saadame „päringu” laiali agentidele. Teiselt poolt saadavad agendid meile sadu nimesid vabadest mängijatest ning ka niimoodi oleme endale mängijaid leidnud. Kuna agendid ei leia oma mängijates kunagi ühtegi negatiivset omadust, siis uurime enne mängija palkamist tema tausta ka eelmisest klubist mõne mängija või treeneri kaudu. Välismängija peab sulanduma meeskonda ja seetõttu on

ka tema iseloomuomadused oluliseks argumendiks lepingu pakkumisel.

Vastasseis Tallinna Kalev–Tartu Rock mõjub Eesti korvpallile kindlasti elavdavalt. Räägi sellest vastasseisust.

Loomulikult mõjub elavdavalt. Võime palliplatsil kõvad vaenlased olla, kuid korvpalli arendamiseks on mõlemal võistkonnal üksteist vaja. Ja üks meeskondade vastasseisule lisab vürtsi ka kahe linna omavaheline mõõduvõtt. Sel aastal toome meistrisarika Tartust Tallinnasse tagasi.

Kas mängid ka ise vahel korvpalli?

Jah, käin 2-3 korda nädalas tennis.

Kes on Eesti parim korvpallur?

Nii on kedagi raske välja tuua. Kristjan Kangur, Gregor Arbet, Tanel Sokk, Janar Talts on kindlasti uue põlvkonna liidrid ja tegijad.

Reformierakonna liikmena kuulub Riigikogusse kunagi Tallinna Kalevi N. Liidu meistriks ja Eesti koondise Euroopa kuuendaks viinud Jaak Salumets. Millised on Sinu suhted temaga? Annab tema vahel nõu? Küsid Sina vahel nõu?

Jaaguga suhtleme päris tihedalt ja suhted on head. Ta annab nõu ja ütleb oma arvamuse asjade kohta. Seejuures ütleb ta arvamuse, kuidas ja mida paremini teha, mitte ei kritiseeri lihtsalt.

Kalevi korvpalliklubi pärast karikavõitu. Vasakul seisab Remo Holsmer.

Palmse mõis on naise nägu

Tekst: Kristiina Esop

Fotod: erakogu

Palmse mõisas.

Maie Urbase töö Palmse mõisa direktorina on väga värvikas. Ta peab ühteaegu olema arendaja, juht, klienditeenindaja ning ürituste- ja suhtekorraldaja. Oma tööst rääkides ütleb Maie, et selles ametis saab ta kasutada pea kõiki oma varasemaid tööalaseid kogemusi. Samas tuleb järjest tege-

leda ka asjadega, millega pole varem kokku puutunud. Näiteks ehituse, renoveerimise, traktorite, riigihangete, rahataotlusprojektidega jne. „Päevad on mitmekesised. See mind minu töö juures võlubki – saab teha kõike, mis meeldib ja mida oskad ning lisaks saab pidevalt midagi uut juurde õppida,” ütleb Maie.

„Uute ning huvitavate inimestega kohtumine ja suhtlemine on mind alati ja igas ametis võlunud. Lisaks muidugi Palmse mõis kogu oma hiilguses – fantastiline keskkond, mida mul on võimalus külastajatele järjest paremaks ja täiuslikumaks muuta.”

Palmse mõisniku laua taga.

Ettevõtlikkus ja eesmärkide seadmine on olulised

„Mind on alati paelunud väljakutsed. Sean eesmärgid enamasti natuke kõrgemad, kui loogika lubaks. Nende saavutamiseks olen alati nõus vaeva nägema,” ütleb Maie.

Viimased suuremad tööalased saavutused ongi Maiel seotud Palmse mõisaga. Mõõdunud suvel valmis uus külalistemaja. Samuti avati uus kõrts, mille üle Maie erilist uhkust tunneb. Sügisel tunnistas EAS abikõlbulikuks pikalt ettevalmistatud projekti, mille põhjal saadi 20 miljonit krooni mõisa arendamiseks. Selle raha eest renoveeritakse üks hoone

koolituskeskuseks, parandatakse osa lagunevaid objekte ja luuakse uus pargi osa koos purskkaevu, labürintheki, tantsulava ning muu põnevaga. „Tööd juba käivad ja lõpevad selle aasta suvel. Hea tunne on, kui midagi käegakatsutavat on valminud,” sõnab perenaine.

Vanematest saavutustest rääkides peab Maie oluliseks 2007. aasta Lääne-Virumaa head valimistulemust, mil Reformierakond kogus kaks ja pool korda rohkem hääli kui eelmistel valimistel. Praegune mõisajuhataja oli sel ajal piirkonna arendusjuht.

Mõnda asja ei meeldi Maiele teha, näiteks arvutada. „Ma olen liiga püsimatu, et päevast-päeva numbreid kokku lüüa.

Ehkki enamikus ettevõtmistes on see ülioluline. Siinkohal mul võimalus imetlust avaldada kõikidele raamatupidajatele, kes selle raske töö ära teevad.”

Lähiaastail muutub Palmse mõis veelgi kaunimaks.

Mõisakultuur saab Eestis minna ainult paremaks

Maie teab nii mõndagi rääkida mõisakultuuri ajaloost ja hetkeolukorrast Eestis. „Nõukogude ajal oli mõisakultuuri teema tabu. Nüüd on paljud

Maie koos lastega Rakvere linnuses.

mõisaomanikud ja teised mõisatega seotud inimesed üheskoos asunud mõisakultuuri uurima ja taaselustama. Eestis on mitu mõisa kas või osaliselt taastatud. Me saame säilitada ja taastada hooned, tolleaegsed riided, tööriistad, kasutada mõisaköökidest retsepte, eksponeerida erinevatel viisidel mõisaelu puudutavaid esemeid ja muid materjale. Tore, kui suudame säilitada killukest meie ajaloost tulevastele põlvedele.

Mõiskultuuri täielikult taastada pole vast võimalik, selleks peaksime taastama tolleaegse ühiskonnakorra. Mina isiklikult eelistan demokraatiat.”

Kolm last on vähim, et eestlaste arv suureneks

Maiel on kolm last, aga ta ei pea sellist peret sugugi suureks. „Minu arvates on see vähim, et eestlaste arv suureneks. Olen ise pärit kolmelapselisest perest ja vist alati teadnud, et mul saab olema samuti vähemalt kolm last.”

„Loomulikult vajavad lapsed palju hoolt, vaeva,

aega ja armastust. Kõigil neil on omad vajadused ja vaatamata üldlevinud müütidele kulub kolme lapse kasvatamiseks täpselt kolm korda rohkem raha, kui ühe jaoks. Samas on lapsed suureks motivaatoriks. Lihtsalt on,

kelle nimel või kelle jaoks pingutada ja rohkem võimalusi leida. Ja miski ei suudaks asendada nende unemusiid ja kallisid. Nende rõõmust säravaid silmi ja tingimusteta armastust. Iga lapsevanem on uhke ja õnnelik, kui tema imik manab näole oma esimese naeratuse, astub oma esimesed sammud ja lausub

esimese arusaadava sõna. Laste kasvades tuleb neid hetki aina juurde ja, uskuge, kasvab ka vanemate

uhkuse- ja õnnetunne. Seda rõõmu ei vahetaks ma millegi vastu. Mõeldes tulevikuks, tsiteeriks meelsasti oma ema: keegi kolmest lapsest jõuab ikka oma tööde-tegemiste kõrvalt emadepäeval külla.”

Emapalk on olnud suureks abiks.

Lastega kodus traditsiooniliselt Eesti sünnipäeva tähistamas.

Töö ja eraelu ei õnnestu alati lahus hoida

„Minu kolm last, töö mõisas ja Reformierakonna piirkonnaorganisatsiooni juhtimine – see kõik on huvitav ja täidab suurema osa ajast. Lisaks osalen veel kahe klubi tegevuses. Üheks minu seekordseks uusaastalubaduseks on sõbrannaga regulaarselt kõndimas käia, koos keppidega. Mulle meeldib

külastada maailma erinevaid paiku. Eriti meeldivad reisid, millel on eesmärk, mis ühtib minu huvidega. Näiteks toidu- ja veinikultuuriga seotud reisid.”

„Enamasti ei õnnestu töö ja eraelu teineteisest päriselt lahus hoida. Tavaliselt tuleb mul ikka eraelu kohandada töö järgi. Suvi on mõisas kõrghooaeg, seega „suvepuhkuse” veedan koos lastega Palmes. Väikestel on suur õu mängimi-

Pojaga jõudu katsumas.

seks, vanem tütar on kaks viimast suve mõisas nõudepesija ja ettekandjana tasukuraha teeninud. Ise saan tööd rabada ja samas lastega koos olla.

Mul on toredad kolleegid, kellega on ka väljaspool tööd tore aega veeta. Vahel püüan need kaks maailma ka eraldi hoida, aga üldiselt pole ma sellest endale kunagi probleemi teinud. Kõik see kokku ongi ju minu elu. Ühte olen küll püüdnud vältida: töömuredega koduste vaevamist ja vastupidi,” räägib Maie.

Emapalk oli suureks abiks

Maie ei arva, et riik peaks tema lapsed üles kasvatama. Sotsiaalsed garantiid, mis siiani juurutatud, on tema sõnul igati positiivsed. „Omadest kogemustest tean, et materiaalselt on kõige raskem aeg lapse kasvatamisel umbes lapse üheaastaseks saamiseni (minu lapsed sündisid napilt enne emapalka). Nii väikse lapse kõrvalt on pea võimatu jätkata oma igapäevast tööd ja säilitada harjumuspärane sissetulek. Emapalk on siinkohal suureks abiks.”

„Samas arvan et lastehoiu vallas on Eestis veel palju arenguruumi. Nii mõndagi oleks ära teha, et suureneks lastevanemate kindlustunne kogu laste täisealiseks kasvatamise ajaks. Näiteks: toitjakaotuspension võiks sümbolsest muutuda reaalselt aktsepteeritavaks summaks. Elatishooldus maksmine võiks olla riigi poolt garanteeritud ja võlglastelt raha nõudmine olla sama järjekindel kui maksuvõlgade või parkimistrahvide korral. Arenguruumi on,” ütleb Maie Urbas. ▀

Jahijutud

Olen oma elus järele andnud kahele ürgsele kutsele: vajadusele ja soovile kedagi õpetada ning tahtmisele jahirelvaga metsas hulkuda.

Foto: erakogu

➤ Kauaaegsele koolidirektorile Helmer Jõgile meeldib looduses viibida.

Helmer Jõgi

Varasematel aastatel tähendas jaht minu jaoks eelkõige loodusega isekeskis olemist. Hobi ja tänase töö tõttu Riigikogus olen süvenemas jahinduse teemasse hoopis teiste aspektide kaudu, sest tahaksin, et meie jahindus oleks jätkusuutlik ja et jaht pakuks Eestis ka tulevikus inimestele emotsionaalseid elamusi. Tean, et erakonnakaaslaste hulgas on piisavalt palju kirglikke jahimehi, kes jahinduse temaatika mitmetahulisusest ja keerukusest teadlikud on. Iga tahk vajaks pikemaiaid selgitavaid kirjutisi, milleks siinkohal ruumi napib.

Eesti on jahimeeste paradisi

Seadusandlikult poolelt on senini piisavalt reguleerimata metsaomanike ja jahimeeste suhted, mille sisuks on sage li majanduslikud aspektid, mis seonduvad metsakahjustuste vähendamise ja suurulukite arvukuse piiramisega. Eestis arutatakse kirglikult loodustsäätva jahipidamise üle, mis arvestaks ulukite soolise ning vanuselise struktuuriga ja jahimeeste tegevusega tugeva ja elujõulise asurkonna säilitamisel. Ikka selleks, et meie jahindus oleks jätkusuutlik ka tulevikus. Samuti on oluline jahinduse mainega seonduv, headest tavadest ja kirjutamata reeglitest kinnipidamine, sest avalik arvamus jahindusest ja jahimeestest ei ole just eriti kõrge.

Ajalooliste traditsioonide ja jahikultuuri arendamise vajadus seonduv otseselt jahieetikaga. Nii ei kasuta õige jahimees kunagi metsloomade abitust. Ei lase lumes ukerdavat metskitse, veekogu ületavat põtra või põrsastega metsateed ületavat emist.

Tänu mitmekesisele kliimale ja mullastikule ning loodusmaastike suurele osakaalule on Eesti metsad säilitanud oma põhilise rikkuse – loodusliku mitmekesisuse. Võrreldes Kesk-Euroopa riikidega on Eesti metsad oma rikkaliku faunaga jahimeestele paradisiiks.

Lähedane suhe loodusega

Minule on mets juba aastaid pakkunud suurepäraseid puhkamise ja stressimaandamise võimalusi. Samas, nagu enamus jahimehi, olen kogunud, mida tähendavad õieti väljendid, nagu kult rukkis või ära mängi mäkra või susi sind söögu.

Arvan, et jaht on andnud mulle parema loodustunnetuse: olen õppinud loomade jälgi lugema. Näiteks karupere jälgedele sattumine annab paraja adrenaliinilaksu. Samuti on huvitav osata linnuliike

eristada. Alati on põnev hämaras metsas kohtumine kakulistega.

Kui meenutada, millised on olnud õnnestunud jahid, siis eelkõige meenuvad need juhtumid, kus sõrm on päästikul sirgeks jäänud. Sama olen kuulnud ka paljude teiste jahimeeste käest. Jahinduses räägitakse hiilimisjahist, varitsusjahist, ajujahist ja vilega peibutusjahist. Minule on eriti meelikõitvaks hiilimis- ja varitsusjaht.

Loomade keskel

Parima hiilimisjahi õppetunni sain mõned aastad tagasi Saaremaal. Olin päeval teinud luuret ja leidnud värsked metssigade jäljed. Valisin läheduses välja parajalt kõrge, jämedamate okstega kuuse, kus õhtul saaks varitsusse asuda. Seadingsi ennast mugavamalt sisse ja jäin videviku saabumist ootama.

Äkki tajusin, et ma pole ükski. Tõepoolest, metsalagendiku vastasküljel krõmpsutas jänes rõõmsalt ristikut. Kuid midagi oli tema olekus võõristavat. Liiga tihti ajas

ta ennast tagumistele käppadele püsti ja uuris, kael õieli, ümbrust.

Ka mina võtsin binoklist ümbruse hoolikama vaatlemise ette. Peagi avastasin noore rebase jänest hiilimas. Iga natukese aja tagant tegi rebane jänese suunas lähenemiskatse. Ega ka jänes paigal istunud. Paari tunni möödudes

Jahimeestel on hulk häid tavasid ja kirjutamata reegleid.

oli rebane ehk meetri võrra suutnud jänesele lähemale nihkuda. Ei tea, millega see jaht oleks lõppenud, kui lagendikule poleks tormanud oma pulmamängu pidav metskitsede paar ja endised asukad sealt eemale peletanud. Hingasin kergendatult, sest ka mina olin mitu tundi hiirvaiksel istunud ja oodanud, kas rebase kannatlikkus saab premeeritud ja jänese häbematus karistatud. Kogu oma käitumisega oli ta andnud mõista, et on rebase lähedusest teadlik. Pärast mõnda sirutusharjutust võtsin uuesti asendi sisse ja jäin ootama metssigade ilmumist, kuulatades pingsalt metsavaikust.

Kassikakk tahtis mütsi peast viia

Üksindust ei olnud kauaks, sest naaberkuuse otsas võttis koha sisse kassikakk, valmistudes jahiretkeks. Alguses olid

Foto: Lea Tammik

ta huiked veidi kõhedusttekitavad, kuid peagi harjusin seltskonnaga ära. Tüütuks muutus ta siis, kui minust mitu korda niimoodi mööda tuhises, et tiivalöökidest tekitatud müsinokalune õhukeeris oleks peaaegu mu väärt peavarju minema lennutanud. Õnneks lendas naaber teisi jahimaid otsima, jättes mind tähistaevast imetlema. Südaöö oli ammu möödas, kui metsast kostsid üksikud vaevukuuldavad oksapraksatused. Kontrollisin ruttu oma usaldusväärseid jahipartnerid üle: optika paigas, püss korras ja padrun rauas. Jäin hinge kinni hoides ootama. Mööduks vist terve igavik, aga mets ei andnud märku mingist liikumisest. Ja siis äkki kostis minu kuuse tagant hirvepulli mõiratus. See võimas ürgne hää ehmatas nii, et jäin ime läbi oma istmele püsima. Süütasin rahustuseks sigareti. See metsaelukat ei häirinud ja ragina järgi otsustades võttis ta pikemaks ajaks metsaserva enda valdusse. Teda ennast ma kahjuks ei näinud, ta ei suvatsenud kaitsva võsa varjust välja tulla. Mõistsin, et seajaht on lõppenud – kui juba hirved või põdrad ümbruskonnas müdistavad, siis sead ennast ei ilmuta. Ronisin vähi-

magi kahetsuseta kuuse otsast alla, sest varitsus oli ju olnud elamusterohke.

Hundiga silmitsi

Metskuldi lasin järgmisel ööl. Kult, keda pidasin ööpimeduses sammude müdina ja ragina järgi ekslikult karuks, osutus parajaks purakaks. Õnneks ajas tuuleiil pilved laiali ja kuuvalgus võimaldas täpse lasu sooritamist. Sellistel hetkedel tahab adrenaliinitulv sind lämmatada, kuid treening ja kogemus annavad käsu lödvesturada, seejärel keskenduda ning päästikule vajutada.

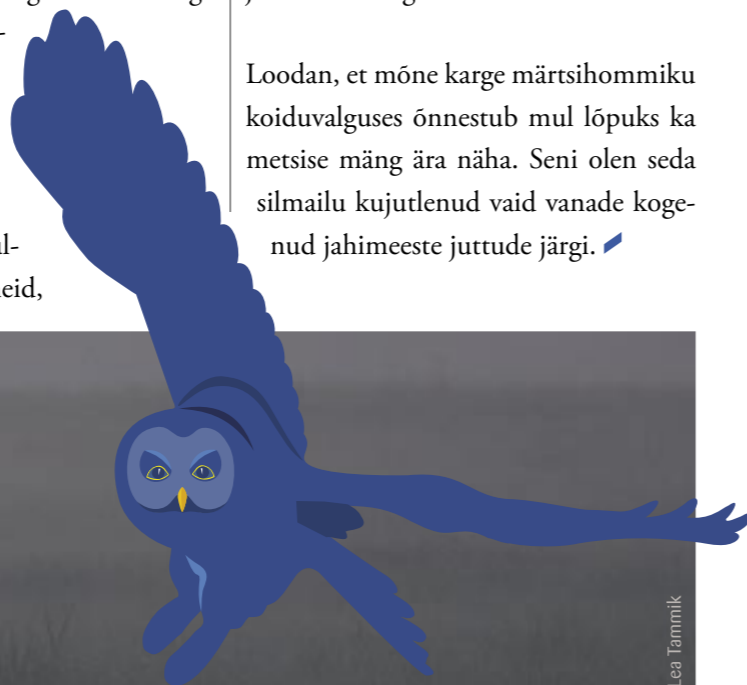
Järgmisel suvel nägin lõpuks kümnekonna meetri kaugusel oma varitsuskohast majesteetlikku hirvepulli. See oli hingeamatvalt ilus vaatepilt. Ja võimas tunne, et kuulud kõige sellega – loodusega – ühte. Neid juhtumeid, kus sõrm jääb päästikul sirgeks, tuleb praktiliselt igal jahihooajal ette. Aastate jooksul on tulnud ette ka juhtumeid,

kus mõtled, et oled õnnesärgis sündinud. Ühes Tartumaa põdrajahis kuulsin selja tagant lähenemas minu jaoks tundmatu rütmi ja tugevusega jooksusamme. Sellest suunast ei oleks pidanud ühtegi looma lähenema. Pöördusin ja mõtlesin hetkeks, et läheneb mõni ajajate koer, kuid kohtasin hoopis hundi leegitsevat pilku. Korra sähvatas peas mõte, et kui ta nüüd sooritab oma järgmise hüppe, siis ei jõua ma relva kaitseriivist vabastada ja lühikese vahemaa tõttu on relv kasutu. Teadsin teiste kogemustest, et hunt on väga visa hingega. Õnneks oli ka metsasusi üllatunud ja põikas kuuse-tihnikusse. Enam küll ei tahaks hundile otse silma vaadata. See oli minule esimene praktiline õppetund, et jahil tuleb valmis olla igasugusteks ootamatusteks. Jahil olles tajud, kui väär on arusaam, et inimene on maailma isand. Ilmselt just taoliste emotsioonide tõttu tekitab puurilooma nägemine minus alati kirjeldamatut ängi.

Loodan, et mõne karge märtsihommiku koiduvalguses õnnestub mul lõpuks ka metsise mäng ära näha. Seni olen seda silmailu kujutlenud vaid vanade kogunud jahimeeste juttude järgi. 🦋

Jahil olles tajud, kui väär on arusaam, et inimene on maailma isand.

maldas täpse lasu sooritamist. Sellistel hetkedel tahab adrenaliinitulv sind lämmatada, kuid treening ja kogemus annavad käsu lödvesturada, seejärel keskenduda ning päästikule vajutada.

Illustratsioon: Lea Tammik

Retk Kagu-Aasia katusesele

Viimastes Reformikirja numbrites oma mägedevallutustest kirjutanud Kalev Kallemetsal seekord alpinismi-uudiseid ei olnud. Aga kõrgeid mägesid on maailmas mitmel pool ja inimesele on vist küll loomumane, et ta neid nähes maksku mis maksab tippu jõuda tahab.

Peep Lillemägi

Borneoks kututakse Malaisiale kuuluvat osa maailma suuruselt kolmandast saarest. Suurem tükk sellest kuulub Indoneesiale, kes saart Kalimantaniks hüüab. Põhjaosas paikneb veel pisike (nafta)rikas sultaniriik Brunei. Borneo asub ekvaatoril: pool saarest, mis suurem kui viisteist Eestit, on põhja-, pool aga lõunapoolkeral.

Borneol leidub tänagi paiku, kuhu valge inimese jalg astunud ei ole. Maailmas järjest vähemaks jäävat puutumatu loodust, läbitungimatut džunglit, taime- ja loomaliike, mida ei leidu kusagil mujal. Nukker on muidugi näha, kuidas vihmametsi on tuhandete ruutkilomeetrite ulatuses maha võetud ja õlipalme asemele istutatud.

Borneo kõrgeim tipp, Mount Kinabalu mäemassiiv, paistab ära lennukilt, mis läbi mussoonivihmase pilvelaama Sabahi provintsi pealinna Kota Kinabalu lennukivälja poole laskuma hakkab. Kauguses turratab see tumeda ja läikivana nagu kääbikufilmi dekoratsioon.

➡ Rada mäetippu on hästi tähistatud, kuid läbima pääseb seda vaid giidiga. Nii see turismiäri käib...

Foto: erakogu

Troopikavihma käes

On parajasti vihmaperiood. Suuremaid ja vähemaid vihmavalinguid ja sahkaid tuleb taevast mitu korda päevas. Mõte läbi troopikavihma neli kilomeetrit kõrge mäe otsa ronimisest tundub pelutav. Lonely Planet, mida loeme ajal, kui buss mereäärsest Kota Kinabalust üha ülesmäge ja ülesmäge logistab, lohutab: mäe ümber on omaette kliimavöönd, mis mussoonijast ei sõltu.

Hiinlaste poolt opereeritava rahvusparki keskuse teekesed on piinlikult

puhtad. Äri läheb hästi. Kerkib üha uusi hostelilaadseid majutusasutusi. Mäkkeronijad on magamistingimuste suhtes vähenõudlikud. Üles pääseb vaid giidiga. Maksame nõutud raha ja paneme nimed kirja. Enne hommikut ronimist loodame õhtupoolikul teha väikese proovimatka pargikeskust ümbritsevas vihmametsas. „Ärge liiga pikka rada valige,” hoiatab asfaldilt tundmatu troopilise puu lehti riisuv tõmmu tüdruk. „Varsti läheb pimedaks ja vihma hakkab ka sadama.”

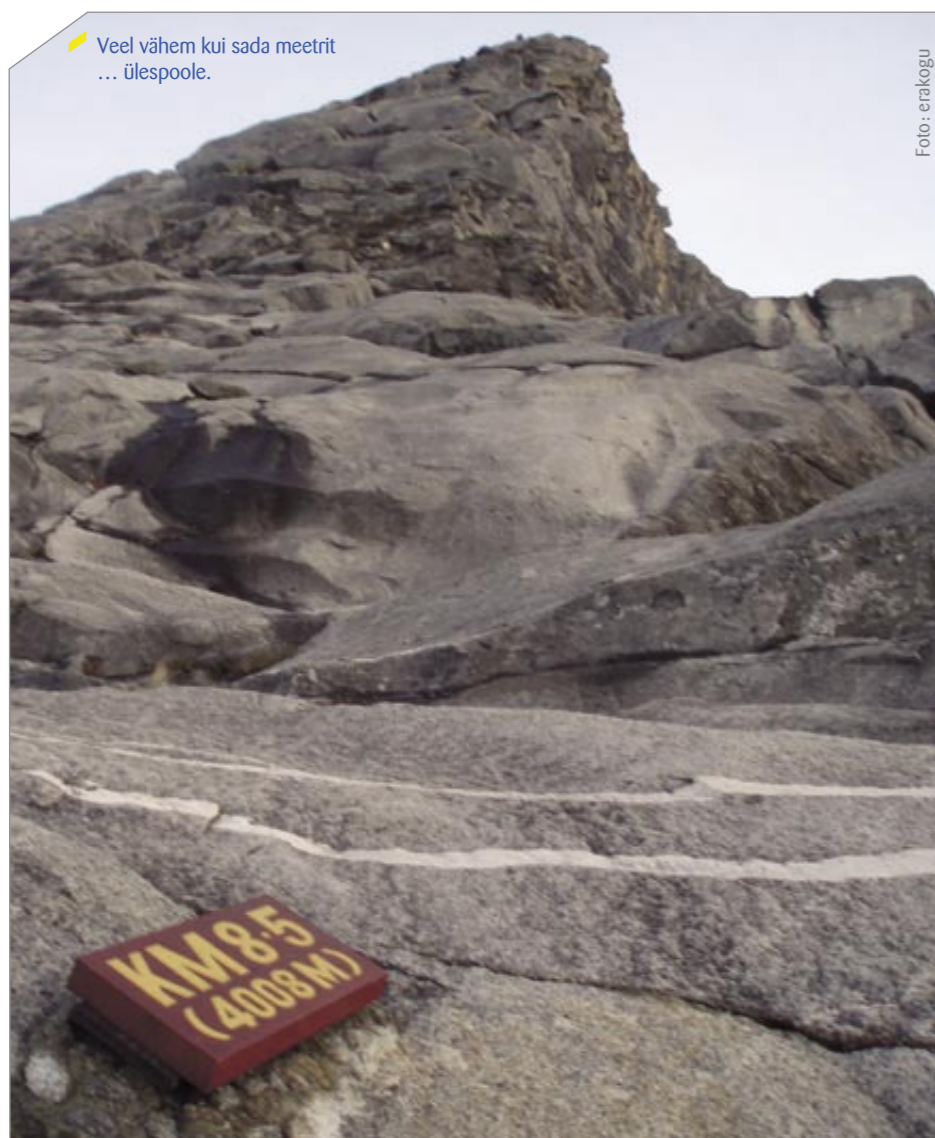

Foto: erakogu

➡ Veel vähem kui sada meetrit ... ülespoole.

No valime siis keskmise pikkusega raja. Mis see paar kilomeetrit metsas jalutada ikka on. Aga pärast mõnesaja meetri läbimist niiskusest läikivate lianidesse ning samblasse mattunud puude vahel kostab pea kohalt lehestikukatusest sahinat. Varsti langeb ülalt raskeid tilku. Üha sagedamini. Mudasel rajal sumbatess jõuame juba läbimärjana tagasi teele. Siin enam lehekatust pole. Kilomeetrise tee jooksul ööbimiskohta saame vähemalt seitse korda märjemaks kui keskmise dušiallkäigu jooksul. Väanamate riided kuivaks ja riputame tahenema. Et õhuniiskus on vähemalt sada, siis eriti lootusrikkad me ei ole.

Mäele tullakse kogu ilmast

Õhtu lõpetame pargikeskuse kohvikus rootslastest paariga, kes koos meiega mäevallutust plaanivad. „Ma olen tegelikult taanlane,” usaldab paari meespool meile mõne õlle järel. Pärast karikatuuride ilmumist ühes Taani lehes eelistab ta moslemiriikides reisides end rootslasena tutvustada.

Enne magamaminekut jalutame pargivärava juurde, et sealt koju helistada. Vihm on üle läinud ja õhtu on jahe

hoolimata ekvaatori lähedusest. Oleme siiski kahe kilomeetri kõrgusel merepin-nast. Ootamatult pilved hõrenevad ja kuu tuleb välja. Kuuvalgel paistab kõr-gel hõbedaselt aurava vihmametsa kohal Mount Kinabalu tume sakiline hari.

Mount Kinabalu otsa ronimine on te-gelikult lihtne ja alpinismiga siin ülearu palju tegemist polegi. Rahvuspargi kes-kusest on graniitmassiivi otsa õige pisut vähem kui üheksa kilomeetrit. Ainus probleem on, et selle üheksa kilomeetri jooksul tõuseb tee enam kui kahe kilo-meetri jagu kõrgemale. Kagu-Aasia ka-tus üle 4095 meetrit merepinna. Ja teeks seda muidugi nimetada ei saa. Parim võrdlus oleks ehk ette kujutada üheksa kilomeetri pikkust treppi. Kuid astmeid leidub seal vähe, tegu on kivise rajaga, mis konarlik ja ajuti veest libe.

Vahelaager mäenõlval

Mäkke ronimiseks kulub kaks päe-va. Esimese jooksul jõutakse 3300 meetri kõrgusele, kus ilmselt selleks, et operaatorfirmale kasumit teenida, tuleb ööbida. Meie viietunnise matka jooksul rododendronite vahel lookleval rajal vihma ei saja. Ilm on tegelikult isegi päikesepaisteline. Juba varsti pärast keskpäeva Laban Rata hütini jõudnuna uurime, kas oleks ehk võimalik tipus juba

samal päeval ära käia. Ükski hommikul ülalt naasnud giid meiega kaasa tulema ei nõustu. Pole midagi teha: peame vahtima õhtupooliku mitte midagi tehes. Matka teine etapp peab pädima päikesetõusu tervitamisega mäetipul ja startida tuleb öösel. Seetõttu üritame

Troopikavihm teeb kümne sekundiga läbimärjaks.

ööbimiskoha spartalikus toakeses pisut tukkuda. Pärast istume verandal ja vaatame pilvi, millest suur osa on jäänud meist juba tunduvalt allapoole.

Õhtusöök on samuti spartalik. Kõik selle, mis Laban Rata hütiti jõuab, toiduained, ehitusmaterjal, matkatarbed, toovad kohale kandjad. Oleme teerajal kohanud kastide ja kompsudega mehi. Mõni kandis pea peal koguni suurt metalltala ja kõmpis nii kilomeetreid mäkke. Tema jaoks ei olnud see turismitoode, mida kaugelt kogema tullakse, vaid igapäevatöö.

Õhtul tuleb sahmakas vihma. Kuulame piiskade trummeldamist plekk-katusel ja muretseme, kas ka öösel sajab. Magan halvasti. Kõrgus annab tunda. Lisaks kubiseb ööbimiskoht rottidest, kes pikas koridoris edasi-tagasi jooksevad. Poikvel uksest pääseb üks koguni tuppa, hüppab narile ja jookseb üle mu magamiskotil. Kupatan eluka toast välja ja panen ukse kinni.

Kuupaistesel graniitnõlval tipu poole

Kell kaks öösel oleme jalul. Värav, mis ti-purajale viib, on lahti. Kükloobilampidega matkajaterivi ronib kaljude vahel üha kõrgemale. Varsti jõuame punktini, kus tippuronijate ni-med kirja pannakse. Pärast siis kontrol-litakse samas üle, et ega keegi kadunuks jäänud.

Taimestikku enam pole, jalge all on paljas graniitnõlv. Kohati on see märg ja ohtlikult libe. Kui siin libastuda, on oht,

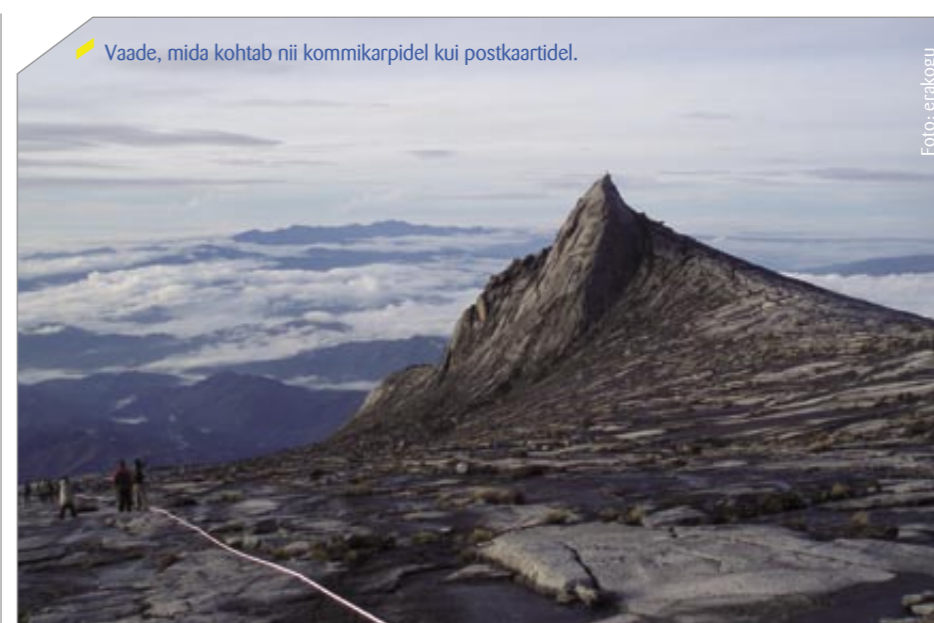

Foto: erakogu

➡ Vaade, mida kohtab nii kommikarpidel kui postkaartidel.

et pidama ei saa varem, kui mõnisada meetrit allpool. Maona lookleb kaljul sinna turvamiseks paigutatud tross. Kuu on välja tulnud. Paremalt paistavad Surnud Eesli Kõrvadeks nimetatud kal-junukid. Peagi jäävad need allapoole. Minek on aeglane. Hingates saab aru, et õhk on harjumuspärasest tublisti hõ-redam. „Aeglaselt. Aeglaselt,” manitseb giid.

Sajakonna meetri kõrgune tipupüramiid koosneb lahtistest kividest ja rahnudest, mille vahel päris tippu turnimine võtab veel pool tundi. Oleme Kagu-Aasia

katusel. On tuule-vaikne. Borneo laiub meie jalge ees. Kuna Mount Kinabalu asub praktiliselt ekvaatoril, siis igilund ega -jäänud selle tipus ei ole. Temperatuur on nulli ümber. Taamal Sulu mere kohal sähvivad välgud.

Pildistatakse, naabruses madalamate tipunukkide ümber lehvivad uduloo-rid. Päike tõuseb ja müstika taandub. Saavutatu üle on hea meel siiski.

Allatulek on üllatuslikult vaevalisemgi kui tipputõus. Lihased, mille olemas-olust varem aimugi polnud, annavad endast märku. Rahvuspargi keskuse suveniiripoest ostame kohustusli-kud T-särgid ja jätkame avastusretke Borneol juba madalamatel kõrgustel. Rahvuspargi värava kõrval vaatame hoo-pis teise pilguga tahvli, mis annab aimu, et maailmamõõtu alpinismisaavutusega siiski tegu polnud. Loeme, et igal aastal peetakse Mount Kinabalu climbathoni nimelist võistlust, kus parimad läbivad 21-kilomeetrise distantsi tippu ja tagasi vähem kui kolme tunniga.

Toredaim hetk saabus tegelikult näda-lake pärast seda, kui Eestis tagasi olin. Hommikutelevisioonis kõneles kõigi maailmajagude kõrgemate mägede val-lutaja Alar Sikk. Vastuseks küsimusele, kas maailmas veel mõni mäetipp, mis teda köidaks, vastas ainus Everestile tõusnud eestlane, et Kagu-Aasias Borneo saarel on Mount Kinabalu nimeline mägi ja selle otsas tahaks ära käia. ➡

Nelja kilomeetri kõrgusel on ka ekvaatoril temperatuur nulli ümber.

Breiktantsu ees

Silver Pukk

Oskuslike DJde miksitud hip-hop ja elektroonilise muusika taustal, grupi ergutavate sõprade ringis noored tegemas vapustavast rütmijast juhitud tantsuliigutusi vaheldumisi kaelamurdvate akrobaatiliste elementidega. Jah, see on paljusid barjääre murdev ja inimesi ühendav breiktants.

Breiktants või teisiti öeldes b-boying (breikimine) erineb teistest tantsudest päris palju, just sinna segatud erinevate tantsustiilide ja rütmide poolest. See on nii eristuv ja väljapaistev, et esimene küsimus, mida inimesed breiktantsu nähes tavaliselt küsivad, on: „Kust need noored küll nii tantsima õppisid?“ Paljude jaoks tundub, et breikimine tekkis justkui eikusagilt. Nagu aga kõige muuga, sai seegi tantsustiil oma üleilmse hoo kusagilt, millestki ja kellegi alustatuna.

Breik on tänavatants, mis sai alguse osana hip-hop liikumisest 1970ndate alguse New Yorgis. Breiktants tõi maailma väga huvitava, kaasakiskuva ning vaatamisväärse tantsustiili, mida keegi kunagi varem näinud polnud – midagi täiesti uut. Ühiseks jooneks

oli improvisatsiooniline ja võistluslik element ning tantsimine pealtvaatajate/võistlejate ringi keskel. Breiktantsus sisalduvad eri tantsustiilid ja rütmid töid endaga kaasa Ameerikasse sisse rännanud afrikaanod, samuti brasiillased. 70ndate New Yorgis hakkas see akrobaatiline ja loov tantsuliik esindama alternatiivset noortekultuuri vastuseisuna

urbanistlikus tänavaruumis lokaalsele vägivallale.

Breiktantsu esmaharrastajad olid enamuses madalama sotsiaalse ja majandusliku staatusega noormehed, kellest paljud kuulusid tolle aja New Yorgi tänavajooksesse. Relvade ja vägivalda asemel hakkasid nad üksteiselt mõõtu võtma tantsulahingutes. Breiktantsu, nagu ka teisi hip-hop kultuuri elemente, iseloomustab hoogne võistlusmoment. Tulenevalt sellest, et üksteise omaksvõtt ja inimeste ühendamine on breigis keskendunud peamiselt tantsuoskustele, on breiktantsukultuur vaba rassi- ja soobarjäärdest ning klassiülene, soodustades seega ülemaailmselt tolerantsuse kasvu.

Breiktantsu, nagu ka teisi hip-hop kultuuri elemente, iseloomustab hoogne võistlusmoment.

Tantsuliselt on breigi juures kõige erutavam just sotsiaalne ruum, milles inimesed kohtuvad. See on aktiivne ja voolav, see sisaldab sümpaatseid fikseeringuid, kuid ka surnud momente. Tänu sellele subkultuurilisele ruumile ei tunnetata keegi breiktantsu piire ega ulatust. Breiktantsu populariseerimisele ja muutumisele subkultuurisest nähtusest popkultuuri fenomeniks on kaasa aidanud breikarite osalemine filmides,

on kõik võrdsed

reklaamides, diskoklubides, talendishowdes ja muudel avalikel üritustel ning seda saatev meedia tähelepanu.

Igal aastal toimuvad maailmas peale lugematute spontaansete tantsulahingute ka suured rahvusvahelised breiktantsuvõistlused, näiteks Saksamaal aset leidv Battle of the Year. Kuid ka Eesti on

saanud väga oluliseks breiktantsu riisteeks ja kohtumispunktiks.

Tartus on selle aasta oktoobris juba üheksandat korda toimumas rahvusvaheline tänavatantsude festival Battle of Est, mis ala

Tänavatantsude harrastajaid on Eestis tuhandeid.

suurima festivalina Põhja-Euroopas on kujunenud Skandinaavia ja Baltikumi eri rahvustest breiktantsijate olulisimaks kommunikatsioonivõimaluseks.

Lisaks kutsutakse sellele üritusele igal aastal osalema breiktantsijaid USAst, Prantsusmaalt, Ukrainast ja Venemaalt.

Eesti breigielu koordineerib Eesti Breiktantsu Liit (EBL), mis asutati 2002. aastal ja millel on tänaseks üle 600 liikme. Järjest populaarsemate tänavatantsude harrastajaid on üle Eesti erinevates klubides aga tuhandeid. ➤

Pildi allikas: <http://public.folki.com/battleofest/battle-of-est-2007>

Tekst: Terje Trei

Rannar Raantse – ajaloolaseharidusega sportlik torumees Tabiverest

Reformierakonna Tabivere piirkonnajuht **Rannar Raantse** vastutab selle eest, et asula majades oleksid toad talvel soojad. Tõsisemaks hobideks on tal sport ja poliitika.

Kuidas sinusugune Tallinnast pärit noormees üldse Tabivere torudega tegelema sattus?

Seoses ülikooli õppimatulekuga tekkis vajadus elukoha järele Tartus või selle

lähiümbruses. Kuna õppival tudengil ei olnud rahaline seis kiita, puudus võimalus eluaseme Tartusse soetamiseks. Tutvudes Tartu ümbrusega jäi silma Tabivere, kus tollased korterite hinnad olid vastuvõetavamad. 1997. aasta sügisel kolisingi Tabiverre. 1999. aastal loodi majas, kus ma elan, korteriühistu, mille esimeheks mind hiljem valiti. Sellest ajast hakkasin ka tõsisemalt kokku puutuma siinse elamu- ja kommunaalmajandusega. Tabivere Kommunaali sattusin täiesti juhuslikult. Tollane valdavalitsus otsustas kommunaalteenuste enampakkumisel erastada. 2001. aastal ülikooli lõpetanuna otsisin väljakutseid ning kohalikus elus kaasalöömise eesmärgil otsustasin sellest protsessist osa võtta. Nii saigi minust Tabivere Kommunaali juht.

Tänaseks on Tabiveres taastatud kaugküttevõrk. Aastate jooksul on investeeritud torudesse ja kateldesse. Hetkel on käsil gaasile alternatiivi otsingud ning käivitamisel on õlikatel. Ikka selleks, et Tabivere inimestele tagada kütte varustuskindlus.

Õppisid ülikoolis ajalugu. Kommunaalvaldkond ei ole sellele just lähedane.

Ajalugu on väga üldhariv aine. Kuid kui roomlaste akveduktid välja arvata, siis torudega ma oma õpingute vältel Tartu Ülikoolis kokku ei puutunud. Küll

aga olin vabal ajal abiks oma isa juures kütte-, vee- ja ventilatsioonisüsteeme rajavas firmas. Sealt saadud kogemused andsidki kindluse siin kommunaalteenuste juhtimisele.

Kas ülikoolis õpitud eriala, ajaloo, oled Sa pärast ülikooli veel kokku puutunud?

Jah, olen küll. 2003. aastal omandasin Tartu Ülikoolist ka ajaloo- ja kodanikuõpetaja kutse. Õpetasin praktikal olles ajalugu ja kodanikuõpetust Tartus Mart Reiniku Gümnaasiumis. Asendustunde olen hiljem andnud ka Tabivere Gümnaasiumis.

Lisaks igapäevatoole näeb Sind sageli ka jooksmas, jalgrattaga sõitmas või suusarajal.

Sporti hakkasin tõsisemalt suhtuma siis, kui alustasin õpingutega ülikoolis. Raske öelda, kas olin mõjutatud Tartu lööklausest – terves kehas terve vaim – või iseenese soovist.

Suusatamise juurde töid mind sõbrad ja muidugi Lõuna-Eesti lumerohked talved ning kaunis maastik. Saavutamaks paremaid tulemusi, asusin lumeta ajal ka jooksmas ja rattaspordiga tegelema.

Viimatinimetatud alad pakuvad mulle sama palju rõõmu kui suusaspord. Jooksuring ümber Saadjärve ei ole ülejõukäiv, vaid sobiliku mahuga treening. Rattaspordis pean lugu maanteeõidust ja see on jooksmale mõnusaks vahelduseks. Näiteks distants Laiusele ja tagasi

➤ Rannar Raantse jalgrattasadulas.

on parajaks koormuseks. Suusatamas käin kõige sagedamini Lähte valgustatud radadel.

Millised on Sinu olulisemad sportlikud saavutused ja ambitsioonid?

Kõige südamelähedasemaks on saanud mulle pikamaasuusatamine. Olen korraldvalt läbinud kõik Estoloppeti sarja kuuluvad suusamaratonid ning mitu maratoni piiri taga.

Esimese Tartu maratoni pikema distantsiga maratoni sõitsin Itaalias 2005. aastal. 70kilomeetrine Marcialonga suusamaraton andis kindluse, et on võimalik veel pikemaid sõite teha. Nii olengi 2007. ja 2008. aastal võtnud osa 90kilomeetrise Vasaloppetist Rootsis. Kavatsen sinna minna uuesti, sest võistlejahing nõuab tulemuste parandamist, usun et saavutatud 416. koht on ülesõidetav. Muidugi olen seadnud uusi eesmärke ka kodumaiste maratoni tulemuste parandamiseks, kuigi 2005.

Foto: erakogu

Foto: erakogu

aastal Tartu maratonil saavutatud 53. koht ületada on mulle päris keerukas ülesanne.

Lisaks paremate tulemuste saavutamisele võistlustel olen leidnud endale uue väljakutse kohaliku spordiürituse korraldamise näol. 2008. aasta septembris toimus esimene Saadjärve sügisjooks. Olen seda ligi 18kilomeetrist distantsi läbinud palju kordi koos sõpradega treenides ja nii saigi jooksurajal kerkinud idee rahvaspordi ürituse näol eelmisel sügisel teoks. Kaunis Vooremaa maastik vaadega maalilisele Saadjärvele oli jooksjate ja käijate päralt ning stardi-finishi paigas Tabivere pargis said lapsed ja vanemad osa orienteerumisvõistlusest.

Nüüd on eesmärgiks jätkata selle ürituse korraldamist ja kaasata võimalikult palju kohalikke jooksu- ja käimissõpru ning võimaldada osavõttu ka suuremal soovijate hulgal.

Kuivõrd rahuldavad Sind sportimisvõimalused Tabiveres?

Tuleb tõdeda, et varem olid tingimused kesised. Pimedal ajal head jooksuringi siitkandist ei leidnud. Sama probleem kimbutab ka suusatajaid. 2007. aastal valmis kergliiklustee Tabiverest Äksini, mis on tingimusi oluliselt parandanud. Eriti hea võimalus rull-suusatamiseks, et treenida ka suvel ja lumevaesel talvel.

Tervisesportlasele on tingimused normaalsed ja kõik, kes vähegi ennast liigutada soovivad, peaksid seda saama teha.

Kindlasti aitavad spordipisikut levitada erinevad spordiüritused. Seetõttu on

Saadjärve Sügisjooks kindlasti üks vajalik üritus nii tõsisematele spordimeestele kui pühapäevasportlastele.

Miks kandideerisid kohalike omavalitsuste valimistel Tabivere vallavolikokku? Mida ootad uuel valimisaastalt?

Seepärast, et nägin vajakajäämisi meie valla arengus ja juhtimises. Soov oli muuta vallavalitsemist avalikumaks ja tõhusamaks. Pean oluliseks, et kohalikul maksumaksjal peab olema võimalus omada ülevaadet, mida tema maksukroonide eest ette võetakse. Esmalt tuleb täita valla hädavajadused, alles siis saame muude asjadega tegeleda.

Maletamine pakub füüsilist pingutust nõudvatele spordialadele meeldivat vaheldust.

Foto: erakogu

2005. aasta valimistulemus jäi meie seltskonnale kesiseks ja seetõttu oleme volikogus vähemuses. Kuna oleme opositsioonis, siis ei ole saanud kõiki oma ideid teoks teha. Siiski peab ütlema, et üksikud algatused on ka volikogu enamusetoetuse leidnud.

2009. aasta valimistelt loodame kohalike elanike suuremat toetust, et saaksime volikogus häälkamalt kaasa rääkida ja järgnevate aastate jooksul rohkem algatusi ellu viia. ♣

Allan Allmere: tulevane Meelis Atonen

Allan Allmere on Reformierakonnas tuntud kui Liberalismi Akadeemia juht ja Tallinna reforminoorte esimees. Reformikiri uurib, mida huvitavat veel tema kohta teada saame.

Tekst: Henri Arras

Foto: erakogu

Allan Allmere üheks hobiks on purjetamine.

Pärit on meie pävakangelane Läänemaalt Haapsalust. Kuigi nüüd elab Tallinnas, ei elista ta võrdluses üht linna teisele. „Väikses linnas on mõnes mõttes kergem asja ajada. Projektide tegemisel juba teadsid kultuurimaja juhatajat, vastavat linnavalitsuse töötajat, firmajuhte, kes toetasid noorteprojekte, koolidirektorit, kellelt saada odavamalt tehnikat ja nii edasi. Seal pidi ise oma elu põnevaks tegema,” meenutab Allan. „Mulle

Haapsalu meeldib ja tahaks kunagi tagasi minna. Piisavalt rahulik ja turvaline. Tallinna eelisteks on võimalused, haridus, töökoht.”

Tänaseks on Allan juba aastaid tallinlane

ja sel sügisel kandideerib ta linnavolikokku. „Tahaks teha asja veel efektiivsemaks kui praegu on. Kui näiteks eile Mustamäelt sõbra juurest ära tulim ja astusin sinna vanasse räpasesse trolli, siis

viskas küll üle. Kui küsida inimeselt, kas ta eelistaks sõita uue ja puhta trolliga või vaadata tele-tallinnat, siis ma usun, et kõik teaksid, kumma poolt hääletada. Palju on veel teha, et pealinnas keskkond oleks mõnusam.”

Volikogu liikmed olgu isiksused

Allan Allmere suudab volikogus kindlasti korda saata enamat, kui seal lihtsalt istumas käia. Oma kampaanias kavatseb ta keskenduda eelkõige noortele, kuid kasu on üleüldine. „Sa ei saa kõigile meeldida. Pead mingi grupi võtma, kellega sa töötad ja kellele aega pühendad. Keskendun noortele, sest kumb oleks veenvam rääkima inimestele kanalisatsiooniprobleemidest, kas mina või keegi 60 aastane härra? Enda jaoks olen küsimuse ümber pööranud – kumb on usutavam rääkima noorte probleemidest? Igaühele oma.” Eelkõige ühele sihtgrupile keskendudes Allan toetuse pärast ei kardata, sest vanematele ja vanaisadele on ikka kõige tähtsamad nende lapselapsed. Nii võidavad kõik.

Volikogu liikmel peaksid olema selged ja väljaõeldud sihid.

Allan on veendunud, et igal volikogu liikmel peaksid olema oma selged ja väljaõeldud sihid. Erakonna programmist või sellele lisaks peavad olema esile tõstetud mõned

konkreetsed eesmärgid. „Kui nelja aasta pärast volikogust ära tuled, peab sul olema valijatele pakkuda mõõdupuu, millega nad saaksid hinnata, kas said hakkama või mitte. Ainult erakonna varjus purjetades on vastutus hajutatud.” Kampaaniaga alustas Allan tasapisi juba pool aastat tagasi, tänaseks on ta enda ümber koondanud 15 inimest, kellega ühiselt eesmärgi poole liigutakse.

Tasakaalukas investor

Mäng väärtpaberiturgudel on ühtviisi põnev hobi, ent samas ka kasulik viis säästude kogumiseks. Allan tegi valdkonnaga lähemalt tutvust läbi aktsiamängude, kus reaalsel turul toimuva põhjal investeeritakse virtuaalraha. Esimesel suuremal katsetusel, kus osales üle 400 inimese, õnnestus saavutada neljas koht.

„Võitja oli juba täielik professionaal ja teadis näiteks, mida tähendab lühikesteks ja pikaks müüa. Kogemus andis aga julguse seda maailma edasi õppida ja päriseluski investeerimist proovida. Minule oli esimene Olympic. Ostsin 10 000 krooni eest. Täna olen sellega miinuses, kuigi vahepeal oli lausa 40% plusspool, aga kiire kasum pole kunagi mu eesmärk olnud. Ostsin pikaajalise investeringuna, umbes 10 aasta peale.

Tähtis on alguses endale pai-

ka panna reeglid, millal ostad ja kauaks ning vahepeal neid reegleid mitte muuta. Siis saad öösel magada.”

Pikemas perspektiivis tahaks Allan proovida ka USA börsil „möllata”, aga hetkel puuduvad tal selleks vastavad teadmised. „Mul on tuttavaid, kellel on USA börsiga reaalseid kogemusi. Ükskord tuleb nendega koos „maha istuda” ja asi endale selgeks teha. Kasutan heas mõttes palju teisi inimesi enda heaks ära. Kui on midagi vaja, siis kindlasti tunned kedagi või keegi tunneb, kellelt nõu küsida,” arvab Allan, kes ka ise teistele oma abi ja nõuannet kunagi ei keela.

„Investorile on väga oluline, et reinvesteeritud kasumit ei maksustata. Nii ringleb rohkem raha, mis ringleb

➤ Täpsust nõudvad hovid toetavad tasakaalukaid otsuseid ka tööpostil.

ju tegelikult Eesti majanduses ja teenib kõigile lõpuks tulu. Kui USAga võrrelda, siis seal on ka pensionäridel aktsiad. Arvan, et tänased Eesti noored on pensionieas samuti aktsionärid.”

Eeskujud Friedman ja Atonen

Üheks oma eeskujuks nimetab Allan Ameerika majandusteadlast Milton Friedmani, kes on tuntud kui vabaturu majanduse ja liberaalsete ideede propageerija. Friedman uskus neisse ideedesse niivõrd, et ei taganenud ka massiivse kriitikatule all. Praegu nimetatakse Friedmani üheks kõige olulisemaks majandusteadlaseks 20. sajandil.

Kodumaalt nimetab Allan eeskujuna erakonnakaaslast Meelis Atoneni. Neil kahel on tööpoolest palju ühist. Mõlemad on pärit väikelinnast, ettevõtliku meelega, ei karda öelda oma arvamust isegi siis, kui see erineb valdava enamuse omast, ning

on veendunud vaba turu idee toetajad. Kui 2003. aasta Riigikogu valimiste kampaania eel kasutati meie noorte kandidaatide reklaamides võrdlust erakonnakaaslastest „vanade kaladega”, siis Allan näeks ennast ilmselt hea meelega kui „tulevast Meelis Atoneni”. Allan toob Atoneni juures esile konkreetsuse. „On inimesi, kes räägivad ja räägivad, aga lõpuks ei saa ikka aru, mis seisukoht tal on. Olen kutsunud Atoneni ka paarile Haapsalu üritusele. Ta oli hästi vastutulelik. Jättis väga sõbraliku mulje. Mina alguses, nagu viisakusreeglid nõuavad, teitasin teda. Siis ta ikka tegi märkuse, et omad inimesed, võid „sina” öelda. See on mees. Erakonna sees olen üldkogu del alati temale hääle andnud. Muidugi kahju, et ta tegevpoliitikast taandunud on. Erakonnale särav inimene. Ka tuttavad Tavidist on teda kiitnud ja neil läheb päris hästi.”

Reformierakonna tulevik

Allan on veendunud, et Reformierakonna jõud peitub noortes. „Vanadel on kogemused. Kui ei tea ajalugu, siis sul ei ole tulevikku. Reformierakond on kasvav organisatsioon. Noored ei tule asemele, vaid tulevad juurde. Noored tagavad erakonna jätkusuutlikkuse, toovad uued ideed. Tänapäeva ühiskond on globaliseeruv, noored inimesed on maailma näinud ja tunnetavad tihti pilti isegi laiemalt. Ei ole juhus, et Eesti eduloo üks kirkamaid tähti – Skype – on loodud ja maailma viidud noorte inimeste poolt. Kogemused ja soodus keskkond on tulnud aga vanadelt. Mitte uus mõtteviis, vaid uued mõtted,” arutleb Allan Allmere lõpetuseks. ➤

Noored toovad erakonda uued ideed.

Kristen Michal
Tulevane Toomas Savi

Värsked tegijad.
Kandmas ideid, mis on ennast tõestanud.

Allan Allmere
Tulevane Meelis Atonen

Värsked tegijad.
Kandmas ideid, mis on ennast tõestanud.

➤ Enne ja nüüd: Reformierakonnas on noored alati eelkäijate kogemustele toetunud.

Andrus Ansip: makaron pole lihtsalt makaron

Kuigi peaministriamet selleks väga tihti aega ei jäta, meeldib Andrus Ansipile köögis toimetada. Tema lemmikroaks on pastatoidud.

Vermicelli, Fusilli, Farfalle, Tagliatelle...
Kas tead, mis peitub nende ilusate itaaliapärase sõnade taga?

Vermicelli tähendab itaalia keeles väikseid ussikesi, Farfalla jällegi liblikat ning enamike jaoks on need tegelikult keerulise nimega lihtsad makaronid. Aja möödudes on sõna „makaron” asendunud sõnaga „pasta” ning praegu suudab itaaliakeelsete pastanimetuste taga peituvat krussis või keerdus jahutoodet ära tunda suurem osa eestlastest. Reformikirja köö-

girubriigis on sel korral teemaks pasta, mis on ka Reformierakonna esimehe Andrus Ansipi üks lemmikroogasid.

Pasta ajalugu on segane, sest mitu riiki – Hiina, Prantsusmaa ja Itaalia peavad end pasta leiutajateks. Ühtede ajaloolallikatele tuginedes tõi pasta 13. sajandil Itaaliasse Marco Polo, kes naasis Hiinast kodumaale. Leidub tõendeid sellegi

Andrus Ansipile maitseb abikaasa valmistatud kodune pastaröög suitsukalaga.

kohta, et ammu enne Marco Polo rännakuid tarvitati Hiinas toiduks tatra-, riisi-, nisu- ja sojanuudleid.

Itaalia ajaloolaste väitel leiutanud täidetud pastaroa aga keegi itaalia talunaine.

Pastasorte on väga palju – näiteks Itaalia köögis teatakse ligi 300 erinevat sorti. Need toredad torud, spiraalid, liblikad, tähekesed või teokarbid maitsevad õigesti valmistades uskumatult mõnusa ning pealegi sisaldavad rikkalikult süsivesikuid, proteiine, kiudaineid ja seega sobivad sportlikule erakonna esimehele suurepäraselt.

Pastasõber Ansip orienteerub *vermicellide* ja *farfallede* maailmas tõenäoliselt sama hästi kui Kääriku metsades suusatades, sest aastatel 1989–1993 juhtis ta ÜE Estkompexim Tartu osakonda ja toimetas Tartus Rüütli tänava Bistrooms, kus pakuti valdavalt pastatoite. Muidugi ei osatud tol ajal soovida *farfallesid* või *tagliatellesid*, makaron jäi makaroniks, kuid Andrussele omase usinusega tegi ta endale selgeks kõik selle äri nüansid, ka makaronimaailma detailid ning eks sellest ajast see pastaarmastus külge jäigi.

Kui töölounatel ja –õhtusöökidel pakutakse tippkockade valmistatud, sageli keerulise nimega kõrke roogasid, siis kodus ja sõpradega süües eelistab peaministri Reformierakonna esimees enamasti lihtsaid roogi. Ta hindab kodust kööki ja abikaasa küpsetisi. Üheks selliseks koduseks maitsevaks toiduks, mida kõige paremini valmistab tema abikaasa, aga vahel ka ta ise, on pasta suitsukalaga. Mitte midagi keerulist – makaronid keeta, suitsukala tükeldada, korraks

pannile, kohe ka pasta juurde, natuke segamist, lisaks juust ja maitseroheline ning valmis ongi. Roheline salat veel kõrvale ja suurepärase lõuna- või õhtusöök pere ringis. Tegelikult maitsevad Andrussele peaaegu kõik pastad nagu ühele liberaalse meelega juhile kohane. Sõltumata makaronide kurvikusest või lisandivalikust. Hea oleks, kui saaks veel lisada tortsu rammusat majoneesi, mida abikaasa keelatab aga vähem sööma ja kui üldse, siis pigem ikka *lighti*. 🍴

		Kosima	Vald Põlva- maal		Poolehoiu- avaldus (4 tähte)	Uncle Sam	ABBA hittlugu	Tipp- modell	Univer- sum Kaitsja	Kaksik- konsonant
	Kompanii			...vein Piirkond Aasias						
	Pokkeri- kaart									
	Jälle					Mängufilm Duke of Edinburgh				Nina- tarkus
	Riidesort						Sihverplaat Kvalit.tähed konjakil			
Cimblar ***	Kentsakas	Silmailu pakkuv kleidimood (4 tähte)	Fragment	Koer- katseid teinud teadlane ...pall				Kiiruse m/ü Poiss (murdes)		
F-1 rada San Marinos					Pärslaste pühakiri Kõuts					Küla Kamber (4 tähte)
Mitte- formaalne							Rollitu Rand põhja- rannikul			
Lõviosa					Šokk Vormsi nõidmees					
Lenini initsiaalid		Pereliige 1501.					Rida Hollandi rattur, OV-08	Bait Lõuna- puhkus		Uhkel- dama
Värvikas anekdoodi- kangelane			Vistrikud ... Kruuse				Kura Kängu jäänud			
Palkon				Džäss- muusik Nõelasil- mast tulnud				4 mehe ettepanek Noot		
Tempo					Magustoit Elu- ruumid					
Inter- global		Õöd "Kolmes apelsinis" Lige					Indiviid Jalgratta osa Tehing			
	Graafik Teine Arnold				Madalad kohad Idamaa turg			Aasia riik Lõsutamise koht		
Kompo- nent				Pubineiu Soome mehe üldnimi						
... Basin- ger		Katla sõimaja Ripplukk					2x vokaal Näpuviga		Asesõna Mikro- organism	
Hollandi firmalilil United ...					Chevrolet automudel Kõnekaart					Estonian ... (õhus)
Munakivi						Parkla Tema		Leebe Telluur		
Alla- hindlus (3 tähte)										
Alam- Pedja			Näitleja				Kooner Arvuti- klahv			

EUROOPA PARLAMENDI valimised 7. juunil

Eelvalimised

Hääletada saab kõikides valimisjaoskondades
1.-3. juunini kell 12-20.

Eelhääletamise ajal on võimalik hääletada ka
väljaspool oma elukohajärgset valimisjaoskonda valla-
või linnavalitsuse poolt määratud valimisjaoskonnas.

E-valimised

Elektroniline hääletamine algab 28. mail kell 9 ja
lõpeb 3. juunil kell 20.

Juhised ID-kaardiga hääletamiseks leiad
www.reform.ee/id

Valimispäev

Hääletada saab kõikides valimisjaoskondades
7. juunil kell 9-20.

E-hääletamist valimispäeval ei toimu.

LEIA ENDALE SOBIV AEG JA VIIS HÄÄLETAMISEKS NING MINE VALIMA!
INFORMEERI KA OMA SÕPRU JA LÄHEDASI, MILLAL JA KUS HÄÄLETADA SAAB.

 Reformierakond
Parem Eesti kõigile

